

”VOIMAKSI VOIMATTOMAN, TOIVOKSI TOIVOTTOMAN”

Siionin virret Lisävihkon sisällöllinen
kokonaiskuva

Joensuun yliopisto, Teologinen tiedekunta

Läntinen teologia

Pro gradu –tutkielma, kevät 2008

Käytännöllinen teologia

Kukka-Maaria Kalpio

1	JOHDANTO	4
1.1	Virren uusi nousu	4
1.2	Aikaisempi tutkimus.....	5
1.2.1	Suomalainen hymnologinen tutkimus.....	5
1.2.2	Ulkomainen hymnologinen tutkimus	9
2	HERÄNNÄISYYS, SIIONIN VIRRET JA VEISUUT-PROSESSI	13
2.1	Herännäisyyden historia, nykypäivä ja aatemaailma	13
2.2	Siionin virret –kokoelman kehitys ja luonne.....	16
2.3	Veisuista Siionin virsiksi.....	22
3	TUTKIMUKSEN TAVOITE, LÄHTEET JA MENETELMÄT.....	31
3.1	Tutkimustehtävä	31
3.2	Lähteiden kuvaus.....	32
3.3	Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi	33
3.4	Tutkimuksen luotettavuus	36
4	SIIONIN VIRRET LISÄVIHKO.....	37
4.1	Lisävihkon yleisilme	37
4.2	Lisävihkon tavoitteiden toteutuminen.....	44
4.3	Ajankohtaisuutta ja yhteistä veisuuta	48
5	JUMALA	51
5.1	Luoja, Kristus ja Henki ovat läsnä	51
5.2	”Sanasi annoit meille: Pyytäjä avun saa”	54
5.3	Mutta suurin niistä on toivo.....	56
5.3	Mikä on Jumala?	64
6	IHMINEN.....	67
6.1	”Lähellesi ikävöin, ole läsnä päivin, öin”	67

6.2	Matkalla maailmassa	71
6.3	”Että valtakuntasi keskellemmme versoisi”	77
6.4	Mikä on ihminen?.....	80
7	LUOTTAMUKSEN JA TOIVON VIRSIKIRJA.....	82
8	LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	91
8.1	Lähteet	91
8.1.1	Painamattomat lähteet	91
8.1.2	Painetut lähteet	92
8.2	Kirjallisuus	92
9	LIITE 1.....	102
11	LIITE 2.....	105
12	LIITE 3.....	106

1 JOHDANTO

1.1 Virren uusi nousu

Virsi on muodikasta. Näin voi hyvin todeta uuden vuosituhannen virsi-innostuksen perusteella. Vanhan 1701 virsikirjan ilmestymisestä tuli vuonna 2001 kuluneeksi 300 vuotta, ja juhluvuoden kunniaksi julkaistiin useita virsilevyjä. Suomalainen virsi on saanut elää harvinaista nousukautta, kun niin jazzmuusikot kuin sinfoniaorkesterit, popmuusikot ja raskaan rokin edustajat ovat tehneet uusia sovituksia ja versioita tuuista ja hieman tuntemattomammistakin virsistä. Virrellä on keskeinen sija myös suomalaisessa oopperassa, erityisesti Kari Tikan Luther-oopperassa (esitykset vuosina 1998-2000).¹ Osansa tästä nosteesta on saanut myös heränneen kansan laulukokoelma Siionin virret, jonka virsiä on useammallakin levyllä.²

Uusien Siionin virsien etsintä sopii luontevasti tähän samaan virsinousuun, vaikka prosessi onkin kestänyt pidemmän aikaa. Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta päätti 29.1.1994, että se lähtee hakemaan uusia, käyttökelpoisia virsitekstejä seuroissa käytettäväksi. Tarkoituksena oli etsiä tekstejä aiheista, joita ei Siionin virsien kokoelmassa ennen lisävirsiä esiintynyt. Hieman yli kymmenen vuotta tästä kokouksesta päätoimikunta hyväksyi 22.1.2005 Veisuut-työryhmän ehdotuksen uusista virsistä. Uusi lisävihko julkaistiin Saarijärven herättäjäjuhlilla perjantaina 8.7.2005.³

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on luoda kokonaiskuva Siionin virret Lisävihkon sisällöstä. Samalla kiinnitetään huomiota siihen, miten Lisävihkon sisältö vastaa Veisuut-prosessin alussa esitettyihin toiveisiin. Lisävihkosta pyritään muodostamaan yleiskuva, jonka jälkeen sisältöä tarkastellaan jumalakuvan ja ihmiskäsityksen näkökulmista. Lisäksi pyritään selvittämään, mitkä teemat nousevat kantaviksi Lisävihkon sisällöstä. Näin saadaan luotua kattava näkemys Siionin virret Lisävihkon sisällöstä. Lisävihkon ja peruskokoelman sisältöjä vertaillaan silloin, kun se on tutkimuk-

¹ Nissinen 2004, 77.

² Esimerkiksi Jukka Perkon Kaanaanmaa-levyllä (2002) ovat Siionin virret Mua siipeis suojaan kätke (SV 238), Jumala ompi linnamme (SV 263), Minä vaivainen vain (SV 281), Sinuhun turvaan Jumala (SV 282) sekä Herraa hyvää kiittäkää (SV 279). Uusimpana tähän virsilevyjen joukkoon liittyi Samuli Edelmannin Virsiä-levy (2007).

³ Siionin virsien lisävihko 13.9.2005, <<http://www.h-y.fi>>.

sen tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeää.⁴ Taustaa tälle tutkimukselle antavat herännäisyyden historian ja painotusten läpikäyminen sekä perehtyminen Siionin virsien historiaan ja edelliseen uudistustyöhön, joka päättyi 1972 Siionin virret – kokoelman julkaisemiseen. Lisäksi käydään läpi Veisuut-prosessi, jonka tuotosta, Lisävihkoa, tässä työssä tutkitaan. Veisuut-prosessin kuvauksessa paneudutaan jo tutkimuksellisella otteella Veisuut-kokoelman ja Lisävihkon virsien jakautumiseen eri teemoihin sekä niiden merkitykseen Siionin virsien teologialle.

Siionin virsien lisävihko on otettu käyttöön vasta muutama vuosi sitten. Lisävihkon virsien tekstejä ei ole aiemmin tutkittu, ja peruskokoelmankin tutkimus painottuu 1970-1990 –luvulle. Tarjolla on mahdollisuus erittäin ajankohtaiseen tietoon. Tutkimuksen avulla voidaan saada koottua tietoa virsien teemoista ja niiden ajankohtaisuudesta. Tämä tieto palvelee myös Herättäjä-Yhdistyksen musiikkitoimikunnan työtä, jonka tähtäimessä on Siionin virsien kokonaisuudistus.

1.2 Aikaisempi tutkimus

1.2.1 Suomalainen hymnologinen tutkimus

Hymnologia eli virsioppi (kreikaksi hymnos = laulu, ylistysvirsi) keskittyy Reijo Pajamon mukaan tutkimaan virsiä neljästä eri näkökulmasta: 1) virsihistoriassa tutkitaan virsien syntyä ja kehitystä, 2) virsiteoria keskittyy virsille kuuluviin ominaisuuksiin, lisäksi tutkitaan 3) muuta hartauksissa käytettävää laulurunoutta sekä 4) virsien ja laulujen sävelmiä. Virsi on Raamatun ilmoitukseen perustuva sanoman, runoasun ja sävelmän muodostama kolmiyhteys. Virren pohjimmaisina lähtökohtina ovat Pajamon mukaan Jumala ja ihmisen suhde Jumalaan. Virren tehtävinä on olla opettamassa ja välittämässä kristillisen uskon sisältöä, toimia seurakunnan yhteisenä rukouksena, elvyttää yhteistä laulua sekä toimia sielunhoidollisena elementtinä.⁵

⁴ Vuonna 1981 Helsingin yliopistossa tehtyä pro gradu –tutkimusta ”Etehes armon istuimen: Sisälönanalyttinen tutkimus Siionin virsien vuoden 1972 laitoksesta” voi mahdollisesti käyttää vertailun pohjana, tekijä Marja Lehtinen.

⁵ Pajamo 1991, 9, 11.

Vuonna 1986 päättyneet ruotsin- ja suomenkielisten virsikirjojen uudistukset herättivät uutta kiinnostusta hymnologiaan. Hymnologinen tutkimus oli kuitenkin vähäistä, koska uudistukset sitoivat paljon voimavaroja käytännön työhön. Maisterintutkielmien aiheina oli kuitenkin entistä useammin virsiä eri näkökulmista. Hymnologia tarvitsi Karl-Johan Hanssonin mukaan uudelleen orientoitumista. Teologian, kielitieteen ja musiikkitieteen lisäksi hän kaipasi sosiologista, pedagogista ja yleiskulttuurista näkemystä. Hymnologinen harrastuneisuus oli ollut järjestäytymätöntä aina vuoteen 1996 asti, jolloin perustettiin Hymnologian ja liturgiikan seura. Pohjoismaisella tasolla suomalaiset tutkijat ovat lähteneet mukaan NordHymn-työskentelyyn, jonka *Dejlig er jorden* –projektia tarkastellaan lähemmin seuraavassa alaluvussa.⁶

Hanssonin tietojen mukaan 1990-luvulla julkaistiin viisi väitöskirjaa⁷, viisi lisensiaattitutkielmaa sekä noin 50-60 maisterintutkielmaa, jotka olivat hymnologian alalta. Maisterintutkielmien lukumäärä on suuntaa antava, koska niitä kirjoitetaan useilla aloilla eri yliopistoissa. Väitöstutkimukset jakautuivat aiheensa mukaan neljän vuosisadan ajalle 1600-luvun puolivälistä 1900-luvun loppuun. Neljä väitöskirjaa käsittelee kansallisia kysymyksiä, ja yhdellä on laajempi perspektiivi. Tämä on Hanssonin mukaan tyypillinen jakauma suomalaisessa hymnologiassa. Sisällöltään kolme väitöskirjoista liittyy pääasiassa tekstikysymyksiin, yksi teksteihin ja sävelmiin sekä yksi musiikillisiin aspectteihin. Neljä tutkimuksista on tehty teologian ja yksi kansanperinteen alalta. Lisensiaattitutkimuksista neljä käsittelee tyypillisiä suomalaisia ilmiöitä ja yksi kansainvälistä aihetta. Yksi tutkielmista on teologian alalta, muut musiikkitieteen eri osa-alueilta.⁸

Hanssonin jäljittämät⁹ 1990-luvun maisterintutkielmat edustavat laajaa oppiaineiden kirjoa: teologia, musiikkitiede, kirjallisuustiede, kirkkomusiikki, musiikkikasvatus, kasvatustiede sekä sosiologia. Aihepiireiltään ne liikkuvat kirkollisista laulukokoelmista sekä virsikirjoista virsikasvatukseen ja yksittäisiin virsiin, runoilijoihin, säveltäjiin ja virsilauluun. Useimmat maisterintutkielmista keskittyvät kansallisiin aihe-

⁶ Hansson 2001, 128-134.

⁷ Hansson, Karl-Johan (1992, Åbo Akademi): *Palmcrons sångpsaltare*; Moilanen, Eero (1994, Tampereen yliopisto): *Melos ja Logos*; Koski, Suvi-Päivi (1996, Helsingin yliopisto): *Geist=reiches Gesang=Buch* vuodelta 1704 pietistisenä virsikirjana; Vapaavuori, Hannu (1997, Helsingin yliopisto): *Virsilaulu ja heräävä kansallinen kulttuuri-identiteetti* sekä Sarelin, Birgitta (1998, Åbo Akademi): *Behålla och förnya*.

⁸ Hansson 2001, 128-134.

⁹ Hanssonin esittelemissä tutkielmissa ei ole mukana Helsingin ja Turun yliopistoissa eikä eri yliopistojen opettajankoulutuslaitoksissa tehtyjä tutkielmia.

siin. Suurin osa näistä tutkielmista keskittyy nykyaikaan ja useat uusimpiin virsikirjoihin.¹⁰

Oma tutkimukseni on osa hymnologisen tutkimuksen herätysliikkeiden laulu- ja virsikirjoihin liittyvää tutkimusta. Pajamon mukaan hymnologinen tutkimus painottuu joko virsihistorian, virsiteorian tai virsien sävelmistön tutkimiseen.¹¹ Oma tutkimukseni on kuitenkin virsien sisältöjä selvittävää mutta kuuluu mielestäni silti hymnologiseen tutkimukseen. Seuraavassa yritän sijoittaa tutkimukseni osaksi sitä kenttää.

Seppo Suokunnas tutki väitöskirjassaan Siionin kannel-laulukokoelman vaiheita 1874-1892.¹² Tehtävänä oli tutkia laulukirjan alkuperää, syntyä ja rakennetta. Tutkimustehtävä oli kuitenkin rajattu niin, että laulujen teologian ja sisällön selvittäminen jäi sen ulkopuolelle. Kokonaiskuvan saamiseksi tutkimuksessa tarkasteltiin kuitenkin laulujen aiheita ja pääsisältöjä. Pohjana tälle toimi se jaottelu, joka Siionin Kanteleen laadittiin vuoden 1892 uudistuksen yhteydessä. Tutkimuksessa verrataan Siionin kanteleen aihepiirejä myös virsikirjan ja Siionin virsien sisältöön.¹³ Eero Moilanen puolestaan tutki väitöskirjassaan vuonna 1994 Siionin virsien ja Siionin kanteleen melodista toimintaperustaa.¹⁴ Suvi-Päivi Koski tutki väitöskirjassaan vuodelta 1996 yhtä 1700-luvun virsikirjoista pietismin näkökulmasta.¹⁵ Lisäksi Birgitta Sarelin tutki suomenruotsalaisten virsikirjauudistusta vuonna 1998.¹⁶

Edellä mainitut tutkimukset ja tämä tutkimus liikkuvat ehkä samoilla alueilla, mutta suoraan rinnasteisia ne eivät ole. Suokunnas ei käsittele tutkimuksessaan Siionin kanteleen sisältöjä kuin hyvin yleisellä tasolla, lisäksi hänen tutkimusaikakautensa sijoittuu 1800-luvun loppuun. Moilasan tutkimus puolestaan painottuu Siionin virsien ja Siionin kanteleen melodioiden tutkimiseen. Lähimpänä omaani näistä kolmesta on Kosken tutkimus, jos Siionin virsiä ajatellaan edelleen pietistisenä virsikirjana.

¹⁰ Hansson 2001, 134-136.

¹¹ Ks. tämän luvun alku.

¹² Suokunnas, Seppo. Siionin kannel 1874-1892. Tutkimus Suomen evankelisen liikkeen laulukokoelman synnystä, lähteistä ja rakenteesta sekä tekstien ja sävelmien alkuperästä. diss. Helsinki.

¹³ Suokunnas 1982, 15-16. Kyseiset virsikirjat ovat vuosien 1701 ja 1886 kirjat, Siionin virret puolestaan vuodelta 1790. Kts. Suokunnas 1982, s. 167.

¹⁴ Moilanen 1994. Melos ja logos. Siionin virsien ja Siionin kanteleen melodinen toimintaperusta. diss. Tampere.

¹⁵ Koski, Suvi-Päivi. Geist=reiches Gesang=Buch vuodelta 1704 pietistisenä virsikirjana. Tutkimus kirjan toimittajasta, taustasta, teologiasta, virsistä ja virsirunoilijoista. diss. Helsinki.

¹⁶ Sarelin, Birgitta 1998. Behålla och förnya. Den finlandssvenska psalmboksrevisionen 1975-1986. diss. Åbo Akademi.

Lisäksi Koski selvittää virsikirjan teologiaa. Kuitenkin hänenkin tutkimuksensa aika-kausi päättyy vuoteen 1704. Nykypäivän virsikirjoihin ja niiden sisältöön liittyvää väitöstutkimusta ei löytynyt.

Tutkimusten laajuuden suhteen tälle tutkimukselle rinnakkaisia tutkimuksia on aiheellista etsiä ennemmin pro gradu –tutkielmien joukosta. Joensuun yliopiston teologisessa tiedekunnassa ei ole toistaiseksi tehty yhtään virsitutkimusta. Myöskään Åbo Akademiassa ei ole tehty virsiin liittyviä pro gradu –tutkielmia. Helsingin teologisen tiedekunnan Siionin virsiin liittyvät pro gradu –tutkielmat ovat ennen 1990-lukua valmistuneita. Ajankohtaista ja uutta tutkimusta ei ole tehty.

Eniten omaa tutkimustani vastaavat tutkielmat on tehty Helsingin yliopistossa. Heikki Tukiainen¹⁷, Ville Vähäsarja¹⁸ sekä Antti Ylimäki¹⁹ tutkivat Siionin virsien edellisiä laitoksia; Vähäsarja ja Ylimäki painottaen 1972 päätyttyä uudistusprosessia. Ylimäen työtä käytetään tässä tutkimuksessa apuna Siionin virsien historiaa käsiteltäessä. Sisällöllistä näkökulmaa näihin ei kuitenkaan liity. Sen sijaan Marja Lehtisen pro gradu –tutkimus²⁰ vuodelta 1981 käsittelee Siionin virsien peruskokoelmaa sisällön näkökulmasta.

Tutkimusmenetelmänä Lehtinen käyttää tilastollisesti kuvailevaa sisällönanalyysia. Lehtisen tutkimustehtävänä oli selvittää Siionin virsien sisältö ja teologia. Hän painottaa sisällön päälinjojen sekä erityiskorostusten esille saamista. Luokitusrunkonsa viitekehyksenä Lehtinen käyttää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon katekismusta vuodelta 1967, mutta varsinaisen luokitusrungon hän sanoo muodostaneensa Siionin virsien terminologian ja sisällön perusteella. Virsien teologisia teemoja Lehtinen taustoittaa käyttämällä katekismuksen lisäksi Tunnustuskirjoja sekä joitakin teologisia yleisteoksia.²¹

Vaikka Lehtisen tutkimus keskittyykin Siionin virsien sisältöön, on tulosten vertailu tämän tutkimuksen kanssa vaikeaa tutkimuksellisesta asetelmasta johtuen. Lehtisen

¹⁷ Tukiainen, Heikki 1967. Siionin virret –kokoelman synty ja asema virsikirjassamme. Käytännöllisen teologian pro gradu –tutkielma. Helsinki.

¹⁸ Vähäsarja, Ville 1976. Siionin virsien uudistus vuosina 1960-1972. Käytännöllisen teologian pro gradu –tutkielma. Helsinki.

¹⁹ Ylimäki, Antti 1982. Siionin virret. Tutkimus heränneiden virsikokoelman uudistetun laitoksen synnystä, rakenteesta ja alkuperästä. Käytännöllisen teologian pro gradu –tutkielma. Helsinki.

²⁰ Lehtinen, Marja 1981. Etehes armon istuimen: Sisällönanalyttinen tutkimus Siionin virsien 1972 laitoksesta. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. Helsinki.

²¹ Lehtinen 1981, 7-10.

tilastollinen menetelmä tekee kokonaisuudesta vaikeasti hahmotettavan, ja hänen luokittelunsa perustuu perinteiseen kristinuskon oppijärjestykseen. Tässä tutkimuksessa taas lähdetään liikkeelle aineistosta nousevista asetelmista, ja sisältöä käsitellään aineiston antamassa järjestyksessä. Lehtisen tutkimuksen avulla voidaan kuitenkin tehdä joitain huomiota Siionin virsien peruskokoelman sekä Lisävihkon yhtäläisyyksistä ja eroista.

Näiden tutkielmien lisäksi omalle tutkimukselleni rinnakkainen on Petra Berghällin musiikin maisterin kirjallinen työ vuodelta 2003.²² *Veisuut – ehdotuksia uusiksi Siionin virsiksi* keskittyy uusien virsien sävelmien tarkasteluun, mutta Berghäll käsittelee *Veisuut*-kokoelmasta saatua palautetta myös tekstien osalta. Lisäksi hän kuvaa *Veisuut*-prosessia haastattelujen ja kirjallisen materiaalin kautta.²³ Berghällin työtä käytetään tässä tutkimuksessa lähteenä kuvailtaessa *Veisuut*-prosessin kulkua. Lisäksi Siionin virsiä on tutkittu musiikkitieteen alalla. Tiina Johanna Tolonen tutki Siionin virsien merkitystä Kainuun herännäisyydessä.²⁴

1.2.2 Ulkomainen hymnologinen tutkimus

Ulkomaisen hymnologisen tutkimuksen tarkastelu keskittyy pohjoismaihin. Näkökulmat liittyvät sekä uusiin virsiin ja niiden etsintään että virsikirjatutkimukseen. Lisäksi huomioon otetaan myös artikkelit hymnologisissa julkaisuissa. Näin pyritään luomaan kenttää, johon tämä tutkimus pohjoismaisen tutkimuksen osalta sijoittuu. Pohjoismaisista väitöstutkimuksista tähän tutkimukseen liittyvät Siionin virsien juuriin, *Sions Sångers –virsikirjaan*, keskittyvä Karing Dovingin vuonna 1951 Lundin yliopistossa tekemä tutkimus²⁵ sekä uusien virsien näkökulmasta Ruotsin kirkon virsikirjauudistusta käsittelevä Bengt Olof Engströmin tutkimus.²⁶

²² Berghäll, Petra 2003. *Veisuut – ehdotuksia uusiksi virsiksi*. Uusien sävelmien tarkastelua. Musiikin maisterin kirjallinen työ. Sibelius-Akatemia. Kuopio.

²³ Berghäll 2003.

²⁴ Tiina Johanna Tolonen 1999. *Yksinäisten yhteys – Siionin virsien merkitys Kainuun herännäisyydessä*. Musiikkitieteen pro gradu –tutkielma. Jyväskylä.

²⁵ Doving, Karing 1951. *Striden kring Sions Sångers och närstående sångsamlingar. En idé- och lärdomshistorisk studie I-II*. Diss. Lund.

²⁶ Engström, Bengt Olof 1997. *Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i Svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986*. diss. Lund.

Pohjoismaalaiset virsitutkijat ovat kokoontuneet 1980-luvun lopusta asti säännöllisesti keskustelemaan virsien roolista historiassa ja nykyajassa. Koollekutsujana on toiminut Nordisk institut för hymnologi (NORDHYMN). Usein esille noussut kysymys on ollut virsien merkitys nykypäivän ihmisen elämässä, ei vain kirkolliseen elämään tottuneille, vaan ihmisille yleensä. Yleinen väite on, että virsien merkitys on vähentynyt ja virsitietous heikentynyt viimeisen neljännesvuosisadan aikana. Koulun merkitys virsiopetuksessa on vähentynyt, ja kirkolliseen musiikkiin on tullut uusia haastajia perinteisille virsille erityisesti lasten ja nuorten musiikista. Nämä kysymykset herättivät halun tutkia virsien roolia pohjoismaalaisten ihmisten elämässä. Vuosina 1994-95 lähetettiin lähes 6500 kyselylomaketta eri pohjoismaihin, ja noin 3700 vastausta saatiin takaisin. Tutkimusten tuloksista koottiin *Dejlig er jorden* –kirja, jossa on myös sitä seuranneiden konferenssien tuloksia. Konferensseissa oli mukana tutkijoita eri aloilta (uskontososiologia, käytännöllinen teologia, kirjallisuudentutkimus ja musiikki-tutkimus).²⁷

Dejlig er jorden –kirjan artikkeleista erityisen mielenkiintoinen tämän tutkimuksen kannalta on Pétur Péturssonin artikkeli virsistä, rukouksesta ja uskonnollisesta sosiaalisatiosta.²⁸ Pétursson kuvaa virsiä sydämen puheeksi, ja hän pohtiikin artikkelissaan lopuksi, millainen virsi voisi puhutella nykypäivän ihmisen sydäntä. Pétursson väittää, että tarvitaan uusia virsiä, jotta virsillä olisi tulevaisuudessakin samanlainen merkitys kristillisen uskon välittäjinä kuin niillä Pohjoismaissa ennen oli. Tarvitaan virsiä, jotka tämän päivän yhteiskunnassa voivat olla sydämen kieltä ja jotka puhuttelevat erityisesti lasten ja vanhempien sydämiä. Silloin niissä puhuttaisiin Péturssonin mukaan rakkaudesta, luonnosta ja luomakunnasta sekä toivosta huomiseen tuomion, lain ja syyllisyyden sijaan.²⁹ Tutkimuksen eteneminen näyttää, löytyykö Siionin virsien Lisävihkosta Péturssonin odottamia sävyjä.

Dejlig er jorden –projektissa selvitettiin myös kolmen avainvirren asemaa Pohjoismaissa. Nämä virret olivat Maa on niin kaunis, Jumala ompe linnamme ja Kun on turva Jumalassa.³⁰ Keskimäinen näistä otettiin juuri mukaan Siionin virsien Lisävihkoon. Hannu Vapaavuori käy läpi suomenkielisten suomalaisten pidetyimpiä vir-

²⁷ *Dejlig er jorden* 2001, 5.

²⁸ Pétursson, Pétur 2001. *Psalmer, böner och religiös socialisation*, s. 59-88.

²⁹ Pétursson 2001, 87.

³⁰ Hansson & Straaruup 2001, 17.

siä artikkelissaan Deglig er jorden –kirjassa.³¹ Jumala ompi linnamme –virsi on tutkimuksen mukaan viidenneksi pidetyin Suomessa. Virttä pidetään luterilaisena taisteluvirtenä, ja sellaisena se on Suomessakin Vapaavuoren mukaan koettu. Virsi on edelleen suosittu ehkä siksi, että se antaa tunteen rinnalla taistelevasta Jumalasta. Lisäksi virttä pitää esillä jokavuotinen joulurauhan julistus Turusta.³² Suomenkieliset suomalaiset ovat pohjoismaiden joukossa ainoita, joiden kymmenen suosituimman virren joukossa on Jumala ompi linnamme.³³

Kansainvälinen hymnologinen seura³⁴ julkaisee lehdessään IAH Bulletin hymnologian alan esitelmiä ja artikkeleita. Lisäksi seura järjestää kongresseja, joista viimeisin oli vuoden 2007 kesällä Trondheimissa. Pohjoismaisista hymnologeista vuoden 2007 kongressissa esitelmän piti mm. Inger Selander.³⁵ Selander kuvailee esitelmässään ruotsalaista virsirenessanssia kirjallisesta näkökulmasta. Hän esittelee englantilaisen hymnologin Alan Dunstan perustelut sille, miksi virsien suosio lähti nousuun ennen 1980-lukua. Perustelut pätevät Selanderin mukaan myös Ruotsiin. Virsinousun syitä olivat mm. sosiaalisen evankeliumin esiintulo (kristinuskon sosiaaliset ja poliittiset seuraukset), tarve saada virsiä uusista aiheista, jotka eivät vielä olleet esillä, kielen muutokset, tarve saada virsiä, jotka esittävät kysymyksiä uskosta vastausten antamisen sijaan sekä jokaisen sukupolven halu ilmaista uskoa uudella tavalla.³⁶

Näistä yhteneväisiä Siionin virsien lisävihkohankkeelle ovat ainakin ensimmäinen, toinen ja kolmas Selanderin mainitsema perustelu. Selander päättää esityksensä sanoen, että jokainen sukupolvi tarvitsee virsiä, jotka peilaavat aikaansa sen omalla kielellä. Virrentekijän tehtävänä on tulkita ja kääntää evankeliumi tälle kielelle. Virsien pitää Selanderin mukaan perustua Raamattuun ja oppiin, mutta virsien tekijöiden täytyy kuunnella myös niitä kysymyksiä, jotka ovat elintärkeitä niin yksilölle, yhteisölle kuin koko maailmalle.³⁷

³¹ Vapaavuori, Hannu 2001. De mest uppskattade finska psalmer, s. 228-238.

³² Vapaavuori 2001, 234-235.

³³ Bohlin 2001, 300.

³⁴ Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie, kotisivut osoitteessa <<http://www.iah.unibe.ch>>.

³⁵ Selander, Inger 2007. The Swedish hymn renaissance from a literary perspective. 31.7.2007, Trondheim.

³⁶ Selander 2007, 2.

³⁷ Selander 2007, 16.

IAH Bulletin –lehdessä julkaistuista artikkeleista lähelle tämän tutkimuksen aihetta tulevat Sven-Åke Selanderin³⁸ sekä Anna J. Evertssonin³⁹ kirjoitukset. Selander pohdii artikkelissaan oikeuden, rauhan ja luomakunnan säilyttämisen teemoja pohjoismaisissa virsissä. Evertsson puolestaan analysoi Dejlig er jorden –projektin yhtä avainvirttä, Den blomstertiden nu kommer, eksistentialististen kysymysten näkökulmasta. Hänen mukaansa eksistentialistinen analyysi osoittaa, että tietyt virret (esimerkkinä Den blomstertiden nu kommer) antavat yksilölle tilaa löytää itse omat vastauksensa kysymyksiin elämästä.⁴⁰ Ulkomaisen tutkimuksen ja tieteellisten artikkelien joukossa lähimmäksi tämän tutkimuksen aiheita tulevat siis ne, jotka käsittelevät jostain näkökulmasta uusia virsiä tai virsien merkitystä ja sisältöjä.

³⁸ Selander, Sven-Åke 2002. Justice – Peace – Preservation of Creation in a Nordic Lutheran perspective. IAH Bulletin nro 28 / 2002, s. 282-296.

³⁹ Evertsson, Anna J. 2002. Hymns in relation to life-themes and existential questions in Sweden today. IAH Bulletin nro 28 / 2002, s. 297-306.

⁴⁰ Evertsson 2002, 297, 303.

2 HERÄNNÄISYYS, SIIONIN VIRRET JA VEISUUT-PROSESSI

2.1 Herännäisyyden historia, nykypäivä ja aatemaailma

Herännäisyys syntyi 1700-luvun loppupuolella, jolloin Suomessa oli monia voimakkaita herätyksiä eri puolilla maata. Herännäisyyden alkulähteet ovat kuitenkin vielä kauempana, edellisen vuosisadan Saksassa. Varhaisemman herännäisyyden huomattavimpia johtohahmoja oli Abraham Achrenius, joka toimi Nousiaisten kirkkoherrana vuoteen 1769 asti.⁴¹ Pääasialliset alueet, joilla herännäisyys muodostui, olivat Pohjois-Savo ja Pohjanmaa. Nämä herätykset olivat toisistaan riippumattomia. Paavo Ruotsalaisen (1777-1852) kohoaminen liikkeen kokoavaksi johtohahmoksi 1830-luvulla sai Huotarin mukaan aikaan yhtenäisen liikkeen kehittymisen aiemmin erillisistä herätyksistä ja niiden pohjalta syntyneestä seuratoiminnasta. Ruotsalainen vieraili eri puolilla Savoaa, Pohjanmaata ja Karjalaa luoden yhtenäisyyttä. Vierailut kietyttivät myös vähitellen yhteisiä näkemyksiä odottavasta, ikävöivästä uskosta ja jumalattoman vanhurskauttamisesta.⁴²

Herännäisyys koki hajaannuksen ajan 1850-luvulta alkaen, mutta herätysliikkeen uusi nousukausi alkoi 1880-luvulta, jolloin Vilhelmi Malmivaarasta tuli liikettä elvyttävä johtohahmo. Seuratoiminta virisi uudestaan niin Pohjanmaalla kuin Savossakin. Vuonna 1893 valmistui Malmivaaran uudistama laitos vuonna 1790 suomennetuista Siionin virsistä (Sions Sångar), joka oli alun perin herrnhutilaisten laulukirja. Vuonna 1892 perustettiin kustannusosakeyhtiö ja vuonna 1912 sisälähetysseura Herättäjä.⁴³ Vuonna 1945 nämä kaksi yhdistettiin Herättäjä-Yhdistys ry:ksi, joka kattaa koko toiminnan. Herättäjäjuhlat saivat alkunsa kustannusliikkeen vuosikokouksen yhteydessä pidetyistä seuroista. Juhlille kokoontuu edelleen heränneitä ja ystäviä⁴⁴ joka puolilta Suomea.⁴⁵

⁴¹ Haavio 1970, 10.

⁴² Huotari 1981, 24.

⁴³ Huotari 1981, 25.

⁴⁴ Ystäviksi kutsutaan seuroissa ja herättäjäjuhlilla kävijöitä, jotka kuitenkin eivät ole Herättäjä-Yhdistyksen jäseniä.

⁴⁵ Haavio 1970, 13-14.

Kati Niemelä ja Hanna Salomäki selvittivät vuonna 2006 herätysliikkeiden tunnettuutta ja levinneisyyttä sekä liikkeisiin sitoutuneisuutta. He tarkastelivat näitä kolmesta näkökulmasta: 1) herätysliikkeiden toiminta paikallisseurakunnissa, alueellinen jakautuminen sekä muutokset toiminnan laajuudessa, 2) herätysliikkeiden tunnettuus ja niihin sitoutuminen sekä 3) seurakuntien työntekijöiden sitoutuminen herätysliikkeisiin. Aineistona he käyttivät vuosina 2002-2004 tehtyjä kyselyjä. Herännäisyyden vankinta kannatusaluetta ovat edelleen Pohjanmaa, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala. Vuonna 2004 herännäisyydellä oli toimintaa yli puolessa Suomen seurakunnista. Vilkkainta toiminta oli Kuopion hiippakunnan alueella, missä vuosittaista toimintaa oli lähes joka seurakunnassa.⁴⁶

Herännäisyys on lestadiolaisuuden jälkeen tunnetuin herätysliikkeistä. Vain 30 prosenttia suomalaisista ei tunne liikettä ollenkaan. Tämä ei kuitenkaan näy tilastoissa liikkeeseen kuulumisena. Suhteellisen harva suomalainen kuuluu herännäisyyteen (noin 2%:a) tai on saanut siitä vaikutteita ajatteluun (noin 3%:a).⁴⁷ Seurakunnan työntekijöiden keskuudessa herännäisyys vaikuttaa selvästi laajimmin. Yli 40 prosenttia kyselyyn vastanneista hengellisen työn tekijöistä on saanut vähintään vaikutteita herännäisyydestä, kuusi prosenttia sanoo kuuluvansa kiinteästi ja 10 prosenttia jossain määrin kiinteästi liikkeeseen. Näiden tilastojen perusteella Niemelä ja Salomäki jaottelivat herätysliikkeet jäsenyystyyppien mukaisiin ryhmiin. Heidän mukaansa herännäisyydelle ovat ominaisia sekä selkeä jäsenyys että ”hang around” –jäsenyys. ”Hang around” –jäsenellä tarkoitetaan ihmistä, joka on kiinnostunut liikkeestä ja sen toiminnasta, mutta pitää sitä silti ensisijaisesti etäisenä taustayhteisönään. Niemelä ja Salomäki pitävät tätä osittain herännäisyyden vahvuutena, mutta toisaalta kysyvät, pystyykö herännäisyys siirtämään perinnettään eteenpäin hyvin pienen ydinjoukon varassa.⁴⁸

Herättäjä-Yhdistyksellä oli vuoden 2008 alussa 6 106 jäsentä, kun kaksikymmentä vuotta sitten jäseniä oli vielä yli 10 000. Jäsenmäärän vähentyessä Herättäjä-Yhdistys on pyrkinyt toimimaan mahdollisimman keveällä hallinnolla ja byrokratialla, jotta voimavarat säästyisivät perustyöhön eli hengellisen elämän vahvistamiseen ja hoita-

⁴⁶ Niemelä & Salomäki 2006, 360; 262.

⁴⁷ Niemelä & Salomäki eivät selitä, mitä tarkoitetaan ”kuuluu kiinteästi” tai ”kuuluu jossain määrin” – väitteillä. Tekstistä ei voi päätellä, tarkoittaako edellä mainittu, että näin vastannut on maksanut Herättäjä-Yhdistyksen jäsenmaksun eli näin kuuluu herätysliikkeeseen.

⁴⁸ Niemelä & Salomäki 2006, 359-367.

miseen. Yhdistys järjestää rippikouluja ja tekee nuorisotyötä, tukee lähetys- ja heimo-työtä, tekee opiskelijatyötä useilla yliopistopaikkakunnilla sekä vaikuttaa kirkon musiikkielämään Siionin virsien parissa tehdyn työn kautta. Lisäksi herättäjäjuhlat ovat yksi kirkon merkittävimmistä kokoavista tapahtumista vuosittain. Siioninvirsi-seurat ovat osa seurakuntien hengellistä työtä, mutta virsien veisuulle pyritään etsimään myös uusia paikkoja.⁴⁹

Herännäisyyden opillisia käsityksiä, hengellistä elämää ja arkista elämää ohjailevia virtauksia ovat alusta asti olleet luterilaisuus ja sitä tulkinnut pietismi. Näiden vaikutus on Eleniuksen mukaan nähtävissä niin Siionin virsien kokoelmassa, hartauskirjallisuudessa kuin seurapuheissakin. Luterilaisen uskonkäsityksen mukaan uskotaan ja opetetaan, että syntisen ihmisen pelastus on täydellisesti Jumalan varassa. Ihminen voi pelastua vain armosta, yksin Kristuksen tähden ja sen uskon kautta, jonka Pyhä Henki antaa. Ihminen on syntinen, heikko ja raadollinen, eikä pysty tekemään pelastuksensa eteen mitään.⁵⁰

Herännäisyyden aatesisältöön on vaikuttanut myös pietismi, joka reformaation perinnettä eteenpäin viedessään korosti opin sijasta elämää ja viran sijasta henkeä sekä persoonallista uskonelämää enemmän kuin pelastumisen objektiivisia tekijöitä, kirkkolaitosta ja sakramenteja. Maltillinen, herrnhutilainen pietismi vaikutti Suomessa enemmän kuin puhdasoppinen pietismi. Herrnhutilaisten laulukirja *Sions Sångers* (1748) tuli Suomen kirkon ja sen herätysliikkeiden hengelliseksi suunnannäyttäjäksi, kun Elias Lagus suomensi sen vuonna 1790. Herännäisyydessä on kuitenkin luettu paljon myös puhdasoppisen pietismin hartauskirjallisuutta, ja niiden kautta myös puhdasoppisen pietismin vaikutus näkyy Eleniuksen mukaan esimerkiksi seurapuheissa.⁵¹

Herännäisyydellä ei ole omaa oppia, mutta silti omia korostuksia. Herännäisyydessä korostetaan Jumalan suuruutta ja ihmisen pienuutta, eikä toiselta ihmiseltä ole tapana kysellä hänen parannuksestaan tai uskonratkaisustaan. Ihmisen usko ja elämä ovat Jumalan kädessä. Luottaminen Jumalaan näkyy odottavana ja ikävöivänä uskona. Herännäisyydessä kilvoittelu ymmärretään pyrkimyksenä luopua omasta yrittämis-

⁴⁹ Juntunen 2008, 19.

⁵⁰ Elenius 1996, 11-14.

⁵¹ Elenius 1996, 11-14.

tä sekä rauhoittumisena luottamaan Jumalan armoon. Hengellinen ylpeys, omavoimaisuus, on luottamista omaan uskoon ja uskon tekoihin. Kilvoittelun kautta pyritään luopumaan tästä omavoimaisuudesta. Parannuksen tekeminen nähdään herännäisyydessä lähimmäisen hädän kyselemisenä sekä pyrkimyksenä rakentaa oikeudenmukaisempi ja armollisempi maailma. Parannuksessa onnistuminen ei kuitenkaan ole pelastuksen ehto tai merkki, sillä ihminen ei herännäisyyden korostuksen mukaan voi onnistua parannuksen teossaan. Tämä painottaa herännäisyydessä ajatusta kaikkien ihmisten yhdenvertaisuudesta.⁵²

2.2 Siionin virret –kokoelman kehitys ja luonne

Herännäisyyden hengellisen elämän keskuksena toimivat seurat, joissa virsi- ja rukouskirjana käytetään Siionin virsiä. Seurat ovat herännäisyyden omaleimaisin asia. Seurat ovat Eleniuksen mukaan rukousta, jumalanpalvelusta ja sielunhoitoa, mutta ne eivät ole kristillisen opetuksen tai raamatunselityksen paikka sanan varsinaisessa merkityksessä. Seurojen rukous on virsissä ja säkeiden välissä olevissa veisuutauoissa. Rukousta on myös odottelu virsien ja puheiden välillä hiljaisuudessa. Seurapuheissa usein esiintyviä teemoja ovat suuri Jumala ja pieni ihminen, alatien kristillisuus, kyselevä mieli, uskon yksinkertaisuus, ikävöinti, Jumalan armo ja Kristuksen rakkaus kurjia ja kelvottomia kohtaan.⁵³

Jos herännäisyyden keskuksena ovat seurat, on seurojen keskus veisuu ja yhteisien virsien käyttäminen. Virret sitovat Eleniuksen mukaan veisaajia yhteiseen uskonkäsitukseen, tuttuihin sanontoihin ja kielikuviin, ja veisuu opettaa isien uskoa sekä näyttää suuntaa elämälle. Veisuun on nähty tarjoavan seuraväelle samantahtisen hengityksen ja saman perusrhythmin, niin että veisatessa ”minä” jääkin taustalle ”meidän” noustessa kannattelevaksi voimaksi.⁵⁴ Eero Moilanen tutki väitöstudkimuksessaan opin ja melodian suhdetta ihmisen tunnekokemuksiin. Hänen mukaansa heränneiden matalan profiilin piirteitä (epävarmuus, pienuus, alhaisuus, läheisyys, suru, murhe, viheliäisyys, katumus ja ahdistus) symboloivat virsissä pienet melodian intervallit ja

⁵² Herännäisyyden korostukset, 16.4.2007. <<http://www.h-y.fi>>. Tekstin kirjoittaa ei ole ilmoitettu.

⁵³ Elenius 1996, 7-16.

⁵⁴ Elenius 1996, 32.

ulottuvuudet (ambitukset).⁵⁵ Seuroissa virren veisuu vuorottelee lyhyiden puheiden kanssa. Veisuu on voimallista ja rytmillistä, ja virsissä on runsaasti sävelkuvioita. Virret ja puheet jäsentyvät toisiinsa. Jokaisella seuravieraalla on mahdollisuus vapaasti valita haluamansa virsi ja aloittaa se. Virsien numeroita ei ole Haavion mukaan yleensä ilmoitettu.⁵⁶

Heränneiden virsikokoelma Siionin virret perustuu neljään erilliseen laulukirjaan:

- 1) Sions Sångers –kokoelmaan vuodelta 1748, joka ilmestyi suomeksi Elias Laguksen kääntämänä vuonna 1790. Suomenkieliset virret eivät juurikaan poikkea alkuperäisistä, mutta muutamia säkeistöjä on jaettu kahdeksi tai yhdistetty yhdeksi. Virsien sävelmiksi Lagus valitsi sopivat koraalisävelmät vuoden 1702 koraalikirjasta merkiten virren ylle sen alkusanat.
- 2) Halullisten Sieluin Hengellisiin Lauluihin vuodelta 1790, jonka toimittivat Pentti Juhani Ignatius ja Antti Achrenius.
- 3) Ziionin Juhlavirsiin vuodelta 1769, joka oli Abraham Achreniuksen virsikokoelma sekä
- 4) Arkkivirsikokoelmaan Hengellisiä lauluja, joka liitettiin vuonna 1883 Siionin virsien painokseen.⁵⁷ Näiden lisäksi heränneiden seuroissa veisattiin vuoden 1701 vanhasta virsikirjasta.⁵⁸

Kirkon virsikirjauudistus vuosina 1886-1888 herätti vastustusta heränneiden keskuudessa, ja vaikka vanha virsikirja poistui jumalanpalveluskäytöstä vuonna 1897, heränneet jatkoivat sen käyttöä seuraveisuussa. Wilhelmi Malmivaara ryhtyi kuitenkin toimittamaan korjattua ja uudistettua heränneiden virsikirjaa edellä mainittujen laulukokoelmien pohjalta. Vuonna 1891 ilmeistyi Malmivaaran omakustanteena ensimmäinen vihko Sionin virsiä, missä oli 44 virttä. Vuonna 1893 Herättäjä julkaisi Sionin virret kokonaisuudessaan, 158 virttä sisältävänä kokoelmana. Erityisesti Malmivaaran korjaukset vaikuttivat kieliasuun, mutta hän halusi myös poistaa virsiä, jotka sisälsivät suuressa määrin verimystiikkaa. Huhta väittää, että se ei sopinut Malmivaaran ajatukseen raittiista herännäisyydestä.⁵⁹

⁵⁵ Moilanen 1994, 86-182.

⁵⁶ Haavio 1993, 13.

⁵⁷ Haavio 1993, 15-16.

⁵⁸ Huhta 2001, 92.

⁵⁹ Huhta 2001, 92-93.

Herännäisyydestä vallinnut yleinen mielipide vanhoillisena ja uudistuksia vastustavana liikkeenä oli sopinut hyvin heränneiden kritiikkiin vuoden 1986 virsikirjauudistusta kohtaan. Huhdan mukaan Malmivaaran Siionin virsien uudistaminen tuli siksi yllätyksenä monille, ja Malmivaara sai henkilökohtaisesti kohdata heränneiden muutostarinnan. Siionin virsien uudistaminen oli Huhdan mukaan osa laajempaa herännäisyyden uudistusta. Herännäisyys haluttiin siistiä epäraitista, epäamatullisesta ja epäkirkollisesta mystiikasta sekä herrnhutilaisista piirteistä. Kirkollistuvan julkisuuskuvan kannalta nämä olivat herännäisjohdon mielestä tarpeellisia toimenpiteitä. Vaikka kritiikin laajuutta herännäisyyden sisällä pyrittiin vähättelemään, loukkasi virsiuudistus kuitenkin suurta joukkoa heränneitä.⁶⁰

Myöhemmin Siionin virret saivat myös kaksi lisävihkoa. Lisävirsiä I koostui vanhoista herrnhutilaislauluista, Lisävirsiä II vuodelta 1938 pääasiassa 1900-luvun alun herännäispappien virsituotannosta. Jälkimmäisessä hallitsevina virsien tekijöinä olivat Vilhelmi ja Väinö Malmivaara.⁶¹ Herättäjä-Yhdistys oli vuonna 1933 julkaissut Väinö Malmivaaran tekemän Rukousvirsiä-kokoelman, missä oli Malmivaaran sanoittamia virsiä aiheista, joita ei ollut Siionin virsissä. Lasten- ja nuortenvirret sekä virret erilaisiin kodin tilanteisiin laajensivat heränneiden virsien käyttöaluetta. Lisävirsiä II:een otettiin mukaan 16 Rukousvirsissä ollutta virttä, jotka toivat Siionin virsiin uusia aiheita. Osa näistä oli Ylimäen mukaan Malmivaaran tilannevirsiä.⁶²

Siionin virsiä kohtaan alkoi esiintyä muutostoiveita jo 1930-luvulla. Silloin tehdyt pienemmät uudistukset toimivat alkusysäyksenä tuleville uudistuksille. Aiemmin tehty virsien jakaminen osoitti Ylimäen mukaan, että lyhyet virret toimivat seuraveisuussa paremmin. Näin saatiin Ylimäen mielestä myös lisää veisattavaa, kun pitkien virsien alkuosat tulivat mukaan veisuuseen virsien jaon kautta. Hengellisessä kuu-kauslehdessä oli 1930-luvulta 1950-luvun lopulle säännöllisin väliajoin kirjoituksia, joissa toivottiin Siionin virsien uudistusta. Perusteluina esitettiin sävelmien yksitoikkoisuutta, kieliasun vanhanaikaisuutta sekä liian suppeaa virsivalikoimaa. Useissa kirjoituksissa toivottiin, että vuoden 1701 virsikirjasta otettaisiin virsiä mukaan Siionin virsiin uudistetussa kieliasussa. Lisäksi esitettiin, että virsien järjestys uudistettaisiin sisällön mukaiseen järjestykseen, eikä uusia virsiä lisättäisi vain joukon jatkoksi.

⁶⁰ Huhta 2001, 63-64.

⁶¹ Haavio 1993, 16. Toisen lisävihkon julkaisuvuotta en onnistunut jäljittämään.

⁶² Ylimäki 1982, 56, 60-61.

Heränneiden johtajat eivät Ylimäen mukaan olleet kiinnostuneita uudistuksista, ja julkinen keskustelu tyrehtyi.⁶³

Uudistustyössä päästiin konkreettisesti alkuun vasta vuonna 1960, kun Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta käsitteli Siionin virsien uudistusta kokouksessaan. Silloinen toiminnanjohtaja Jussi Kuoppala esitti, että kokous tekisi päätöksen uudistustyön aloittamisesta. Hän ehdotti uudistuksen periaatteiksi kieliasun uudistamisen, joidenkin virsien poistamisen ja uusien virsien mukaan ottamisen. Hän halusi myös poistaa virsien tilapäisnumeroinnin⁶⁴ ja virsissä esiintyvän morsiusmystiikan. Kokous asetti toimikunnan, jonka tarkoituksena oli selvittää, oliko uudistustyö ajateltavissa ja millä tavalla. Toimikuntaan nimettiin Olavi Kares, Erkki Kurki-Suonio sekä Jussi Kuoppala.⁶⁵

Vuonna 1961 Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta päätti antaa uudistuksen Emil Ponsimaan tehtäväksi. Ponsimaa oli kirjoittanut Hengelliseen kuukauslehteen uudistuksesta sanoen sen olevan helppo ja pieniä muutoksia vaativa.⁶⁶ Vähäsarjan mukaan työ haluttiin antaa heränneiden keskuudessa luottamusta nauttivalle henkilölle, jolla oli myös runollista lahjakkuutta. Uudistuksen suunnitellun varovaisen linja tähden tehtävää ei pidetty liian vaativana yhdelle henkilölle.⁶⁷

Ponsimaan vuonna 1964 antama ehdotus sisälsikin vain hyvin varovaisia uudistuksia. Kielellinen uudistaminen kattoi lähes koko kokoelman, mutta sisällölliset muutokset olivat hyvin pieniä, eikä Ponsimaa ehdottanut yhtään uutta virttä lisättäväksi kokoelmaan. Virsijärjestyksen Ponsimaa säilytti ennallaan, ja lisävirret olivat kokoelman lopussa niin kuin ennenkin. Myöskään pitkiä virsiä Ponsimaa ei ollut jakanut. Vanhan kokoelman ongelmat olivat Ylimäen mukaan myös uudistusehdotuksen ongelmia. Ponsimaan ehdotus ei Ylimäen mukaan täyttänyt niitä vaatimuksia, joita oli tuotu esille vuosina 1939-60. Siksi Herättäjä-yhdistyksen päätoimikunta päätti vuonna 1965, että Ponsimaan ehdotus laitetaan sivuun ja ryhdytään perusteellisempaan uudistustyöhön. Saman vuoden lopulla asetettiin uusi komitea tekemään uudistustyötä.

⁶³ Ylimäki 1982, 63-70.

⁶⁴ Virsien tilapäisnumerointia käytettiin, kun pitkiä virsiä jaettiin 1930-luvulla. Osiin jaetun virren ensimmäiselle osalle annettiin virren alkuperäinen numero, toiseen osaan numeron lisäksi kirjain a, kolmanteen osaan b, jne. Virsien järjestys ei muuttunut, kun uudet virsikonaisuudet jäivät entisille paikoilleen. Ylimäki 1982, 48; 52.

⁶⁵ Ylimäki 1982, 72.

⁶⁶ Ylimäki 1982, 74.

Sen jäseniksi valittiin Emil Ponsimaa⁶⁸, Herkko Kivekäs, Jukka Malmivaara sekä Jussi Kuoppala.⁶⁹

Uudistusprosessin aikana toimikunta teki ensin yhden ehdotuksen uudistetuksi kokoelmaksi, josta pyydettiin useita lausuntoja. Ensimmäisessä ehdotuksessa virsiä oli 261, ja ne oli ryhmitelty viiteen osastoon: Juhla-ajat, Uskonkilvoitus, Perhepiiri, Aamu ja ilta sekä Iäinen elämä. Ehdotukseen oli otettu virsiä Malmivaaran toimittamasta Siionin virret-kokoelmasta, kirkon virsikirjasta vuodelta 1938 ja sen Lisävirsiä-osastosta vuodelta 1963, vuoden 1701 virsikirjasta, Unkarin evankelisesta virsikirjasta sekä uudesta suomalaisesta virsirunoudesta.⁷⁰

Ensimmäisestä ehdotuksesta pyydettiin lausuntoja useilta ihmisiltä. Ehdotusmoniste oli nähtävillä lähinnä sellaisilla alueilla, joilla herännäisyyden kannatus oli vahvaa. Näin pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman suuri osa virsien käyttäjistä. Toisen vaiheen työskentely perustui lausuntojen läpikäymiseen sekä muutoksiin niiden pohjalta. Ehdotus sai sekä kannustavaa palautetta että vastustusta. Samaan aikaan toiminut säveltoimikunta (jäseninä Väinö Maunumaa, Pentti Savolainen, Erkki Tuppurainen, Kustaa Tyhtilä ja Markku Kilpiö)⁷¹ antoi omat toivomuksensa muutoksista ja uudistuksista. Ylimäen mukaan korjauskomitean työskentelyn tarkastelu osoittaa, että se toimi itsenäisesti, mutta tehdyt muutokset näyttivät kuitenkin, että komitea halusi ottaa huomioon sen palautteen, jota se sai ensimmäisestä ehdotuksestaan.⁷²

Korjauskomitean jäsenet kirjoittivat työskentelyn aikana Hengelliseen kuukauslehteen useita kirjoituksia Siionin virsien uudistukseen liittyen. Kirjoituksissa perusteltiin uudistustyön tarpeellisuutta ja toivottiin tukea toimikunnan työlle. Lukijoilta pyydettiin kannanottoja ja neuvoja, jotta virsien käyttäjien toiveet tulisivat esille. Samalla haluttiin herättää keskustelua virsistä ja niiden uudistuksesta. Haavio liittää kirjoituksessaan vastuun seuraliikkeestä ja vastuun virsistä yhteen. Ylimäen mukaan

⁶⁷ Vähäsarja 1976, 15.

⁶⁸ Ylimäen mukaan Ponsimaa ei sairautensa takia osallistunut komitean kokouksiin, mutta osallistui työskentelyyn tarkastamalla kaikki hänelle lähetetyt Haavion ja Kivekkään uudistamat virret. Ponsimaa kuoli 5.8.1967.

⁶⁹ Ylimäki 1982, 84-89.

⁷⁰ Ylimäki 1982, 98-100. Uutta virsirunoutta edustivat Jaakko Haavio (10 virttä), Mauno Salomäki (1) ja Herkko Kivekäs (1). On mielenkiintoista huomata, että Mauno Salomäeltä on kaksi virttä myös uudessa Siionin virret Lisävihkossa.

⁷¹ Haapalainen 1972, 31. Haapalainen mainitsee erityisen myönteisenä asiana sen, että Siionin virsien uudistuksessa sekä teksti- että säveltyöryhmä työskentelivät yhtä aikaa.

⁷² Ylimäki 1982, 98-121, 129.

hän tarkoitti tällä, että seuraliikettä ei ole, elleivät siinä käytetyt virret ole ymmärrettävissä asussa. Lisäksi kirjoituksissa kerrotaan uudistustyön periaatteista sekä perustellaan tehtyjä muutoksia ja virsien poistoja. Korjauskomitean kirjoitusten tarkoituksena oli Ylimäen mukaan valmistaa heränneitä uuteen virsikokoelmaan, jotta uuden kokoelman käyttöönotto tapahtuisi mutkattomasti. Kirjoitukset herättivät myös keskustelua seuratuissa ja julkisessa kirjoittelussa.⁷³

Vuonna 1971 ilmestyi lopulta Siionin virsistä uusi, kielellisesti ja sisällöllisesti uudistettu ehdotus. Ehdotusta painettiin 10 000 kappaletta, jotta sitä päästäisiin kokeilemana seuraveisuussa. Ennen lopullisen ratkaisun tekemistä pyydettiin vielä lausunto paikallisosastojen edustajien kokoukselta, joka pidettiin 29.4.1972. Tämä Herättäjä-Yhdistyksen yleiseksi neuvottelukunnaksi nimetty kokous keskusteli Siionin virsien ehdotuksesta, ja kaikki käytetyt puheenvuorot olivat uusien virsien käyttöönoton kannalla. Kokous päätti yksimielisesti kannattaa uudistetun kokoelman käyttöönottoa sekä ehdotti tämän ajankohdaksi Seinäjoen herättäjäjuhlia kesällä 1972. Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta päätti kokoelman käyttöönotosta kokouksessaan 5.6.1972, eikä se tehnyt enää muutoksia, vaan korjauskomitean toinen ehdotus hyväksyttiin sellaisenaan.⁷⁴

Siionin virsien uudistettu laitos otettiin käyttöön virallisesti Seinäjoen herättäjäjuhlilla vuonna 1972. Vanhan kokoelman virsiä poistettiin yhdeksän, ja uusia otettiin 18. Virsien kokonaismäärä tämän uudistuksen jälkeen oli 261.⁷⁵ Vuoden 1972 kokoelmassa virret jakautuvat osastoittain seuraavasti: Juhla-ajat (SV 1-57) 20 %:a, Uskonkilvoitus (SV 58-174) 45 %:a, Perhe- ja ystäväpiiri (SV 175-218) 20 %:a, Aamu ja ilta (SV 219-241) 7,5 %:a sekä Iankaikkinen elämä (SV 242-261) 7,5 %:a kaikista virsistä.⁷⁶ Virsimateriaalin painottuminen Uskonkilvoitukseen korostaa herännäisyyden aatemaailman keskiössä olevaa näkemystä syntisestä ja heikosta ihmisestä, joka ei pysty tekemään pelastuksensa eteen mitään sekä Jumalasta, joka armostaan pelastaa ihmisen ja antaa tälle uskon.⁷⁷ Lehtisen mukaan osastojako osoittaa, että virret keskittyvät sisällöllisesti yksilön hengelliseen tarpeeseen. Juhla-ajat sekä Uskonkilvoitus –osastot painottuvat Lehtisen mukaan toiseen uskonkappaleeseen. Vain Aamu

⁷³ Ylimäki 1982, 133-135.

⁷⁴ Ylimäki 1982, 135-140.

⁷⁵ Haavio 1993, 16.

⁷⁶ Pajamo 1991, 137.

⁷⁷ Ks. luku 2.1.

ja ilta –osaston virret kuuluvat Lehtisen mielestä ensimmäisen uskonkappaleen alueelle.⁷⁸ Juhla-ajat ja Uskonkilvoitus muodostavat peruskokoelmasta jo yli 60 %, joten voi sanoa, että kokoelman painotus on vahvasti toisessa uskonkappaleessa.

2.3 Veisuista Siionin virsiksi

Herättäjä-Yhdistyksen (H-Y) musiikkitoimikunta⁷⁹ kiinnitti 1990-luvun alussa huomiota kentältä nousseisiin ajatuksiin saada seurakäyttöön uusia Siionin virsiä. Vuonna 1993 musiikkitoimikunta teki H-Y:n 157 paikallisosastolle kyselyn uusien virsien tarpeesta. Berghäll väittää, että kyselyyn vastanneista 59 paikallisosastosta 58 kannatti lisävihkon julkaisemista ja vain yksi vastusti. Musiikkitoimikunnan silloisen sihteerin Heikki Puhton tekemän yhteenvedon mukaan 5.11.1993 mennessä oli kuitenkin saatu 51 lausuntoa, joista 46 suhtautui asiaan myönteisesti. Kolme lausuntoa perusteli asian tarpeettomuutta ja kaksi suhtautui asiaan varauksella. Pääosin lausunnot kannattivat musiikkitoimikunnan esittämiä toimintamalleja.⁸⁰

Mukaan haluttiin erityisesti virsiä, jotka liittyisivät ensimmäisen uskonkappaleen teemoihin, perheeseen, lähimmäisyyteen sekä luontoon. Esille haluttiin ottaa yhteiskunnallinen murros, epävarmuus ja epäoikeudenmukaisuus, mutta myös kiitoksen aiheet.⁸¹ Toiveet ensimmäisen uskonkappaleen teemoista ovat ymmärrettäviä, sillä Siionin virsien peruskokoelman painotus on vahvasti toisessa uskonkappaleessa ja ihmisen henkilökohtaisessa hengellisyydessä. Lehtisen mukaan peruskokoelmassa ei oteta yhteiskunnallisesti kantaa eikä puututa maailmanlaajuisiin kysymyksiin.⁸² 1990-luvun taloudelliset ongelmat ja yhteiskunnan muutokset saivat ehkä heränneet toivomaan virsiltään uudenlaista ajankohtaisuutta.

Vuoden 1972 kokoelmasta puuttui vastanneiden mielestä herännäisyyteen kiinteästi liittyvät virret kuten Herraa hyvää kiittäkää sekä Sinuhun turvaan, Jumala. Nämä haluttiin mukaan uuteen kokoelmaan. Osa vastanneista kaipasi iloisempaa virsimateri-

⁷⁸ Lehtinen 1981, 13-15.

⁷⁹ Vuonna 1994 musiikkitoimikunnan jäseniä olivat: Väinö Viitasalo (pj.), Maija-Liisa Kallio, Tapani Koivusalo, Jouko Kuusinen, Väinö Maunumaa, Heikki Puhto (siht.), Onni Pääkkönen sekä Martta Ruotsalainen.

⁸⁰ Puhto 10.11.1993.

⁸¹ Berghäll 2003, 7.

⁸² Lehtinen 1981, 43.

aalia. Vastanneet olivat Berghällin mukaan huolissaan herännäisyyden hengen säilymisestä sekä mahdollisesti liian kiireisestä ja hätäisestä aikataulusta. Enemmistö ehdotti lisävihkon laajuudeksi 40 virttä, kun annetut vaihtoehdot olivat 20, 40 tai 60 virttä.⁸³

Kyselypalautteen perusteella musiikkitoimikunta päätti ehdottaa Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunnalle lisävihkohankkeen käynnistämistä. Musiikkitoimikunnan mielestä lisävihkohankkeen periaatteina tuli olla vapaaehtoisuus ja talkoohenki.⁸⁴ Musiikkitoimikunta laati päätoimikunnalle suunnitelman hankkeen aikataulusta ja tarvittavista työryhmistä ja päätoimikunta hyväksyi sen suunnitelmat kokouksessaan 4.1.1994. Musiikkitoimikunnan ehdotuksen mukaisesti työryhmiä päätettiin muodostaa kolme: tekstityöryhmä, sävelmätyöryhmä sekä nuorten työryhmä.⁸⁵

Yhdistyksen päätoimikunta päätti 29.1.1994 käynnistää Siionin virsien lisävihkoon tähtäävän työskentelyn ja nimesi tekstityöryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida tulleet ehdotukset ja tehdä kielellisiä parannuksia. Tekstityöryhmään kuuluivat teologian asiantuntija Jaakko Elenius, kieliassiantuntija Esko Koivusalo ja virsirunoilijana tunnettu lehtori Pekka Kivekäs. Sävelmätyöryhmään valittiin jäseniksi kirkkomusiikin asiantuntija Erkki Tuppurainen, diplomikuoronjohtaja Ilmo Riihimäki ja rovasti Väinö Maunumaa, jonka tilalle nimettiin syyskuusta 1995 alkaen musiikin ylioppilas Samppa Laakso. Nuorten työryhmään päätoimikunta nimesi nuorisotyön ehdottamat Jaakko Mäkisen, Antti Maunumaan, Sanna Takalo-Haikolan, Jukka Hautalan sekä Petra Berghällin. Nuorten työryhmän tehtävänä oli herännäisnuorison edustajana ehdottaa uuteen kokoelmaan sopivia, jo olemassa olevia virsiä ja lauluja. Lisäksi työryhmä antaisi oman lausuntonsa valmiista lisävihkosta. Nuorten työryhmä kokoontui kahdesti.⁸⁶

Siionin virsien lisävihkohankkeesta tiedotettiin Hengellisen kuukauslehden kautta. Vuoden 1995 numerossa kuusi Jouko Kuusinen kertoi hankkeen taustoista, työryhmistä, tekstien ja sävelmien keruusta sekä hankkeen suunnitellusta aikataulusta. Kuusinen totesi silloin, että on koittanut aika ”vapauttaa runosuonet ja tarttua kynään” tai etsiä pöytälaatikoista sopivia tekstejä. Hänen mukaansa luomistyön ohjaavana aja-

⁸³ Berghäll 2003, 7.

⁸⁴ Kuusinen 1993, 316.

⁸⁵ Berghäll 2003, 7.

tuksena saisi olla näkemys Siionin virsistä rukouskokoelmana. Tätä hän perusteli sillä, että virsien rukouksellinen henki ja musiikillinen muoto liittyvät yhteen ja ovat vaikuttamassa niiden käyttötilanteiden, useimmiten seurojen, olemukseen. Kuusisen mukaan virsihakkeessa on kyse uudesta ja merkittävästä vaiheesta herännäisyyden historiassa ja hanke merkitsee herännäisyyden keskeisimmästä aarteesta huolehtimista. Kuusisen esitti toiveen, että Siionin virret puhuttelisivat ja hoitaisivat niihin tulevaisuudessakin tarttuvia.⁸⁷

Tekstien keruun aikataulusta Kuusinen mainitsi, että tekstejä otettaisiin vastaan maaliskuun 1996 loppuun asti, minkä jälkeen tekstityöryhmä käy tulleet tekstit läpi valitakseen niistä noin 50 ehdotusta lisävihkon virsiksi. Ehdotukset tulisivat päätoimikunnan käsiteltäväksi joulukuussa 1996. Päätoimikunta valitsee hyväksyttävät tekstit ja pyytää niihin sävelmäehdotukset. Sävelmiä kerättäisiin Kuusisen mukaan syyskuun 1997 loppuun saakka, minkä jälkeen sävelmätyöryhmä aloittaisi työskentelyn ehdotusten kanssa. Sävelmätyöryhmän ehdotus tulisi päätoimikunnan käsiteltäväksi keväällä 1998, joka sen jälkeen valitsee palauteryhmän kokoamaan arvioinnit ja antamaan palautetta. Lisävihkoehdotus oli Kuusisen mukaan tarkoitus julkaista Kajaaenin herättäjäjuhilla 3.-5.7.1998, minkä jälkeen lähdetäisiin tutustumaan uusiin virsiin veisuuseuroissa ja virsikinkereillä sekä arvioimaan lisävihkon sisältöä. Lopullinen lisävihkoehdotus oli Kuusisen mukaan tarkoitus antaa päätoimikunnalle talvella 1999, ja päätoimikunta hyväksyisi lisävihkon lopullisessa asussaan huhtikuussa 1999. Virallisesti vihko otettaisiin käyttöön Leppävirran herättäjäjuhilla heinäkuun alussa 1999.⁸⁸

Suunnitellusta aikataulusta jouduttiin tinkimään, sillä teksti- ja sävelmäehdotuksia saatiin ensimmäisessä keräysvaiheessa paljon odotettua suurempi määrä. Tekstejä tuli yhteensä yli 600 ja sävelmiä 483. Tekstityöryhmän työ eteni hitaammin kuin oli ajateltu, eikä sävelmätyöryhmä päässyt aloittamaan työtään suunnitellusti.⁸⁹ Työryhmät työskentelivät erikseen, mutta molemmat pitivät tärkeänä sitä, että uudet virret toisivat Siionin virsiin sisällöllisesti ja muodollisesti jotain uutta samalla sopien kuitenkin perinteeseen ja seuraveisuuseen.⁹⁰

⁸⁶ Berghäll 2003, 8.

⁸⁷ Kuusinen 1995, 187-188.

⁸⁸ Kuusinen 1995, 187-188.

⁸⁹ Berghäll 2003, 9.

⁹⁰ Siionin virret 2005, 5; Berghäll 2005, 13.

Joulukuussa 1998 Antti Maunumaa kirjoitti Hengellisessä kuukauslehdessä lisävihkohankkeen etenemisestä. Hän kertoi, että tekstityöryhmä on saanut työnsä valmiiksi ja lisävihko alkaa hahmottua. Tekstityöryhmä valitsi teksteistä noin 80 virttä. Keskeisimpänä valintaperusteena oli Maunumaan mukaan tekstien aihepiiri. Hänen mukaansa suuri osa teksteistä karsiutui, koska niissä ei ollut tarpeeksi uutta ainesta. Tekstejä valittiin noin kahdeltakymmeneltä runoilijalta, ja pääosin aiheet liittyivät ensimmäisen uskonkappaleen teemoihin. Myös nuorten työryhmä antoi omat ehdotuksensa, jotka lisättiin työryhmän toivomuksesta aihepiireittäin muiden ehdotusten joukkoon. Tällä noudatettiin Maunumaan mukaan vakiintunutta käytäntöä siitä, että kaikki Siionin virret ovat myös nuorten virsiä. Maunumaa kirjoitti myös, että valittujen virsien muokkausprosessi jatkuu yhdessä tekijöiden kanssa. Vaikka uudet tekstit ovatkin syntyneet useimmiten tiettyyn sävelmään, tarvittiin myös lisää uusia sävelmiä. Niinpä uusia sävelmiä kerättäisiin vielä vuoden 1999 ajan. Lisävihko julkaistaisiin Nurmon herättäjäjuhlilla vuonna 2000.⁹¹

Vuonna 2000 julkaistiin kokoelma *Veisuut – ehdotuksia uusiksi Siionin virsiksi*, joka sisälsi 113 virttä, joista vain 49:ssä oli tekstin lisäksi myös sävelmä. Kokoelman virsien teksteistä 105 oli uusia, lisäksi mukana oli viisi vuoden 1986 virsikirjan virttä ja kolme virttä vuoden 1701 virsikirjasta.⁹² Koska ensimmäisessä vaiheessa kaikille teksteille ei saatu osoitettua sävelmää, jatkoi sävelmätyöryhmä työskentelyään syksyllä 2000. Tässä vaiheessa sävelmätyöryhmään liittyivät mukaan kansan-musiikin asiantuntijat professori Heikki Lahtinen sekä musiikin tohtori Sinikka Kontio. Uusia sävelmäehdotuksia ei toisessa vaiheessa saatu yhtä paljon kuin aiemmin, vaikka useita säveltäjiä ja muusikkoja kutsuttiin mukaan osallistumaan työhön. Tulleista noin 120 uudesta sävelmästä työryhmä hyväksyi liitettäväksi uuteen kokoelmaan kaksikymmentä. Lisäksi otettiin mukaan jo olemassa olevia vanhoja sävelmiä, jotta kaikki tekstit saisivat sävelmän.⁹³

Vuonna 2001 Järvenpään herättäjäjuhlilla julkaistiin uusittu *Veisuut-vihko*, jossa kaikille teksteille oli osoitettu myös sävelmä. Tässä 113 virttä sisältävässä kokoelmassa huomio kiinnittyy Kivekkään mukaan ajankohtaisuuteen, uusiin runoili-

⁹¹ Maunumaa 1998, 427.

⁹² *Veisuut* 2000, 3.

⁹³ Berghäll 2003, 9.

janimiin sekä naisten suureen osuuteen kirjoittajista.⁹⁴ Tekstityöryhmän saatesanoissa todetaan, että virren valintaperusteena pidettiin joko sisällöllisen tai muodollisen uuden tuomista Siionin virsiin. Lisäksi virren tuli täyttää hyvän riimirunouden ja oikeakielisyyden vaatimukset. Työryhmä myös korjasi useiden tekstien rytmiä ja riittelyä, pyrki oikeaan lauserakenteeseen sekä tuoreisiin kielikuviin. Tekstien tekijöiden mielipiteitä kysyttiin muokkaustyön yhteydessä.⁹⁵

Veisuut-kokoelman numerointi jatkuu suoraan Siionin virsien numeroinnista. Tällä on tarkoitus välttää sekaannuksia peruskokoelman virsien numeroinnin kanssa ja näin helpottaa virsien veisuukäyttöä.⁹⁶ Veisuut-kokoelman virret on jaettu aiheiden mukaisiin kokonaisuuksiin:

I Luoja, luomisjärjestykset

1. Jumala (8 virttä)
2. Luonto, vuodenajat (5 virttä)
3. Aamu (6 virttä)
4. Ilta (8 virttä)
5. Koti ja perhe (11 virttä)
6. Jokapäiväinen leipä (3 virttä)
7. Yhteiskunta, kutsumus (14)

II Lunastaja

1. Jeesus Kristus, Auttaja (16 virttä)
2. Kirkkovuosi (8 virttä)
3. Kristuksen seuraamisesta (14 virttä)

III Pyhittäjä, yhteinen seurakunta

1. Pyhä Henki (1 virsi)
2. Pyhä seurakunta maailmassa (5 virttä)
3. Tulevan maailman elämä (5 virttä)

IV Musiikkitoimikunnan lisäämät ehdotukset (11 virttä).⁹⁷ Luoja ja luomisjärjestykset –osastoon kuuluu yhteensä 55 virttä, Lunastaja-osastoon 38 ja Pyhittäjä-osastoon 11 virttä. Osastojen otsikoinnilla on mahdollisesti haluttu korostaa uskonkappaleita ja niiden sisältöjä. Veisuut-kokoelman virret painottuvat tämän jaon perusteella en-

⁹⁴ Kivekäs 2004, 46.

⁹⁵ Veisuut 2001, 160.

⁹⁶ Veisuut 2001, 3-4. Edellisessä Siionin virsien uudistuksessa yksi tavoitteista oli päästä eroon virsien tilapäisnumeroinnista, mikä oli syntynyt kun kokoelman pitkiä virsiä oli jaettu osiin. Ks. s.19.

simmäiseen uskonkappaleeseen. Luoja ja luomisjärjestykset –osaston sisällä eniten uusia virsiä on Yhteiskunta ja kutsumus sekä Koti ja perhe -otsakkeiden alla, joten Veisuut-prosessin alussa esitetyt toiveet näkyvät kokoelmassa hyvin. Täytyy kuitenkin muistaa, että Veisuut-kokoelmasta oli tarkoitus valita vain osa suunniteltuun lisävihkoon.

Vuonna 2001 aloitettiin palautteen kerääminen virsiehdotuksista. Palautetta antoivat mm. lukuisat paikallisosastot sekä yksityiset henkilöt. Berghällin mukaan yleinen mahdollisuus antaa palautetta oli ainutlaatuinen tilaisuus Siionin virsien historiassa, sillä aiemmat uudistukset olivat tapahtuneet veisaavan kansan mielipiteistä välittämättä.⁹⁷ Vuonna 2003 Herättäjä-Yhdistyksen musiikkitoimikunta (jäseninä Erkki Tuppurainen, Tapani Koivusalo, Samuli Korkalainen, Sinikka Kontio, Pekka Mäntymaa, Martta Ruotsalainen ja Petra Berghäll) nimesi Veisuut-työryhmän, jonka tehtävänä oli valita ja tarvittaessa muokata lisävihkoon tulevat uudet Siionin virret saadun palautteen pohjalta. Veisuut-työryhmän jäseniä olivat Samuli Korkalainen, Jaakko Löytty, Leena-Marja Renko, Erkki Tuppurainen sekä yhdistyksen projektisihteeri Petra Berghäll.⁹⁹

Hengellisessä kuukauslehdessä oli prosessin eri vaiheissa kirjoituksia lisävihkohankkeen etenemisestä ja kommentointia valittuihin virsiin. Tammikuussa 2004 Petra Berghäll esitteli lehdessä sen hetkisen päätöksen mukaiset 40 virttä, jotka tulisivat mukaan Lisävihkoon. Vaikka nämä virret esiteltiin jo varmoina valintoina, ei niistä vielä ollut täyttä yksimielisyyttä, vaan Veisuut-työryhmän työskentely jatkui vuoden 2004 ajan. Berghällin mukaan usean virren kohdalla sävelmä, teksti tai molemmat kaipasivat muokkaustyötä. Muutamiin teksteihin oli tarjolla muu sävelmä kuin se, mikä Veisuut-kokoelmassa oli. Kahteen virteen päätettiin hakea kokonaan uutta sävelmää. Berghäll kertoi myös yleisistä valintaperiaatteista, joista työryhmä oli koettanut pitää kiinni. Näitä olivat esimerkiksi ajattomuus ja käytössä kulumattomuus, uuden tuominen ja sävelmän sopiminen säestyksettömään veisuuseen. Lisäksi

⁹⁷ Veisuut 2001, 7. Valitettavasti käyttöön saamistani toimikuntien pöytäkirjoista ja muistioista ei löytynyt merkintöjä tästä osastojoasta tai sen perusteluista yksittäisten virsien tai kokonaisuuden osalta.

⁹⁸ Berghäll 2003, 14. Tosin Ylimäen mukaan palautetta kysyttiin myös edellisessä uudistuksessa. Ehkä palautetta ei kuitenkaan voinut antaa niin laajasti kuin nyt.

⁹⁹ Siionin virret 2005, 6; Berghäll 2005, 13.

Berghäll mainitsee, että työryhmä ei halunnut päättää valittavien virsien määrää etukäteen, vaan joukosta valitaan hyvät virret, oli niitä yksi tai sata.¹⁰⁰

Saman vuoden maaliskuun numerossa Johanna Keltto haastatteli Herättäjä-Yhdistyksen uutta musiikkisihteeriä Petra Berghällia sekä kirjoitti Siionin virsistä ja niiden uudistustyöstä. Tammikuussa julkaistu lista veisuista oli herättänyt uusia palautteen antajia. Veisujen valinnoista oli kysely työryhmältä ja kritiikkiäkin esitetty. Osa palautteen antajista oli toivonut rohkeampaa linjaa ja uutta suuntaa, koska uusien virsien koettiin näytävän suuntaa herännäisyyden tulevaisuuteen. Muuttumatonta uusissakin Siionin virsissä on Kelton mukaan ihmisen pienuus Jumalan edessä, itsetutkiskelun tarve sekä tunteilun välttäminen.¹⁰¹

Veisuut-työryhmä sai esityksen 52 virren laajuisesta lisävihkosta valmiiksi joulukuussa 2004, ja se hyväksyttiin yhdistyksen päätoimikunnan kokouksessa 22.1.2005. Päätoimikunta lisäsi Veisuut-työryhmän esitykseen yhden virren, Viimeisen laulun vielä laulan (Veisuut 330).¹⁰² Lopulliseen Lisävihkoon sisältyy 53 virttä, sävelmiä siinä on 56. Lisävihkossa ei ole otsikoituja osastoja kuten Veisuut-kokoelmassa on. Virret on kuitenkin Tuppuraisen kirjaaman ehdotuksen mukaisesti jaoteltu numerojärjestyksessä Uskonelämä (22 virttä), Kirkkovuosi (4 virttä), Luonto, aamu ja ilta (5 virttä), Perhe ja kotiseutu (10 virttä) sekä Vastuumme (9 virttä) –nimisten teemojen alle. Tästä puuttuvat lopulliseen Lisävihkoon otetut virret 265 (Veisuut 265), 290 (Veisuut 275) sekä 314 (Veisuut 330).¹⁰³

Uskonelämä-teeman alla olevat virret ovat pääosin niitä, jotka Veisuut-kokoelmassa olivat Lunastaja-osastossa tai musiikkitoimikunnan lisäämissä ehdotuksissa. Näin Uskonelämä-virsien painotus on toisessa uskonkappaleessa. Kirkkovuosi, Luonto, aamu ja ilta, Perhe ja kotiseutu sekä Vastuumme –teemojen alla olevat virret ovat niitä, jotka Veisuut-kokoelmassa ovat Luoja ja luomisjärjestykset –osastossa. Näiden virsien sisällöllinen painotus on ensimmäisessä uskonkappaleessa. Virsiä teemoihin kuuluu yhteensä 28, hieman enemmän kuin Uskonelämä-teemassa. Näin tarkasteltu-

¹⁰⁰ Berghäll 2004, 12.

¹⁰¹ Keltto 2004, 13.

¹⁰² Tämän päätoimikunnan tekemän lisäyksen kirjasi musiikkitoimikunta ylös kokouksessaan 8.4.2005. Musiikkitoimikunnan kokouspöytäkirja 8.4.2005.

¹⁰³ Tuppurainen 8.12.2004, sähköposti Petra Berghällille. Tuppurainen muistelee, että Lisävihkon otsikkoinnista luovuttiin, koska muutamat osastot olisivat jääneet pieniksi, eikä nimet olisi olleet kovin selviä. Tuppurainen 17.4.2008, sähköposti tekijälle.

na ensimmäinen uskonkappale näkyy Lisävihkossa vahvemmin kuin toinen tai kolmas uskonkappale. Peruskokoelman toiseen uskonkappaleeseen painottuva sisältö saa Lisävihkosta täydennystä.

Siionin virsiä on nyt yhteensä 314. Herättäjä-Yhdistyksen musiikkitoimikunnan työ Siionin virsien parissa ei lopu tähän, vaan se jatkaa työskentelyä, joka tähtää Siionin virsien kokonaisuudistukseen. Tavoitteena on sijoittaa osa nyt mukaan otetuista virsistä peruskokoelman yhteyteen, tarkistaa peruskokoelman tekstejä ja sävelmiä sekä lisätä uusia virsiä. Musiikkitoimikunta haluaa pitää kunnialla perinnettä, jonka mukaan Siionin virret syntyvät ja hioutuvat elävässä käytännössä, seuratuissa ja veisuissa.¹⁰⁴ Herättäjä-Yhdistyksen strategian mukaisesti Siionin virsien laajempi uudistustyö valmistuu vuoteen 2012 mennessä.¹⁰⁵

Kuin Veisuut-prosessin loppulauseiksi työryhmän jäsen Samuli Korkalainen arvioi mennyttä Hengellisessä kuukauslehdessä loppuvuodesta 2004. Hän kertoo lyhyesti Veisuut-hankkeen kulun ja pohtii työryhmän työskentelyyn vaikuttaneita asioita sekä asettaa tulevaisuuden suuntaviivoja Siionin virsien kokonaisuudistusta ajatellen. Korkalainen sanoo, että Veisuut-työryhmän työskentely on sisältänyt taiteilua erilaisien näkemysten keskellä, koska runoilijat syventyivät teksteihin, muusikot sävelmään ja teologit sanomaan. Työryhmä on Korkalaisen mukaan yrittänyt kuunnella kaikkia heitä, pyrkinyt huomioimaan kentältä saadun palautteen sekä pitämään kiinni omista periaatteistaan. Korkalaisen mielestä parasta ja tärkeintä oli, että kaikki hänen mainitsemansa ryhmät olivat olleet kiinnostuneita työskentelystä. Korkalaisen mukaan työn tuloksena on hieno kokoelma uusia Siionin virsiä.¹⁰⁶

Lopuksi Korkalainen esittää omat ehdotuksensa tulevien siioninvirsuudistusten periaatteiksi. Hänen mielestään virsiehdotuksia on alusta asti katsottava kokonaisuuksina. Vaikka perustettaisiin erilliset teksti- ja sävelmätyöryhmät, olisi niiden työskentävä samaan aikaan.¹⁰⁷ Veisuut-hankkeessa tekstejä ja sävelmiä päästiin vasta loppuvaiheessa käsittelemään kokonaisuuksina. Korkalaisen mukaan aikataulut eivät saa olla itsetarkoituksellisia. Työryhmät tarvitsevat riittävästi aikaa tehdäksensä huo-

¹⁰⁴ Siionin virret 2005, 6-7; Berghäll 2005, 13.

¹⁰⁵ Keltto 2004, 13.

¹⁰⁶ Korkalainen 2004, 12-13.

¹⁰⁷ Samanaikaista työskentelyä piti hyvänä edellisessä uudistuksessa T.I. Haapalainen, joka arvioi silloista uutta Siionia Teologisen aikakauskirjan artikkelissaan, Haapalainen 1972, 31.

lolla ja rauhassa. Korkalainen ehdottaa, että virsirunoja tilattaessa annettaisiin selkeämmät ohjeet. Tätä hän perustelee sillä, että esimerkiksi Veisuut-hankkeessa tilattiin oman aikamme kysymyksiä käsitteleviä virsiä ja saatiinkin hyviä tekstejä, jotka olivat kuitenkin liian tilannesidonnaisia, ja Korkalaisen mielestä vain pienelle veisaajaryhmälle sopivia. Viimeisenä Korkalainen toivoo, että seuraava uudistus aloitettaisiin pohtimalla, mikä tekee virrestä Siionin virren. Tämä kysymys jäi Veisuut-prosessissa pohtimatta, ja siksi törmättiin ristiriitoihin tilaajien, tekijöiden ja prosessin eri vaiheissa työskennelleiden työryhmien näkemyksissä.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Korkalainen 2004, 12-13.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE, LÄHTEET JA MENETELMÄT

3.1 Tutkimustehtävä

Herättäjä-Yhdistys asetti uusien virsien etsintään tavoitteeksi löytää virsiä aiheista, joita ei peruskokoelmassa ollut. Näitä teemoja esitettiin myös, kun paikallistoimikunnilta kysyttiin tarvetta uusille virsille. Erityisesti toiveena oli saada ensimmäiseen uskonkappaleeseen liittyviä tekstejä.¹⁰⁹ Koska Siionin virret Lisävihko on vasta hie-
man yli kaksi vuotta vanha, eikä sitä ole ehditty tutkia, on tämän tutkimuksen tavoit-
teena muodostaa Siionin virret Lisävihkon sisällöstä kokonaiskuva. Lisäksi tarkastel-
laan sitä, miten esitetyt toiveet ja kokoelman sisältö kohtaavat. Veisuut-prosessi –
taustaluvussa on jo käytetty tutkimuksellista otetta selvittäessä virsivalintoja sekä
virsien jakoa eri osastoihin niin Veisuissa kuin Lisävihkossa.

Tutkimustehtävän täyttämiseksi tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin ky-
symyksiin:

1. Millainen on Lisävihkon yleisilme?
2. Mihin teemoihin Lisävihkon sisältö jakautuu?
3. Miten esitetyt toiveet uusista virsistä ja Lisävihkon sisältö kohtaavat?
4. Millainen on Lisävihkon kuva Jumalasta?
5. Millainen on Lisävihkon kuva ihmisestä?
6. Mitkä sisällölliset teemat nousevat erityisesti esille Lisävihkon kokonaisuu-
desta?

Siionin virsien lisävihkossa on 53 virttä, ja tämä lukumäärä rajaa myös tutkimusai-
heen. Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset ovat muodostuneet virsiteksteihin tu-
tustumisen kautta. Haluan antaa tutkimustehtävän nousta tekstien pohjalta. Koska
Siionin virsien uutta Lisävihkoa ei ole tutkittu aiemmin, on tässä tutkimuksessa pe-
rusteltua muodostaa kokoelman sisällöstä kokonaiskuva.

¹⁰⁹ Ks. Luku 2.3.

3.2 Lähteiden kuvaus

Päälähteenä tutkimuksessa on Siionin virret Lisävihko ja sen 53 virttä.¹¹⁰ Lisäksi lähteinä käytetään Lisävihkon edeltäjiä, Veisuut-kokoelmia vuosilta 2000 ja 2001. Taus-tamateriaalina käytetään uusien virsien syntyprosessin aikana tuotettua kirjallista ma-teriaalia, pöytäkirjoja, palautteita sekä lehtikirjoituksia. Yleiskuvan luomiseksi he-rännäisyydestä ja Siionin virsistä osana herätysliikettä on myös syytä käyttää aihees-ta saatavilla olevaa kirjallisuutta. Osa kirjallisuudesta ei ole tieteellistä tutkimuskir-jallisuutta. Teologian yleisteokset toimivat apuvälineinä Lisävihkon sisältöä ana-lysoidessa.

Siionin virret Lisävihkon 53 virrestä yhdeksän on sanoittanut Jaakko Löytty ja sa-moin yhdeksän Jouko Ikola. Näiden kahden sanoittajan tekstejä on virsien joukossa eniten. Kuusi sanoittajaa on sanoittanut vähintään kaksi virttä, lisäksi on useita yhden virren sanoittajia. Vuoden 1701 virsikirjan virsiä Lisävihkossa on kolmetoista. Näistä kolmen sanat on tehnyt Haqvin Spegel, ja muut ovat yksittäisten sanoittajien teke-miä. Vuoden 1701 virsikirjan virsistä viiden sanat pohjautuvat Psalmien sanoihin. Viisi vuoden 1701 virsikirjan virsistä on Pekka Kivekkään uudistamia (262, 284, 290, 292 sekä 267) ja neljä virttä on uudistanut tai suomentanut Julius Krohn (283, 264, 279, 281). Muita vanhempia virsiä ovat kaksi Martti Rautasen vuonna 1921 ndongan kielellä kirjoittamaa virttä (268 ja 269), jotka on suomentanut Kaija Pispä.

Herännäisyyden parissa jo aikaisemmin tunnettuja virsiä ovat virret 263 Jumala ompi linnamme, 279 Herraa hyvää kiittäkää, 281 Minä vaivainen, vain mato, 282 Sinuhun turvaan, Jumala sekä ns. Riitan virsi 277 Oi Herra, ilo suuri.¹¹¹ Nämä virret ovat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirjassa.

¹¹⁰ Ks. Liite 1: luettelo virsistä ja niiden tekijöistä.

¹¹¹ Löytty 2007, 138-139.

3.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi

Tutkimusaineisto on tutkimusmenetelmien kannalta haastava. Virsien tekstit ovat muodoltaan runoa muistuttavia, mutta eivät kuitenkaan runoja. Toisaalta virret ovat rukouksia, mutta myös jotain muuta. Jokainen virsi on oma kokonaisuutensa, mutta yhdessä ne muodostavat Siionin virret Lisävihkon. Tarvitaan menetelmä tai menetelmiä, jotka ottavat huomioon aineiston erityislaadun. Tutkimusmenetelmäni syntyvät osin tutkimuksen edetessä, osin ne perustuvat eri tutkimusmenetelmiin. Pyrin tässä luvussa antamaan selkeän kuvan tutkimuksen etenemisestä ja niistä menetelmistä, joita olen tutkimusprosessin aikana soveltanut.

Pääpaino tässä tutkimuksessa on aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä, joka tehdään laadullisella otteella.¹¹² Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineistoa tutkitaan Juvakan ja Kylmän mukaan mahdollisimman avoimin kysymyksiin. Tavoitteena on selvittää, mitä aineisto kertoo tutkittavasta ilmiöstä. Tutkittava ilmiö ja tarkempi kysymyksenasettelu määritellään tutkimustehtävissä ja –tavoitteissa. Analyysissä aineistosta etsitään tutkittavaa ilmiötä kuvaavia tekstinosia. Aineistolle esitetään kysymyksiä valitusta tutkimusnäkökulmasta käsin. Vastaukset näihin kysymyksiin ovat oleellisia alkuperäisiä, merkityksellisiä ilmaisuja, jotka toimivat pohjana aineiston pelkistämiseksi. Tehtyjä analyttisiä päätelmiä voidaan oikeuttaa esittämällä tulosten raportoinnin yhteydessä lainauksia aineistosta.¹¹³

Tämän tutkimuksen päätehtävänä on muodostaa Lisävihkon sisällöstä kokonaiskuva. Keskeisimmiksi tutkittaviksi näkökulmiksi nousevat Lisävihkon käsitys Jumalasta ja ihmisestä. Tutkimuskysymysten avulla pyritään saamaan mahdollisimman monipuolinen kuva Lisävihkon sisällöstä ja olemuksesta. Aineiston analyysi lähti liikkeelle tutkittavien virsien referoinnilla eli lyhyiden kuvauksien kirjoittamisella,¹¹⁴ ydinsanojen poimimisella virsiteksteistä sekä virsien alustavalla luokituksella. Ydinsanat ovat niitä merkityksellisiä ilmaisuja, jotka kuvaavat jotain oleellista virren sisällöstä.

¹¹² Haluan tässä korostaa laadullista otetta siksi, että myös Lehtisen tutkimus tehtiin sisällön analyttisesti, mutta tilastollisin ja kvantitatiivisin menetelmin. Siksi myös hänen tutkimusasetelmänsä ja –tuloksensa näyttävät hyvin erilaisilta. Ks. Lehtinen 1983, 8-12.

¹¹³ Kylmä & Juvakka 2007, 117.

¹¹⁴ Jolkkosen mukaan referointi on varsinaisen menetelmän apuväline, jolla pyritään kuvaamaan tiivistetyksi, ymmärrettävästi ja mahdollisimman objektiivisesti tekstin keskeinen sisältö. Referointi luo pohjan analyysille. Jolkkonen 2006, 2. Tässä tutkimuksessa referoinnilla pyrittiin pääsemään sisään virsien maailmaan kuvaamalla virren keskeinen sisältö omin sanoin.

Pääosin ydinsanat ovat virsien omia ilmaisuja, mutta joidenkin virsien kohdalla on myös sanoja, jotka kuvaavat virren kokonaisolemusta.¹¹⁵ Lisäksi jokaisesta virrestä etsittiin subjekti. Ydinsanoja varten ei laadittu etukäteen luokitusrunkoa, vaan sanat valittiin sisällön perusteella.¹¹⁶

Virsiens alustava luokittelu tehtiin yleiskuvan luomiseksi, ja sen pohjana käytettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirjan osastojakoa.¹¹⁷ Tutkimusprosessin alkuvaiheessa koin tärkeäksi päästä kunnolla sisälle virsien maailmaan, siksi virsien referoinnissa ja ydinsanojen etsinnässä tekstien lukemisen lisäksi myös kuuntelin virret veisattuina.¹¹⁸ Kuulemisen kautta välittyi mielestäni virsien tunnelma, mikä puolestaan auttoi sisällön hahmottamisessa. Ydinsanojen miettiminen perustui myös intuitioon eli tunteeseen siitä, mikä on tietyissä virressä sisällön kannalta olennaista. Tuomen ja Sarajärven mukaan intuitiolla on paikkansa fenomenologisessa perinteessä, jossa merkityskokonaisuuksia nähdään, kunhan aineistoon paneudutaan riittävästi.¹¹⁹ Tämä työskentely muodosti tutkimusprosessissa ensimmäisen analyysikierroksen.¹²⁰

Ydinsanoista muodostui lopulta se perusta, jonka pohjalta aineiston ryhmittely lähti etenemään. Kylmän ja Juvakan mukaan ennen ryhmittelyä pitäisi tapahtua aineiston pelkistämistä.¹²¹ Mielestäni ydinsanoissa minulla oli jo pelkistettynä virsien sisältö, joten siirryin suoraan niiden ryhmittelyyn. Ryhmittelyssä pelkistettyjä ilmauksia (ydinsanat) vertaillaan ja etsitään sisällöllisesti samanlaisia ilmaisuja ja sisällöllisesti

¹¹⁵ Tällaisia sanoja on esimerkiksi luottamus tai ahdistus. Ne kuvaavat oleellisesti virrestä nousevaa tunnetta, vaikka niitä ei sellaisenaan mainita virressä.

¹¹⁶ Etukäteen laadittu luokitusrunko olisi mielestäni kahlinnut aineistoa liikaa. Toinen syy sen puuttumiseen on, että herännäisyydellä ei ole mitään omaa oppia, jonka pohjalta tällainen sanasto olisi voitu tehdä.

¹¹⁷ Siionin virsien peruskokoelmassa on suppea osastojako, vain viisi osastoa: Juhla-ajat, Uskonkilvoitus, Perhe- ja ystäväpiiri, Aamu ja ilta sekä Iankaikkinen elämä. Lisävihkoon ei puolestaan oltu nimetty erillisiä osastoja, joten sitäkään ei voinut tässä käyttää. Lisäksi tekeillä on Siionin virsien kokonaisuudistus, jonka seurauksena myös peruskokoelman osastojako muuttuu ja uusia virsiä sijoitellaan vanhojen virsien joukkoon. Näistä syistä päädyin valitsemaan yleisesti käytössä olevan kirkon virsikirjan yleisen luokittelun pohjaksi. Kirjassa on monipuolinen osastojako. Herännäisyys korostaa liittymistä kirkon oppiin, mikä tukee myös tätä ratkaisua. Lopullisena en tätä luokittelua pitänyt, vaan apuvälineenä yleiskuvan hahmottamisessa.

¹¹⁸ Kuuntelin virret Tienä päivään uuteen: uusia Siionin virsiä seuraveisuun tapaan –cd-levyiltä, jotka ilmestyivät Herättäjä-Yhdistyksen kustantamina vuonna 2005. Levyllä veisaavat Herättäjä-Yhdistyksen valtakunnallinen nuorten kuoro, Jyväskylän körttiopiskelijoiden kuoro, Untamalan kuoro ja Jaakko Löytty.

¹¹⁹ Tuomi & Sarajärvi 2002, 102-103.

¹²⁰ Ensimmäinen analyysikierrros kesti noin vuoden verran, ja välissä oli taukoja. Siksi jo ensimmäisen kierroksen aikana jouduin tarkistamaan tekemääni, jotta saisin koko kierroksen läpi yhteneväisin periaattein.

samankaltaiset ilmaisut kootaan samaan luokkaan. Luokka nimetään ja nimen tulee kattaa kaikki siihen kuuluvat ilmaisut.¹²² Myös ryhmittelyssä jouduin luottamaan intuition, sillä jotkut lopulta samaan asiaan liittyneet ydinsanat olivat ilmiänsuultaan hyvinkin erilaisia. Aineiston ryhmittelyn aikana tarkastin ensimmäistä analyysikierrosta joidenkin ryhmien osalta, jotta varmistuin siitä, että kaikki sisällön kannalta oleelliset ydinsanat oli otettu mukaan.¹²³ Ryhmittelyssä luovuttiin virsikohtaisesta luokituksesta ja siirryttiin sisällön ryhmittelyyn. Yhdessä ryhmässä on siis edustettuna usean eri virren sisältöjä.¹²⁴

Kylmän ja Juvakan mukaan yksittäisistä luokista voi syntyä sisällöllisesti yhteen kuuluvia ryppäitä, jolloin näille voidaan muodostaa yläluokkia.¹²⁵ Tässä tutkimuksessa ryhmiä yhdistäviksi teemoiksi osoittautuivat Jumala (tarkemmin Jumalan olemus, teot ja lahjat) ja ihminen (tarkemmin ihmisen olemus, elämä maailmassa ja tehtävä maailmassa). Näin aineisto jakautui kahteen pääryhmään, joista kummallakin oli kolme alaryhmää, jotka sisälsivät kaikki ydinsanaryhmät. Tämä työskentely muodosti toisen analyysikierroksen.

Tästä lähti liikkeelle varsinainen sisällönanalyysi. Esitin jokaiselle ydinsanaryhmälle kysymyksen sen ryhmän näkökulmasta, mihin se kuului.¹²⁶ Pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin erittelemällä ryhmän sisältöä, käyttämällä virsilainauksia sekä kommentoimalla niitä kirjallisuuden avulla. Kylmän ja Juvakan mukaan aineistolähtöisessä analyysissä edetään yksittäisistä aineistoista yleiskuvaukseen. Vaiheittain pyritään luomaan synteesi, joka antaa vastauksen tutkimuksen tehtävään.¹²⁷

Olen pyrkinyt synteisiin omassa tutkimuksessani. Aineiston alustava luokittelu ensimmäisellä analyysikierroksella sekä virsisubjektien ja -objektien tarkastelu muodostavat aineiston yleiskuvauksen. Ydinsanojen kautta lähdettiin paneutumaan aineiston sisältöön, ryhmittelemään sitä ja etsimään yhteisiä nimittäjiä eri ryhmille. Ryhmittelyn jälkeen aineistosta pystyttiin kirjoittamaan yleiskuvaus käyttäen näkö-

¹²¹ Kylmä & Juvakka 2007, 116-117.

¹²² Kylmä & Juvakka 2007, 116-117. Tässä tutkimuksessa puhutaan luokittelun sijaan ryhmittelystä.

¹²³ Joitakin sanoja poistettiin, ja tilalle otettiin paremmin sisältöä kuvaavia ilmaisuja.

¹²⁴ Ryhmittelyn aikana joitakin ryhmiä yhdistettiin, jotta saataisiin parempia sisällöllisiä kokonaisuuksia. Esimerkiksi ryhmät Valo ja Pimeys yhdistettiin yhdeksi Valon ulottuvuudet -ryhmäksi, samoin ryhmät Usko sekä Epäusko ja epäily ryhmäksi Uskon ulottuvuudet.

¹²⁵ Kylmä & Juvakka 2007, 116-117.

¹²⁶ Esimerkiksi: Mitä ryhmä Jumalan sana ja tahto kertoo Jumalasta?

¹²⁷ Kylmä & Juvakka 2007, 118-119.

kulmina Jumalaa ja ihmistä. Näiden näkökulmien sisältä nousevat myös muut sisällölliset teemat, jotka kuvaavat sitä Lisävihkon kokonaisuutta.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi pelkistyy Eskolan ja Suorannan mukaan tutkimusprosessin luotettavuuteen. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että myös tutkija on tutkimuksensa tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija itse on pääasiallinen luotettavuuden kriteeri ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia.¹²⁸ Vaikka tämä tutkimus ei olekaan puhtaasti laadullinen johtuen kirjallisesta aineistosta, pätevät nämä Eskolan ja Suorannan väitteet myös tähän tutkimukseen. Näistä syistä olen edellä pyrkinyt kuvaamaan tutkimusprosessini mahdollisimman selkeästi ja rinnastaen sitä tutkimusmenetelmäkirjallisuuteen.

Tutkimuksen teon aikana olen luottanut omaan intuitiooni ja tulkintaani virsien sisällöistä ja eri sisältöjen yhteenkuuluvuudesta. Koska virsiteksteihin sisältyy paljon symbolista sanastoa ja vertauksia, voi joku toinen tulkita ne eri tavalla.¹²⁹ Saamani tulokset ovat siis vain minun tulkintani virsien sisällöstä. Olen kuitenkin pyrkinyt löytämään niille tarttumapintaa teologiasta. Joku toinen voi tehdä tutkimuksen samasta aineistosta samoilla periaatteilla, mutta päätyä silti erilaiseen tulkintaan Siionin virret Lisävihkon sisällöstä.

¹²⁸ Eskola & Suoranta 1998, 211.

¹²⁹ Ikola käyttää tästä Siionin virsille tyypillisestä ilmaisutavasta nimitystä ”väljän kuvan kieli”. Hänen mukaansa tällainen kieli antaa tilaa ja on hienotunteinen vaikeidenkin teemojen käsittelyssä. Väljiä kuvia sekoitetaan arkikieleen, ja näin saadaan aikaan jotain ainutlaatuista. Ikola 2007, 66. Tässä tutkimuksessa osa väljistä kuvista on jätetty selittämättä, vaikka olisi voinut kysyä, mitä tietyllä sanalla milloinkin tarkoitetaan. Ehkä ei ole tarpeellistakaan, edes tutkimuksessa, selittää sanoja liikaa. Näin tutkimuksen lukijallekin jätetään mahdollisuus omaan tulkintaan. HUUHTANEN käyttää virren sanojen takana olevasti sisällöstä termiä läsnäolon metafysiikka. Tämä tarkoittaa, että virren sanojen takaa tavoitetaan jotain, mikä on sanoissa, mutta ei pelkästään niissä. Läsnäolon metafysiikka on HUUHTANEN mukaan luonnollinen lähtökohta uskonnolliselle sanankäytölle. Virsien pysyvänä uskomuksena on Jumalan läheisyys siinä sanassa, jonka virsi osoittaa kohti Jumalaa. HUUHTANEN 1985, 55-56. Virsien väljyydestä ja sen vaikutuksesta ihmisten mieltymykseen tiettyihin virsiin kirjoitti myös ANNA J. EVERTSSON artikkelissaan *Hymns in Relation to life-themes and existential questions in Sweden today*. Evertsson 2002.

4 SIIONIN VIRRET LISÄVIHKO

4.1 Lisävihkon yleisilme

Siionin virret Lisävihkon (SVL) yleisilme muodostuu virsisubjektien ja –objektien sekä virsien yleisen teemoittelun kautta. Subjektien etsintä ja yleinen teemoittelu suoritettiin tutkimuksen ensimmäisellä analyysikierröksellä. Objektit tarkastettiin virsistä analyysin loppupuolella, jotta yleiskuvasta saataisiin kokonaisuus. Virret ovat pääosin luonteeltaan vuoropuhelua, ja siksi on oleellista tietää, ketkä tätä vuoropuhelua käyvät.¹³⁰

SVL:n 53:sta virrestä 26:ssa on subjektina ”minä”. Lisäksi yhdessä virressä minän kanssa vuorottelee kolmas persoona, johon viitataan sanalla ihminen. Neljässä virressä pääasiallinen subjekti on minä, mutta myös kollektiivinen me esiintyy. ”Me” on subjektina 15 virressä. Viidessä virressä on ensisijaisena subjektina me, mutta myös minä toimii subjektina. Yhdessä virressä on lisäksi monikollinen kolmas persoona, Herran kansa. Yhdessä virressä on mielenkiintoisesti Jumalan ja ihmisen välinen dialogi, jossa Jumala on ensin subjektina, sitten kollektiivinen me vastaa (SV 262 Jos tahdot olla kristitty). Yli puolet Lisävihkon virsistä on siis yksilön puhetta Jumalan kanssa. Minä-subjektin virsissä on usein teemana ahdistukset ja lohdutus, jotkut virret ovat selkeästi synnintunnustuksia. Me-subjektin virren teemat ovat enemmän yhteisiä, ne kuvaavat esimerkiksi luottamusta Jumalaan, kiitollisuutta, lähimmäisyyttä ja Jumalan johdatusta.

Hautala kiinnittää lausunnossaan Veisuut-vihkosta huomiota sen minä-muotoisuuden hallitsevuuteen. Hän toteaa, että uudet virret ovat tässä suhteessa individualistisempia kuin peruskokoelman virret. Tämä heijastaa hänen mukaansa yhteiskunnassa tapahtunutta muutosta yhteisöstä yksilön suuntaan.¹³¹ Myös Selander kiinnittää esitelmässään huomiota uusien ruotsalaisten virsien minä-painotteiseen ilmaisuun.¹³² Väitän kuitenkin, että Lisävihkon minä-muotoisten virsien suuri määrä ei johdu pelkästään

¹³⁰ Pajamokin toteaa, että virren perustana on Jumala ja ihmisen suhde Jumalaan, ks. Pajamo 1991, 9. Suhde tulee ilmi dialogissa, jota virsissä käydään.

¹³¹ Hautala 31.8.2004. Hautala on antanut lausuntonsa keskeneräisestä lisävihkosta, jossa oli silloin 41 virttä.

yhteiskunnan arvostusten muutoksista. Minä-muotoiset virret painottuvat henkilökohtaisen uskonelämän alueelle, epäilyksiin, ahdistukseen ja Jumalalta saatavaan apuun näissä tilanteissa. Nämä ovat aina olleet yksittäisen ihmisen kysymyksiä, eikä niitä ole tarpeellista sanoittaa kollektiivisessa muodossa. Sen sijaan useimmissa yhteisiä asioita kuvaavissa virsissä käytetään me-subjektia. Me-subjektilla korostetaan ihmisten yhteistä vastuuta lähimmäisten ja maailman asioista. Tämä voidaan nähdä reaktionä yhteiskunnan individualisoitumista vastaan. Elenius kuvaa mielenkiintoisesti, että seuraveisuu tarjoo ihmiselle samantahtisen hengityksen, jolloin minä jää taustalle meidän noustessa kannattelevaksi voimaksi.¹³³ Minä-muotoinen, yksilön ajatuksia ja rukousta kuvaava virsi muuttuu yhdessä veisatessa kollektiivikseksi kokemusten jakamiseksi. Näin minä-muotokin voi ilmaista yhteistä tunnetta ja olla yhteinen rukous kohti Jumalaa. Yhteinen seuraveisuu pehmentää Lisävihkon minä-painotteista ilmaisua.

On mielenkiintoista katsoa, kenelle virsi kohdistetaan, kuka on pyyntöjen, rukousten ja kiitoksen kohteena. Lähes kaikissa SVL:n virsissä on useampi kuin yksi objekti. Vain viidessä virressä ei ole erityistä objektiä, eli niissä ei suoraan puhutella ketään Jumalan persoonista. Näissäkin virsissä mainitaan silti Jumala. Virren objektiä puhutellaan siis suoraan, usein käyttäen oi-interjektioita.

Yhdessä virressä virren objektina on sekä ihminen että Jumala ja Herra (SV 262). Yleisesti ottaen objekti¹³⁴ on muissa virsissä Jumala, mutta se, millä nimillä häntä puhutellaan, on nyt tarkastelun kohteena. Herra on virren objektina 27 virressä. Jumalan nimittämisellä Herraksi on vanhatestamentilliset ja juutalaiset juuret. Juutalaiset käyttivät sitä korvikkeena niille neljälle hepreankieliselle kirjaimelle, jotka edustivat Jumalan nimeä hepreankielisessä Vanhan testamentin versiossa. Jotta he eivät olisi turhaan lausuneet Jumalan nimeä (Jahve), he korvasivat sen hepreankielen sanalla adonai (Herra). Vanhan testamentin kreikankielisessä käännöksessä nimi käännettiin sanalla kyrios.¹³⁵

Tästä syystä sanan kyrios (suom. Herra) katsottiin olevan erityisesti Jumalalle kuuluva nimitys. Uusi testamentti käyttää termiä viitatessaan Jeeskseen. Tällöin sillä ha-

¹³² Selander 2007, 7.

¹³³ Elenius 1996, 32.

¹³⁴ Jos sama objekti esiintyy yhdessä virressä useamman kerran, se lasketaan vain yhdeksi objektiksi.

lutaan McGrathin mukaan korostaa Jeesuksen ja Jumalan identtisyyttä.¹³⁶ SVL:ssakin Herraa käytetään puhuttaessa sekä Jumalasta että Jeesuksesta pääpainon ollessa selvästi Jumalassa. Joidenkin virsien kohdalla on vaikea päätellä kumpaa virressä tarkoitetaan. Esimerkiksi virsi 267 kohdistetaan alkusanoissa Jeesukselle. Kolmannessa säkeistössä objekti onkin Herra. Voidaan kysyä, kohdistuuko myös kolmannen säkeistön sisältö Jeesukselle. Säkeistön tarkempi tarkastelu osoittaa, että Herralla tarkoitetaan tässä sekä Jeesusta että Jumalaa. Jeesuksen risti on toivon lähde, mutta risti, joka annetaan ihmiselle kannettavaksi, tulee sekä Herra Jeesukselta että Herra Jumalalta. Jumalalle kuuluvaa nimitystä käytetään näin myös Jeesuksesta. Tämä korostaa uusitamentillista ajatusta Jumalan ja Jeesuksen ykseydestä.

Toisaalta esimerkiksi virressä 271 Huokailee huolien painama mieli Herralla tarkoitetaan selvästi Jeesusta.

”Kaipausta mykkänä luoksesi etsii, kurkottaa puoleesi, Vapahtaja.
Kuuletko, Herrani armahtavainen, kuuletkö pyytöä uupunutta?”

Uskallan luonasi itkeä vielä, syntinen nainenkin uskalsi niin.
Lohtu jos viipyy, et kaipaavaa kiellä, antaudut ihmisen kärsimyksiin.” SV 271:4, 6

Herra-objektiin liitetään myös toimintaa tai olemusta kuvaavia sanoja. Näitä ovat esimerkiksi Auttaja (SV 268), armoinen (SV 277), hyvyys (SV 279), Pyhä ja salattu (SV 296) ja Luoja (SV 300).

Herra on siis selvästi yleisin objekti, ja seuraavana oleva Jumala on objektina 16 virressä. Jumala-objektiin liitetään mm. seuraavanlaisia sanoja: Herra (SV 269), salattu (SV 288), hyvä (SV 295) ja armollinen (SV 308).¹³⁷ Jeesus (10 objektia), Isä (9) sekä Vapahtaja (5) ovat jo selvästi harvinaisempia objekteja. Lisäksi objekteina ovat Luoja, Poika, Auttaja, Armollinen, Kristus, Henki, Sinä (Jumalasta) sekä Mestari. Lisäksi muutamassa virressä puhutellaan ihmisen sielua (esimerkiksi virressä 283 Ylistä Herraa, sieluni), jolloin sielu on yksi virren objekteista.¹³⁸

¹³⁵ McGrath 1996, 348.

¹³⁶ McGrath 1996, 349.

¹³⁷ Jumalasta tarkemmin luvussa 5.

¹³⁸ Lehtinen selvittää tutkimuksessaan Siionin virsien peruskokoelmasta Siionin virsistä käytettyjä epiteettejä eli nimiä, joilla jumaluuden eri persoonia kutsutaan. Näiden kautta hän pyrkii selvittämään Jumalan persoonien luonteen. Lehtinen 1983, 18-19. Lehtinen ottaa siis huomioon kaikki eri maininnat Jumalasta, muutkin kuin virsiobjektit. Tässä tutkimuksessa Jumala pyritään kuvaamaan eri tavoin eli keskittymällä Jumalan olemuksen, tekojen ja lahjojen selvittämiseen. Lisäksi Lehtinen tulkitsee joitakin Jumalasta käytettyjä nimiä toisin kuin tässä tutkimuksessa. Hänen mukaansa esimerkiksi Auttaja ja Armahtaja kuuluvat Pojan epiteetteihin. Ks. Lehtinen 1983, s. 25.

SVL:n virsien objekteista Herra (pääosin), Jumala, Isä, Luoja, Auttaja, Armollinen ja Sinä viittaavat kaikki Jumalaan ensimmäisen uskonkappaleen¹³⁹ tarkoittamassa merkityksessä. Jeesus, Vapahtaja, Kristus, Mestari ja Herra (osittain) viittaavat Jumalaan toisen uskonkappaleen¹⁴⁰ ja Henki kolmannen uskonkappaleen¹⁴¹ tarkoittamassa merkityksessä. Yleistäen voi sanoa, että SVL:ssa yksittäinen ihminen kohdistaa rukouksensa, pyyntönsä ja kiitoksensa Isä Jumalalle, Luojalleen, joka on Auttaja ja Armollinen ihmistä kohtaan.

Pääpaino SVL:n sisällössä on objektein mitattuna ensimmäisessä uskonkappaleessa. Lisävihkon jumalakuvan pohjana on ensimmäisen uskonkappaleen Jumala, joka on elämän antaja ja ylläpitäjä. Ensimmäisen uskonkappaleen korostuminen uusissa virsissä on myös yleinen pohjoismainen muutos. Selanderin mukaan perinteisesti pohjoismaisten luterilaisten kirkkojen virret ovat painottuneet toiseen uskonkappaleeseen. Uusissa virsissä annetaan enemmän huomiota ensimmäiselle uskonkappaleelle eli Jumalalle Luojana. Jumalan kuninkuuden metaforat ovat vähentyneet.¹⁴² Kielikuvat rakastavasta, hyväksyvästä ja elämästä huolehtivasta Jumalasta puhuttelevat ehkä nykypäivän epävarmassa maailmassa elävää ihmistä enemmän kuin perinteisemmät kuvat Jumalasta tuomarina, Lunastajana ja ylösnousseena Kristuksena.

Lisävihkon virsien yleisen jaottelun perustana on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirjan (1986) osastojako, mutta virsiryhmiä on sovellettu aineistolähtöisesti.¹⁴³ Jakamalla virret sisältönsä mukaan ryhmiin saadaan kuva siitä, millaisia teemoja tai aihealueita SVL sisältää.

¹³⁹ ”Minä uskon Jumalaan, Isään, Kaikkivaltiaaseen, taivaan ja maan Luojaan.” Ensimmäisen uskonkappaleen Jumala on kaiken Luoja, jonka luomistyö ei rajoitu vain maailman ja elämän alkuun, vaan Jumala pitää huolta myös elämän säilymisestä, oikeudenmukaisuuden toteutumisesta ja ihmisten välisestä ystävytydestä. Luojana Jumala on jokaisen ihmisen taivaallinen isä, joka pitää huolta lapsistaan. Kaikki tapahtuu Jumalan tahdosta. Katekismus 2000, 36-37.

¹⁴⁰ ”Ja Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainoaan poikaan, meidän Herraamme, jne.” Toinen uskonkappale kertoo siitä, miten Jumalan rakkaus tuli näkyväksi keskelle tätä maailmaa. Jumalan Poika syntyi ihmisten kaltaiseksi vapauttaakseen nämä ja kantaakseen tuomion, jonka nämä ovat ansainneet. Jeesus on Kristus, Herra ja Vapahtaja, joka elämällään, kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan kukisti synnin, Perkeleen ja kuoleman vallan. Usko Kristukseen siirtää ihmiset Saatanan kahleista Jumalan valtakunnan vapauteen. Katekismus 2000, 38-40.

¹⁴¹ ”ja Pyhään Henkeen, jne.” Kolmannessa uskonkappaleessa puhutaan Pyhästä Hengestä, jonka Jeesus lupasi lähettää omillensa puolustajaksi ja opastajaksi. Pyhä Henki tuo Jumalan hyvyyden ja Kristuksen rakkauden ihmisten keskelle. Pyhä Henki on Pyhittäjä, joka tekee syntisistä ihmisistä pyhiä. Pyhän Hengen vaikutuksesta ihminen tulee osalliseksi Jumalan armolahjoista ja alkaa rakastaa Jumalaa ja lähimmäisiään. Katekismus 2000, 49.

¹⁴² Selander 2007, 13.

¹⁴³ Ks. Virsikirja 1986, Virsikirjan osastojako. Perustelut tälle ratkaisulle, ks. luku 3.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi.

Määrällisesti suurimmat ryhmät ovat Ahdistukset ja lohdutus (9 virttä¹⁴⁴) sekä Jumalan varjelus ja johdatus (7 virttä¹⁴⁵). Aiheiltaan edellisiin liittyvät ryhmät Katumus ja rippi (2 virttä¹⁴⁶), Usko ja luottamus Jumalaan (4 virttä¹⁴⁷) sekä Jumalan sana (SV 262). Sisällöltään näiden ryhmien virret liittyvät uskonelämän kysymyksiin, ihmisen suhteeseen Jumalaan, ihmisen elämään Kristuksen seuraajana sekä Jumalan ihmiselle antamiin lahjoihin.

Kirkkovuoteen liittyviä virsiä on neljä. Näistä virret 286 ja 287 keskittyvät paastonajan tunnelmiin ja virret 276 sekä 285 adventtiin liittyvään valmistautumiseen ja jouluun. Vuodenajat ja luonto-ryhmässä on vain yksi virsi, SV 289 Kevätillan yllä. Aamu ja ilta –ryhmään kuuluvat virret 290 ja 291 (aamu) sekä virret 292, 293 ja 294 (ilta). Virret 299 ja 301 muodostavat Ateria-ryhmän.¹⁴⁸ Kiitos ja ylistys –ryhmään kuuluvat virret 279, 283 ja 284. Aiheeseen liittyvät läheisesti myös virret 290 ja 304, mutta nämä on sijoitettu toisiin ryhmiin laajempien teemojensa vuoksi. Nämä kaksi ovat lisäksi SVL:n esirukousvirsiä.

Ihmisen elämään liittyviä ryhmiä on kolme. Palvelu, yhteys ja lähimmäisyys (6 virttä¹⁴⁹) –ryhmän virret puhuvat ihmisen vastuusta sekä toisista ihmistä että luonnosta, ihmisen työoveruudesta Jumalan työssä, ihmisen yhteydestä kärsiviin ja heikkoihin sekä Jumalan avusta näiden tehtävien toteuttamisessa. Koti, perhe ja arkielämä –ryhmä (7 virttä¹⁵⁰) sisältää nimensä mukaisesti ne virret, jotka käsittelevät ihmiselle arjessa tärkeitä asioita, kotia, perhettä, työtä ja läheisiä ihmisiä sekä elämän muutoksia. Elämässään ihminen on aina kuoleman ja elämän rajallisuuden kanssa vastakkain. Tästä puhuvat Kuolema ja iankaikkisuus –ryhmän virret 280 ja 281. Alla olevassa taulukossa on koottuna edellä esitetty ryhmäjako. Taulukkoon on laskettu ryhmien virsien osuus koko Lisävihkon virsimäärästä.

¹⁴⁴ Siionin virret 265, 267, 270, 271, 272, 273, 277, 278, 288.

¹⁴⁵ Siionin virret 264, 282, 296, 307, 311, 312, 314.

¹⁴⁶ Siionin virret 266, 275.

¹⁴⁷ Siionin virret 263, 268, 269, 274.

¹⁴⁸ Ateria-ryhmän virsissä on nähtävissä viittauksia myös ehtoolliseen ja siitä syntyvään kristittyjen yhteyteen. Selanderin mukaan uusissa ruotsalaisissa virsissä on nähtävissä vapautuksen teologian vaikutuksia ehtoolliskuvauksissa. Ehtoollinen on yhteyden, rauhan ja oikeuden symboli, ja nämä sulkevat sisäänsä koko ihmiskunnan. Selander 2007, 13.

¹⁴⁹ Siionin virret 305, 306, 308, 309, 310, 313.

¹⁵⁰ Siionin virret 295, 297, 298, 300, 302, 303, 304.

Ryhmä	Virsi numerot	Lukumäärä	Prosenttiosuus Lisävihkosta
Ahdistukset ja lohdutus	265, 267, 270, 271, 272, 273, 277, 278, 288	9	17%
Jumalan varjelus ja johdatus	264, 282, 296, 307, 311, 312, 314	7	13%
Katumus ja rippi	266, 275	2	3,7%
Usko ja luottamus Jumalaan	263, 268, 269, 274	4	7,5%
Jumalan sana	262	1	1,9%
Kirkkovuosi	286, 287, 276, 285	4	7,5%
Vuodenajat, luonto	289	1	1,9%
Aamu ja ilta	290, 291, 292, 293, 294	5	9,4%
Ateria	299, 301	2	3,7%
Kiitos ja ylistys	279, 283, 284	3	5,7%
Palvelu, yhteys ja lähimmäisyys	305, 306, 308, 309, 310, 313	6	11,3%
Koti, perhe ja arkielämä	295, 297, 298, 300, 302, 303, 304	7	13%
Kuolema ja Iankaikkisuus	280, 281	2	3,7%

Taulukko 1. Lisävihkon virret ryhmittäin

Tässä esitetyn virsiryhmittelyn ja Lisävihkon virsijärjestyksen sekä otsikkoteemojen välillä on joitakin eroja. Lisävihkon virret on laitettu Uskonelämä (virret 262-284), Kirkkovuosi (285-288), Luonto, aamu ja ilta (289-294), Perhe ja kotiseutu (295-304) sekä Vastuumme (305-313) –teemojen alle.¹⁵¹ Pääosin oma jaotteluni noudattaa samaa järjestystä, mutta ryhmiä on useampia. Lisävihkon Uskonelämä-teemaa vastaavat tämän tutkimuksen ryhmät Ahdistukset ja lohdutus, Jumalan varjelus ja johdatus, Katumus ja rippi, Usko ja luottamus Jumalaan sekä Jumalan sana. Suurimmat eroavaisuudet Lisävihkoon verrattuna ovat Jumalan varjelus ja johdatus –ryhmässä. Virsi 296 kuuluu Lisävihkossa perhevirsiin ja virret 307, 311 sekä 312 Vastuumme-teeman alle, mutta tässä tutkimuksessa Jumalan varjelus ja johdatus –ryhmään.

Virsi 296 Oi katso, Herra puoleemme voisi sisältönsä puolesta kuulua myös Ahdistukset ja lohdutus tai Usko ja luottamus Jumalaan –ryhmiin. Virren taustalla on tekstin kirjoittajan henkilökohtainen kokemus oman lapsen sairaudesta ja sen synnyttä-

¹⁵¹ Virsi 314 ei ollut musiikkitoimikunnan alkuperäisessä ehdotuksessa, vaan päätoimikunta lisäsi sen. Virttä ei sen tähden mainita Lisävihkon omaan jaotteluun kuuluvana. Omassa analyysissäni virsi on mukana.

mästä tuskasta.¹⁵² Vaikka virressä on omasta lapsesta luopumiseen liittyviä teemoja, tulkitseen virren sisällön laajemmaksi. Siinä näkyy vahvasti se, miten Jumala johdat-
taa vaikeitakin teitä, mutta ei kuitenkaan hylkää. Tästä johtuen SV 296 ei lueta tässä
tutkimuksessa perhevireksi, vaan kuvaukseksi Jumalan toiminnasta ihmisen elämäs-
sä yleensä. Samoin virsissä 307, 311 ja 312 sisältö on vastuun näkökulmista huoli-
matta laajemmin Jumalan johdatuksessa ja huolenpidossa.

Aamu ja ilta sekä Vuodenajat ja luonto –ryhmät eivät eroa Lisävihkon jaottelusta,
mutta Kirkkovuosi-ryhmässä on eroja. Virsi 288 Kun Vapahtaja kuolee on Lisävih-
kossa kirkkovuoden pääsiäisvirsi, mutta tässä tutkimuksessa se kuuluu Ahdistukset ja
lohdutukset –ryhmään. Virsi on pääsiäiseen liittyvistä kuvista huolimatta mielestäni
enemmän ihmisen kärsimyksen ja Jumalan lohdutuksen kuvausta. Virsi 276 Ääni
huutaa: erämaassa kuuluu Lisävihkossa Uskonelämä-teemaan, mutta siinä olen näh-
nyt adventtiin liittyviä kysymyksenasetteluja. Siksi se on tässä tutkimuksessa Kirk-
kovuosi-ryhmässä. Kiitos ja ylistys –ryhmää ei tässä vaiheessa lasketa kuuluvaksi
mihinkään isompaan kokonaisuuteen. Lisävihkossa nämä virret ovat Uskonelämä-
teeman alla.¹⁵³

Lisävihkon Vastuumme-teema ja tämän tutkimuksen Palvelu, yhteys ja lähimmäi-
syys ovat rinnakkaisia. Näiden väliset erot on käsitelty edellä. Tämän tutkimuksen
näkemys Koti, perhe ja arkielämä –ryhmän virsistä on lähes yhteneväinen Lisävih-
kon Perhe ja kotiseutu –teeman kanssa. Virren 296 asemaa tarkasteltiin aiemmin. Li-
säksi olen erottanut virret 299 ja 301 Ateria-ryhmäksi niiden selvästi erilaisen sisäl-
lön vuoksi. Kuolema ja iankaikkisuus-ryhmän virret kuuluvat Lisävihkossa Us-
konelämä-teemaan, mutta mielestäni niiden sisältö viittaa enemmän ihmisen elämään
liittyviin kysymyksenasetteluihin kuin uskonelämään. Niitä käsitelläänkin tässä tut-
kimuksessa osana ihmisenäkemyttä.

¹⁵² Häkkinen. Siionin virsi 296 ”Oi katso, Herra, puoleemme”. Sakari Häkkisen kirjoittama kuvaus
virren syntyhistoriasta sekä omat elämäkertatiedot.

¹⁵³ Aineiston tarkempi analysointi liittyy kiitoksen ja ylistyksen osaksi ihmisen tehtävää maailmassa.
Ks. luku 6.3.

4.2 Lisävihkon tavoitteiden toteutuminen

Tutkimuksen yhtenä tehtävänä on selvittää, miten virsihankkeen alussa esitetyt toiveet ja periaatteet sekä Lisävihkon sisältö kohtaavat. Hankkeen yleisperiaattena oli löytää uusia virsiä aiheista, joita peruskokoelmassa ei juurikaan esiinny. Samalla haluttiin antaa oman aikamme virsirunoilijoille ja elämäkysymyksille tilaa Siionin virsissä.¹⁵⁴ Uusia virsiä toivottiin erityisesti perheestä, luonnosta, lähimmäisyydestä, yhteiskunnan murroksesta, epävarmuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta sekä kiihtoksesta eli ensimmäiseen uskonkappaleeseen liittyvistä aiheista.¹⁵⁵ Kertyneistä yli 600 tekstistä tekstityöryhmä valitsi Veisuut-kokoelmaan 102 virsirunoa. Veisuut-kokoelman aihesisältö on laaja ja ajankohtainen. Siinä on paljon uusia aiheita: perhe-elämän vaikeudet, työttömyys, syrjäytyminen, tehokkuuden vaatimukset, vastuu luonnosta ja lähimmäisistä, elämän epäoikeudenmukaisuus ja maaseudun autioituminen.¹⁵⁶

Veisuut-kokoelma oli testikokoelma, josta kerättiin palautetta ja jota veisattiin. Lopullisen valinnan virsistä teki kuitenkin vuonna 2003 aloittanut Veisuut-työryhmä. Nämä valinnat tehtiin seuraavia periaatteita noudattaen: ensinnäkin Lisävihkoon haluttiin virsiä, joita on tarkoitus käyttää kymmeniä, mahdollisesti satoja vuosia; siksi niiden tulee työryhmän mielestä olla ajattomia ja käytössä kulumattomia. Toiseksi uusien virsien tulee sopia herännäisyyden perinteeseen, ja virren sanoman pitää olla sellainen, että siihen voi jokainen seuravieras yhtyä.¹⁵⁷ Tässä on näkyvissä selvä muutos verrattuna Veisuut-prosessin alkuperäisiin tavoitteisiin. Lopullisissa valinnoissa eivät enää painaneet niinkään oman aikamme elämäkysymykset kuin ajattomuus ja käytössä kulumattomuus sekä istuvuus perinteeseen.

Mielestäni onkin aiheellista kysyä, onko Siionin virret Lisävihko yhtä ainutlaatuinen ja ajankohtainen kuin Veisuut-kokoelma on. Tekemäni analyysi osoittaa, että esimerkiksi työttömyys, syrjäytyminen ja kaupungistuminen sekä niistä seuraavat ongelmat eivät näy enää Lisävihkossa. Ajattomuuden ja perinteen korostus syrjäytti ajan kysymykset. Näitä voidaan kuitenkin pitää nykypäivän yhteiskunnan polttavina

¹⁵⁴ Siionin virsien uudistus – lisävihko 31.1.2008, <http://www.h-y.fi/sv/sv_uud.html>.

¹⁵⁵ Ks. luku 2.3, s. 22.

¹⁵⁶ Siionin virsien uudistus – lisävihko 31.1.2008, <http://www.h-y.fi/sv/sv_uud.html>.

¹⁵⁷ Siionin virsien uudistus – lisävihko 31.1.2008, <http://www.h-y.fi/sv/sv_uud.html>.

kysymyksiä.¹⁵⁸ Yleisemmällä tasolla SVL:ssa kysellään omaa paikkaa ja omaa tehtävää, mutta näin voi kysellä myös työssä käyvä ihminen.

”Voimansa, rohkeutensa myös moni menettää,
kun elämässä löydy ei omaa tehtävää.
Arvossaan poljettuja, juuriltaan raastettuja,
armahda, Herramme!” 302:3

Yksi lopullista valintaa määränneistä periaatteista oli, että jokainen seuravieras voi yhtyä virren sisältöön. Tällä perusteella voi kyseenalaistaa esimerkiksi virren 303 aseman Lisävihkossa. Virsi puhuu siitä, miten Jumala on antanut ihmiselle työn ja levon, ja kuinka ihmisen tekemä työ on jokapäiväisen leivän antaja. Miten kokee tämän virren sellainen seuravieras, joka on juuri menettänyt työnsä ja jonka jokapäiväinen leipä tulee sosiaalitoimiston kautta? Arvostaako herännäisyys työtä tekevää ihmistä enemmän? Perustellusti voidaan väittää, että Lisävihkossa olisi voinut olla rohkeampi ote, jotta ajankohtaiset teemat todella näkyisivät. Toisaalta Veisuutkokoelma on edelleen olemassa, ja siitäkin toivottavasti joskus veisataan, jotta nämä aiheet eivät unohtuisi.

Luvussa 4.1 käytiin läpi Lisävihkon virsien jakaantuminen eri teemoihin. Seuraavaksi katsotaan tarkemmin, mitkä virret tai virsiryhmät vastaavat uudistuksessa esitettyihin toiveisiin. Nyt tarkastellaan siis kokonaisia virsiä ja niiden sisältöjä, kun luvuissa 5 ja 6 käsitellään puolestaan Lisävihkoon sisältyviä teemoja.¹⁵⁹

Ensimmäisenä toivelistalla olivat perhevirket. Virret 295 Herra siunaa kotia ja 298 Katso meihin Jumalamme, kodeissamme ovat ainoat kokonaisuudessaan perheeseen ja kotiin liittyvät virret. Virressä 304 Kiitos rakkaimmista rukoillaan ja kiitetään rakkaista ja kodin turvasta, mutta siinä on esirukousta myös muista aiheista. Lisäksi ihmisen arki ja työ näkyvät virsissä 297 Arkihuolten alla ja 303 Kun Herra, maailmamme loit. Lisävihkon koti- ja perhevirket antavat yksipuolisen kuvan nykypäivän perheistä. En tarkoita, että virsissä pitäisi puhua uusperheistä tai yksinhuoltajista, mutta olisi hyvä huomioida, että nykyään on paljon ihmisiä, jotka ovat tahtomattaan

¹⁵⁸ Esimerkiksi Veisuut 302 Elämän syrjään niin moni ja 303 Kun, Jeesus, täällä vaelsit puhuivat työtömyyden ja syrjäytymisen ongelmista Veisuut-vihkossa, mutta Lisävihkoon niitä ei hyväksytty. Näin jäi pois ajankohtaisinta materiaalia.

¹⁵⁹ Ymmärrän toiveet uusista virsistä ja niiden aiheista niin, että nimenomaan toivottiin kokonaisia virsiä uusista aiheista. Tässä luvussa katsotaan siis miten tämä toive toteutui. Luvuissa 5 ja 6 katso-

lapsettomia tai perheettömiä. Nämä kysymykset ovat monelle hyvin kipeitä. Virren sopivuus jokaisen seuravieraan suuhun –valintaperiaatteen pohjalta voi kyseenalaistaa myös Lisävihkon perhevirsien aseman, koska perheen, lasten ja kodin olemassaolo nähdään Lisävihkossa itsestään selvänä. Lisävihkon virsistä välittyvä perhenäkemys näyttää edustavan laajemminkin herännäisyyden tai ainakin sen parissa vaikuttavien virsirunoilijoiden ajatuksia perheestä, sillä myöskään Veisuutkokoelman virsissä ei ole esillä perheettömyyden tai lapsettomuuden teemoja.

Lähimmäisyyden toivottiin tulevan esiin uusissa virsissä. Tähän toiveeseen Lisävihko vastaa ehkä paremmin kuin perhevirsien kohdalla. Lähimmäisyydestä ja yhteisvastuusta puhuvat virret 306 Herra, kuule niiden huuto, 308 Tuuli työntää kulkijaa ja 310 Pyydän Jeesus, että peität.

”Näytä, Herra, paikkani, kuljen eksyksissä.
Tahdon olla avuksi, kunhan tiedän missä.
Armollinen Jumala, sokeaa taas taluta.” SV 308:3

Virressä 306 sivutaan yksinäisyyden ja kodittomuuden aiheita, joiden puuttumista perhevirsistä kritisoitiin edellä. Lähimmäisyyden ja palvelun teemoja painottavat myös virret 309 Rakas Jeesus, sanassasi ja 313 Me saimme hyvän sanoman. Näiden näkökulma on kuitenkin hieman erilainen kuin edellisten.

”Siis, Jeesus, meitä kosketa taas rakkaudellasi
ja vaivannäköön suostuta hoivaamaan luotujasi.
Suo työhön Pyhä Henkesi, vie voittoon valtakuntasi
armahda maailmamme.” SV 313:3

Lisäksi yhteisestä vastuusta puhuu virsi 305 Voi murheita maailman, mutta sen voi nähdä käsittelevän myös epävarmuutta ja maailman muutosta.

Yhteiskunnan murrosta, epäoikeudenmukaisuutta ja epävarmuutta käsitteleviä virsiä toivottiin tulevan uudistuksen myötä lisää Siionin virsiin. Kuten jo aiemmin totesin, tämän aihealueen virsiä Lisävihkossa on vain muutama. Eniten näitä teemoja käsittelee virsi 302 Isiltä perinnöksi. Virsien 300 Maan, taivaan Herra ja 305 Voi murheita maailman voidaan myös nähdä liittyvän yhteiskunnan murrokseen, epäoikeudenmukaisuuteen ja epävarmuuteen.

taan, millaisia teemoja Lisävihkoon kokonaisuudessaan sisältyy. Tällöin ajankohtaisia kysymyksiä saattaa löytyä enemmän kuin miltä tässä luvussa näyttää.

Myös luontoon liittyvät virret olivat toivelistalla. Luontovirsiä on Lisävihkossa oikeastaan vain yksi, SV 289 Kevätillan yllä. Se kuvailee luonnon kauneutta Jumalan lahjana.

”Kevätillan yllä tuuli hiljaa kulkee.
Kauneutta tulvien luonto syliin sulkee.” SV 289:1

Lisäksi kahdessa virressä viitataan luontoon ja ihmisen tehtävään luonnosta huolehtimisessa. Virsi 305 käsittelee kuitenkin luonnon lisäksi myös muita teemoja, ja virren 300 näkökulma on luonnon sijaan maassa.

”Maan, taivaan Herra, Luoja, Isämme, Jumala,
vuotuisen kasvun tuoja, ravitse peltoja.” SV 300:1

Kiitoksen ja ylistyksen sävyt Lisävihkoon tuovat virret 279 Herraa hyvää kiittäkää, 283 Ylistä Herraa, sieluni ja 284 Halleluja! Iloisin äänin.

”Iloveisuin ja kiitoslauluin talvet, kesät nyt täyttäkäämme!
Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen
olkoon kiitos, kuin oli, niin olkoon ikuisesti!” SV 284:4

Lisäksi kiitos näkyy virsissä 304 Kiitos rakkaimmista sekä 290 Sinua tahdon, Jumala.

Parhaiten virsitoiveisiin Lisävihko vastaa siis lähimmäisyyden ja yhteisvastuun osalta. Perhe ja kiitos ovat lähes yhtä paljon esillä. Heikkoimmin virsitoiveita vastaa yhteiskunnan murrokseen ja epävarmuuteen sekä luontoon liittyvien virsien määrä. Näitä virsiä olisi voinut olla useampia 53:en virren joukossa.

Toinen tavoite oli antaa ääni tämän päivän virsirunoilijoille. Tämä tavoite onnistui paremmin kuin ensimmäinen. Lisävihkon 53:sta virrestä kolmesta on vuoden 1701 virsikirjasta. Loput virret ovat uudempia, pääasiassa 1900-luvun aikana syntyneitä. Eniten uusista virsirunoilijoista ääneen pääsevät Jouko Ikola ja Jaakko Löytty, joista molemmilta on Lisävihkossa yhdeksän virttä. Molempien virsissä on sekä uskonelämän kysymyksiin (ns. perinteisiin aiheisiin) että lähimmäisyyteen ja ajan murrokseen (ns. uusiin aiheisiin) liittyviä virsiä.

Anna-Riitta Pellikka, Leena-Marja Renko, Leena Ravantti, Mauno Salomäki ja Kaija Pispala ovat kukin sanoittaneet kaksi virttä. Pellikan virret liittyvät perheeseen ja lähimmäisyyteen, mutta Rengon virret puolestaan uskonelämän kysymyksiin. Ravantin

viristä toinen on aamuvirsi, ja toinen käsittelee sekä lähimmäisyyden teemoja että uskonelämää. Salomäen virret liittyvät lähimmäisten palveluun ja Jumalan valtakunnan työhön. Pispän virsistä toinen on sisällöltään leipävirsi, ja toinen kahden maan kansalaisen matkavirsi. Lisäksi virtensä Lisävihkoon saivat Eeva Heikkilä (kiitos- ja esirukousvirsi), Irja Hiironniemi (luonto), Sakari Häkkinen (uskonelämän kysymykset), Päivi Niemistö (arkielämä), Jukka Jyrä ja Kaija Pispä yhdessä (uskonelämän kysymykset), Jouko Mäki-Lohiluoma (usko ja epäily), Mika Nuorva (uskonelämän kysymykset) ja Teppo Nuorva (työ).

Nykypäivänkin virsirunoilijoita puhuttelevat siis sekä uskonelämän kysymykset että ihmisen elämään ja arkipäivään liittyvät kysymykset. Ehkä tässä suhteessa Lisävihko on tasapainoinen. Vuoden 1701 virsikirjan virret ovat pääasiassa uskonelämän kysymysten pohdintaa, mutta näitä aiheita käsittelevät myös uudemmat virret. Uusien ja vanhojen virsien välille ei voidakaan tehdä sisällöllistä jakoa. Lisäksi voidaan Jukka Hautalan tavoin todeta, että Lisävihkon virret ovat ”sisäisellä syvätasolla” ajankohtaisia pohtiessaan yksilön kannalta perimmäisiä kysymyksiä, uskoa, epäilystä, syyllisyyttä ja armahduksen etsintää.¹⁶⁰ Kristitylle nämä ovat aina ajankohtaisia.

4.3 Ajankohtaisuutta ja yhteistä veisuuta

SVL:n yleisilme muodostuu kaiken kaikkiaan yksilön ja Jumalan käymän dialogin kautta. Ahdistus saa vastapainokseen Jumalan lohdutuksen, Jumala johdattaa ja varjelee, ja ihminen vastaa Jumalalle luottamuksella ja uskolla. Jumala lahjoittaa perheen ja kodin sekä huolehtii luomakunnastaan, ja ihminen vastaa kiitoksella ja ylityksellä. Minä-muotoisuus näkyy erityisesti ihmisen henkilökohtaista uskonelämää sanoittavissa virsissä, kun taas me-muotoiset virret puhuvat enemmän kristityille yhteisistä asioista, lähimmäisyydestä ja yhteisvastuusta. Minä-muotoisuuden hallitsemattomuutta tasoittaa virsien käyttö yhteisessä seuraveisuussa. Veisuun kautta yksilön kysymykset ja rukous tulevat yhteisiksi.

Virsiobjekteista todettiin, että niiden perusteella Lisävihkon painotus on ensimmäisessä uskonkappaleessa. Virsiryhmienkin perusteella tällaisen johtopäätöksen voi tehdä. Ihmiselämää kuvaavat virsiryhmät liittyvät sekä ensimmäiseen että kolman-

teen uskonkappaleeseen. Myös Jumalan varjelus ja johdatus –ryhmässä voidaan nähdä ensimmäisen ja kolmannen uskonkappaleen teemoja. Katumus ja rippi liittyvät sekä ensimmäiseen että toiseen uskonkappaleeseen, samoin Ahdistukset ja lohdutus. Kirkkovuosi, Aamu ja ilta, Ateria sekä Vuodenajat kuuluvat kaikki ensimmäisen uskonkappaleen alle. Kiitos ja ylistys sekä Kuolema ja iankaikkisuus –ryhmät liittyvät kaikkiin kolmeen uskon pääkohtaan.

Vaikka ensimmäinen uskonkappale tulee selvemmin esille Lisävihkossa kuin peruskokoelmassa, ei uusia aiheita tämän uskonkappaleen alueelta ole samassa suhteessa. Eniten virsiä toivotuista aiheista SVL:ssa on lähimmäisyydestä. Uudet virsirunoilijat ovat silti päässeet kiitettävästi ääneen. Lisävihkon sisältö painottuu uskonelämän kysymyksiin, kun uusia virsiä toivottiin perheestä, luonnosta, lähimmäisyydestä, yhteiskunnan murroksesta sekä epävarmuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta. Nekin virret, jotka nostavat uusia asioita esille, antavat yksipuolisen kuvan elämän todellisuudesta. Virsien lopullisen valinnan yksi periaate oli, että virren tulee sopia jokaisen seuravieraan suuhun. Tämän periaatteen mukaisesti voi työvirren 302 sekä perhevirsien 295 ja 298 aseman Lisävihkossa kyseenalaistaa.

Juntunen kirjoittaa Hengellisessä kuukauslehdessä huhtikuussa 2008, että Siionin virret ja seurakunnat voivat hoitaa niitäkin ihmisiä, jotka eivät löydä perinteisille seurapaikoille. Hän kannustaa etsimään virsille ja seuroille uusia koteja sieltä, missä tänä aikana liikutaan ja eletään.¹⁶¹ Siionin virsistä, niin uusista kuin vanhoistakin, välittyy herännäisyyden näkemys uskosta ja elämästä. Kilpiön mukaan Siionin virsiä ei tämän takia voi uudistaa ilman laajaa keskustelua herännäisyyden omasta identiteetistä. Hänen mielestään pitää pohtia, miten herännäisyys koetaan ja mihin se on menossa. Yhteinen linja olisi löydettävä niin seurapuolien teemoista ja sanomisen tavasta kuin musiikkiratkaisuista. Hän kannustaa keskustelemaan siitä, mikä on herännäisyyden anti ja ääni nykypäivän kirkollisessa musiikkitarjonnassa.¹⁶²

Virren veisuulla pyritään siis tulevaisuudessa tavoittamaan niitä ihmisiä, jotka kulkevat elämässään vaikeuksissa ja yhteiskunnan syrjäpoluilla. Siionin virsien nykyiselle ja tuleville kokoelmille asetetaan tässäkin ajankohtaisuuden vaatimusta. Pitäisi huo-

¹⁶⁰ Hautala 31.8.2004.

¹⁶¹ Juntunen 2008, 19.

¹⁶² Kilpiö 2007.

lehtia siitä, että on sellaisiakin virsiä, jotka sanoittavat konkreettisella kielellä elämässään heikolla olevan ihmisen tunteita. Vaikka Lisävihkosta tällaiset virret näyttävät puuttuvan, on tulevalla Siionin virsien kokonaisuudistuksella vielä mahdollisuus vaikuttaa tähän. Virsien sisällöstä välittyvällä elämäntulkinnalla on vaikutusta myös siihen, miten ihmiset kokevat herännäisyyden ja vetääkö herännäisyys tulevaisuudessa ihmisiä veisaamaan yhdessä.

Siionin virret Lisävihkossa ihminen (yksilö) käy dialogia Jumalan kanssa, joka ensisijaisesti on ensimmäisen uskonkappaleen Herra, Isä, Luoja sekä Auttaja. Tästä syystä seuraavissa kahdessa pääluvussa käsitellään SVL:n sisältöä ensin Jumalaan liittyvien teemojen ja sitten ihmisen näkökulmasta. Näin muodostuu SVL:n kuva Jumalasta ja kuva ihmisestä. Jumalaa käsitellään sisällöstä nousseiden teemojen mukaisesti olemuksen, tekojen ja lahjojen kautta. Samoin kuva ihmisestä muodostuu sisällöstä nousseiden teemojen perusteella olemuksesta, elämästä ja tehtävästä maailmassa. Vaikka Jumala ja ihminen käsitellään omissa luvuissaan, on silti huomattava, että toisesta ei voi puhua ilman toista. Siksi aiheet menevät lomittain, mutta pääpaino on aina otsikon mukaisesti joko Jumalassa tai ihmisessä.

5 JUMALA

5.1 Luoja, Kristus ja Henki ovat läsnä

Jumala kuvataan Siionin virsien Lisävihkossa (SVL) helposti lähestyttäväksi, pysyväksi ja läsnäolevaksi. Jumalan olemus¹⁶³ sisältää SVL:ssa mielestäni Jumalan Luojana. Jumalan kolmesta persoonasta¹⁶⁴ kaksi, Isä ja Poika jäävät olemuksellisina käsitteinä ehkä hieman syrjään. Isä, Poika ja Pyhä Henki esiintyvät yhdessä virsien loppuylistyksissä (SV 264, 281, 284), mutta muuten Kolminaisuus ei ole erityisemmin esillä.¹⁶⁵ Jumala Luojana sekä Kristus sisältävät enemmän Jumalan olemuksesta kertovaa ainesta. Isä Jumala toimii virren objektina eli rukouksen kohteena yhdeksässä virressä, ja Isä kuvataan rakastavana ja armollisena sekä kiitoksen kohteena, mutta muuten tämä Jumalan persoona ei kiinnitä sisällöllisesti huomiota. Jumalan Poika osana Jumalan olemusta ei saa käytännössä lainkaan huomiota. Jumalan toisesta persoonasta puhuttaessa kohteena on useimmiten Kristus. Yleisin SVL:n virsien objekti on Herra. Herra voidaan liittää sekä Jeesukseen että vanhatestamentillisesti Jumalaan.¹⁶⁶ Virsistä on kuitenkin välillä vaikea päätellä kummassa merkityksessä Herraa niissä käytetään, eikä Herra-sanaan liittyviä asiasisältöä ole siksi otettu mukaan Jumalan olemuksen käsittelyyn.¹⁶⁷

¹⁶³ Jumalan olemus on dogmatiikassa kolminaisuusopillinen käsite. Kirkkoisä Tertullianus (n. 160-225) kehitti erityisen paljon trinitaarista käsitteistöä. Jumalan olemuksella (*substantia*) hän halusi ilmaista jumaluuden perustavanlaatuisuutta ykseyttä. Olemus on se, mikä yhdistää Kolminaisuuden kolme persoonaa. McGrath 1996, 312. Tässä tutkimuksessa Jumalan olemus on laajempi käsite. Siihen sisältyvät sekä Jumalan eri persoonien olemukseen liittyvät teemat että Jumalaan liitetyt ominaisuudet. Näitä ominaisuuksia ei ajatella välttämättä kolminaisuusopin näkökulmasta.

¹⁶⁴ Myös puhe Jumalan persoonista (Isä, Poika ja Pyhä Henki) liittyy kolminaisuusoppiin. Persoonatermi on Tertullianuksen luoma. Tutkijoiden keskuudessa on ollut kiistaa siitä, mitä hän varsinaisesti tarkoitti tällä termillä. McGrathin mukaan yleisesti hyväksytty selitys persoona-termille on, että Tertullianus ”lainasi” käsitteen aikansa näytelmäkuulttuurista. Käsite *persona* tarkoittaa kirjaimellisesti naamia, jota näyttelijät käyttivät roomalaisessa teatterissa. McGrathin mukaan on mahdollista, että Tertullianus tulkitsi ajatuksen ”yksi olemus, kolme persoonaa” niin, että Jumala esitti kolmea erilaista mutta yhteenkuuluvaa osaa ihmisen lunastuksen näytelmässä. Luomisen ja lunastuksen tapahtumien moni-ilmeisyyden takana on yksi Jumala, joka pelastusjärjestyksen puitteissa esiintyi useilla eri tavoilla. McGrath 1996, 312.

¹⁶⁵ Myös Siionin virsien peruskokoelmassa Jumalan Kolminaisuus on Lehtisen mukaan vain vähän esillä. Sana Kolminaisuus esiintyy Lehtisen mukaan virsissä 15, 105 ja 260. Näistä keskimmaisessa Kolminaisuutta ei kuitenkaan mainita. Kuten Lisävihkossa, myös peruskokoelmassa Kolminaisuuden kolme persoonaa mainitaan yhdessä joidenkin virsien loppuylistyksissä. Lehtinen 1983, 20.

¹⁶⁶ Seppo A. Teinosen määrittelee Teologian sanakirjassaan Herra-sanan lyhyesti näin: kyrios (kr.), herra, lat. dominus. LXX (Septuaginta) käyttää sanaa kyrios Jumalasta, UT Kristuksesta. Teinonen 1999, 187.

Jumalan turvallisuus ja läsnäolo ilmenevät SVL:ssa monin tavoin. Jumala on itse antanut lupauksen läsnäolostaan, ja tähän ihminen myös vetoaa ollessaan hädässä.

”Näin, Herrani, lupasit sanassasi: Jäät vierelle myös pimeässä.
Syvyydestä nyt Herraani huudan!” SV 305:5

Jumalan turvallisuutta kuvataan SVL:ssa tutuilla kielikuvilla. Jumala on ihmiselle sauva ja tuki, linna, turva, suoja ja kallio.¹⁶⁸ Nämä kielikuvat ovatkin virsistä, jotka otettiin mukaan Lisävihkoon vuoden 1701 tai myöhemmistä kirkon virsikirjoista. Jumalalta saatava lohtu ja lohdutus sekä Jumalan armon kuvaaminen sylinä ja lämpönä edustavat uudempia kielikuvia.

”Armahda, Isä, meitä ja päästä pahasta,
syyliisi lämpöön peitä, ravitse toivolla.” SV 268:3

Jumalan läsnäolo on niin vahvaa, että vaikka elämässä ihmistä koetellaankin monin tavoin, ei lopulta ole kuitenkaan mitään, mikä voisi vahingoittaa ihmistä. Vaikka kaikki muut hylkäisivät ihmisen, Jumala ei hylkää.

”Muut kaikki hylkää, vaan ei Herra,
hän hyvin hoitaa lapsiaan” SV 314:4

Luojana Jumala on SVL:ssa ihmisen kiitoksen ja kysymysten kohde. Kiitollisuus syntyy Jumalan luomistyön ja sen kauneuden ihmettelyn kautta. Luoja on uudistaja ja elämän antaja, jonka siunauksesta kaikki kasvaa. Jumala on myös ihmisen Luoja. Nimenomaan Luoja on kysymysten kohteena, kun ihminen etsii omaa paikkaansa maailmassa.

”Vaan silti Luojaltamme paikkaamme, arvoamme
uudelleen kysymme.” SV 302:1

SVL:n mukaan Kristus on Jumalan lahja ihmiselle. Jotta ihmisen olisi helpompi ottaa tämä Kristus-lahja vastaan, Jumala syntyi maailmaan pienenä lapsena. Tässä lapsessa Jumalan salaisuus odottaa ihmistä. Pienen lapsen, Kristuksen, avuttomuus tekee tämän ihmiselle helpommin lähestyttäväksi. Kristus-lapsen läheisyydessä oleminen antaa ihmiselle rauhan ja ilon. Lapsessa on jo läsnä kaikki se, mikä on tuleva Kris-

¹⁶⁷ Virsissä käytettyjä objekteja, myös Herra-sanaa, käsiteltiin luvussa 4.1.

¹⁶⁸ Lempiäisen mukaan kivi ja erityisesti kallio kuvaavat pysyvyyttä ja lujutta. Kallio-vertauksella on vahva perusta Raamatun teksteissä, esim. Jeesuksen rakentaja-kertomuksessa (Matt. 5:24-27) sekä vanhatestamentillisissä teksteissä, joissa Jumala kuvataan ihmisen ja koko kansan turvakallioksi

tuksen osaksi. Kristuksen kärsimys on SVL:n mukaan osoitus Jumalan suuresta rakkaudesta.¹⁶⁹ Kristuksen kärsimys on myös ihmisen kärsimystä, sillä Kristus ottaa kantaakseen kaikki ihmisen kivut, tuskat ja pimeyden.

”Kivun, tuskan raskaan taakan, pimeämme salaisen, syytöstemme kivikuorman, elämämme sairauden hartioilleen Kristus ottaa alimmaksi taipuen.” SV 287:3

Ilman Kristuksen läsnäoloa ja apua ihminen pelkää tulevaisuutta ja ilman Kristusta ihmisen uupumus saa voiton. Sen tähden ihminen pyytää Kristusta tulemaan kaikkeen ja astumaan alas syntisten joukkoon.

”Pelkään päivää tulevaa – tule, Kristus, huomiseenkin, kaikkeen, mitä teenkin.” SV 297:3

”Tähän pimeään loukkoon alas astumaan pyydän Kristusta, sillä pyhien joukkoon tuskin milloinkaan olen kuuluva.” SV 274:2

Kuvaillessaan näin Kristusta ja tämän toimintaa SVL yhtyy Lutherin ristin teologiaan. Ihmisen pimeä loukko on juuri se paikka, jossa Jumalan rakkaus tulee näkyväksi. Lutherin ristin teologian ytimessä on Jumalan alaspäin, ei-mihinkään ja pahaan suuntautuva rakkaus. Mannermaan mukaan tämä merkitsee sitä, että Jumala astuu niin syvälle ihmiseen, että hän omaksuu itseensä ihmisen muodon, tämän ihmisyyden, heikkouden, hulluuden, synnin ja helvetin, kuin ne olisivat hänen omiaan. Yhtyessään näin ihmiseen Jumala antaa tälle lahjaksi omat hyvänsä: jumalallisen vanhurskauden, voiman, viisauden, ilon ja iankaikkisen elämän. Mannermaan mukaan ristin teologia liittyy Kristuksen ristin ja ihmisen ristin (kärsimyksen) elimellisesti yhteen.¹⁷⁰ Kaiken kärsimyksen, tuskan ja pimeyden keskellä Kristusta kuvataan SVL:ssa myös aurinkona, joka loistaa kirkkaana ihmisille.¹⁷¹

Turvallisen ja läsnäolevan Jumalan olemukseen liittyy SVL:ssa Luojan ja Kristuksen lisäksi myös Pyhä Henki. Ihminen rukoilee aktiivisesti Jumalalta Hengen läsnäoloa.

(esim. 5 Moos. 32:4, 30; Ps. 28:1, 31:3, 62:3). Kallio voidaan yhdistää armoon, autuuteen, lohdutukseen ja toivoon. Lempiäinen 2002, 337.

¹⁶⁹ Kristuksen kärsimystä rakkautena kuvaavassa virressä 288 on Lisävihkossa harvinaista kärsimysmystiikkaa: ”Kättesi haavat näytät, yöhöni niistä loistaa rakkaus ikuinen.” Ainakin minä tulkitseen tämän kohdan kuuluvaksi kärsimysmystiikkaan, ja se erottuu selvästi Lisävihkon kokonaisuudesta. Kuitenkin se sopii mielestäni kyseisen virren sisältöön.

¹⁷⁰ Mannermaa 1995a, 43-46. Jumalan lahjoja SVL:ssa käsitellään luvussa 5.3.

¹⁷¹ Kristusta verrataan aurinkoon myös Suomen evankelisluterilaisen kirkon virsikirjan (1986) pääsiäis-virsissä 101 Oi nouse, aurinkomme kirkas sekä 105 Aurinkomme ylösnousi.

Pyhä Henki kuvataan SVL:ssa ihmisen opastajana.¹⁷² Hengen opastama ihminen elää Jumalan tahdon mukaista elämää. Henki saa ihmisen avautumaan Jumalan armolle sekä kiitokseen Jumalan antamista käskyistä. Henki voi myös näyttää ihmiselle ne lähimmäiset, jotka ovat muiden unohtamia. Pyhä Henki on Yhteyden Henki, joka voi yhdistää luodut sekä kodeissa että maailmassa.

”Yhteyden Henki anna, meitä kannan,
käsin rakkain, voimakkain.” SV 298:4

5.2 ”Sanasi annoit meille: Pyytjäjä avun saa”

Jumalan sana sisältää SVL:ssa sekä käskyt ja niiden vaatimukset ihmiselle että sanan opastuksen ja lupaukset. Jumalan tahto ilmaistaan käskyissä, ja ihmisen tulee suhtautua vakavasti Herran sanaan ollakseen kristitty.

”Jos tahdot olla kristitty elämän loppuun asti,
et Herran sanaa väheksy, lain otat vakavasti.” SV 262:1

Jumalan tahdon täyttäminen ei ole ihmiselle helppoa, ja käskyjen sisältämät vaatimukset saattavatkin aiheuttaa syyllisyyttä. Toisaalta sanassa ihminen voi kuulla Jumalan äänen, joka neuvoo ihmistä.¹⁷³ Sana toimii oppaana ja valaisee elämän vaiheita. Murheiden keskellä ja pimeydessä ihminen voi luottaa sanassa annettuun lupaukseen Jumalan läsnäolosta. Jumalan sana on vahva ja voimakas. Jumalan sanassa on ihmisellä luja pohja, jonka varaan voi rakentaa oman elämänsä.

”Sanan luja kallio luokoon vahvan perustuksen,
armo uskalluksen.” SV 297:4

Jumala on ilmaissut tahtonsa myös tekemällä liiton ihmisen kanssa. Pysymällä tässä liitossa ihminen saa rauhan, armon ja avun.

¹⁷² Myös Siionin virsien peruskokoelmassa Henki esiintyi ihmisen opastajana ja johdattajana. Lehtinen 1983, 35.

¹⁷³ Jumalan sanalla on Ruokasen mukaan kaksinainen sisältö. Jumalan sana on lakia, kun se esittää Jumalan vaatimuksen ja evankeliumia, kun se toimii Jumalan armon välittäjänä. Lain saarna saa ihmisen kääntymään Kristuksen puoleen osoittamalla, että ihminen on syyllistynyt Jumalan tahdon rikkomiseen ja ansaitsee siksi rangaistuksen. Evankeliumin saarna puolestaan synnyttää luottamuksen siihen, että Jumala antaa synnit anteeksi Kristuksen tähden. Ruokanen 1997, 117. SVL:ssa tämä ei ilme näin selväpiirteisenä. Sanaparit laki ja synty sekä evankeliumi ja armo eivät esiinny yhdessä eikä niitä liitetä erityisesti Jumalan sanaan. Jumalan tahdon rikkomisesta puhutaan anteeksiannon pyyntöjen yhteydessä, ja ihminen rukoilee Jumalalta armoa, mutta siihen ei liity puhe laista ja evankeliumista.

”Vaun Herran armo yltäinen ja iäinen on vakaa, ennallansa.
Polvesta polveen kestää se, kun pysymme vain hänen liitossansa.” SV 283:5

Jumala on sanassaan ilmoittanut tahtonsa ja antanut lupauksensa ihmisille. Jumala on luvannut auttaa, kun ihminen pyytää apua. Jumalan avuksi pyytäminen on ihmisen oikeus, ja ihminen myös vaatii Jumalan apua, ja huutaa hänen puoleensa.

”Sanasi annoit meille: Pyytäjä avun saa;
luoksesi pyrkineille myös ovi aukeaa.” SV 268:2

”Kyllä syntinenkin veisata saa, huutaa avuksensa Vapahtajaa,
siksi laulan ja siksi veisaan.” SV 274:1

Sielun hädässä oleva ihminen ei voi luottaa kuin Jumalan apuun.

”Jumalani, Jumalani, älä jätä minua.
Olet ainut auttajani. Muista minut, armahda!” SV 265:4

Siionin virsien Lisävihkossa Jumalan apu ihmiselle näkyy myös johdatuksena. Ihminen on usein eksyksissä, ei pysty noudattamaan Jumalan tahtoa eikä löydä oman elämänsä suuntaa. Jumala voi ohjata ihmistä kohti tahtonsa mukaista elämää, kohti lähimmäisiä ja oikeudenmukaisuutta. Jumalan johdatuksen ilmentymänä on virressä 285 tähti ja virressä 268 Jumalan käsi.

”Luotamme lupaukseen ja armoon valtavaan,
kätesi johdatukseen me jäämme kulkemaan.” SV 268:2

Jumalan tekoihin ihmistä kohtaan kuuluu myös tuomio. SVL:ssa näkyy ajatus siitä, että tuomio kuuluu vain Jumalalle. Ihmisen tehtävänä ei ole tuomita toista ihmistä, mutta hän saattaa kyllä kohdistaa tuomion itseensä.¹⁷⁴ Ihminen on SVL:ssa hyvin tietoinen ansaitsemastaan tuomiosta ja pyytääkin Jumalaa tuomitsemaan tahtonsa mukaan kaikki virheensä. Tuomittavia rikkomuksia ovat käskyjä ja Jumalan tahtoa vastaan toimiminen sekä lähimmäiseen kohdistuvat rikkomukset. Vaikka Jumalan tuomio on ihmisen mielestä ansaittu, se tuntuu silti tuholta eikä ihminen usko selviävänsä siitä.

¹⁷⁴ Tähän kiinnitti huomiota myös Jukka Hautala lausunnossaan Veisuut-kokoelmasta. Hänen mukaansa Veisuiden lähtökohtana on, että kaikki ihmiset ovat Jumalan edessä saman arvoisia. Jos virsiin sisältyy ihmisen toiminnan tuomitsemista, on virren rukoilija siinä itse tekijänä ja tuomion alaisena. Hautala 31.8.2004.

Jumala ei SVL:ssa jätä ihmistä tuomion ja ahdistuksen alle. Armahdus ja pelastus ovat mahdollisia Kristuksen tähden ja tämän kautta. Jumalan Poika, Jeesus, tuli ihmisten keskelle Lunastajaksi, jotta ihmisillä olisi valo ja toivo elämässään. Valta armahdukseen on Jumalalla, ja ihminen rukoileekin sitä toistuvasti.

”Armahda heikkoa ja kurjaa,
käy, Herra, meitä siunaamaan.” SV 314:6

Pelastuksen ja armahduksen keskiössä on SVL:ssa Kristuksen risti. Rististä ihminen saa toivon, ja ristin tapahtumiin ihminen luottaa.

”Voin Vapahtajaan turvata ja ristin salaisuuteen.
Hän, Kristus, yönkin kauhuissa on tienä päivään uuteen.” SV 311:2

Jumalan ja ihmisen välisen sekä ihmisten keskinäisen sovinnon merkinä on kristittyjen yhteinen ehtoollispöytä.

”Herran kansa koditon astuu pöytään sovinnon.
Leivän kanssa saa maistaa mullan, sateen ja auringon.” SV 299:2

5.3 Mutta suurin niistä on toivo

Jumalalla on annettavanaan ihmiselle monia lahjoja. Toivo, voima, valo, usko, armo ja rakkaus tuntuvat SVL:ssa puuttuvan ihmisen elämästä ilman Jumalaa. Lahjojen antaminen on Jumalan vallassa, mutta se ei estä ihmistä pyytämästä ja rukoilemasta niitä jatkuvasti. Pois Jumalan lahjojen luota ihmistä vievät elämässä vastaan tulevat koettelemukset, oma ja toisten kärsimys, epäonnistuminen ja pettymykset. Näissäkin tilanteissa ihminen onnistuu muistamaan, keneltä elämään tulevat voima, valo sekä toivo, ja kuka on uskon, armon ja rakkauden antaja. Saatuaan Jumalalta lahjoja ihminen voi myös jakaa niitä eteenpäin lähimmäisilleen.

Tuomo Mannermaa käsittelee Jumalan lahjoja uskontunnustuksen kolmen kohdan kautta. Mannermaa sanoo Lutheria lainaten: ”Uskontunnustus lausuu, että Jumala lahjoittaa luomisen, lunastuksen ja pyhityksen hyvät, eli kaikki, mitä taivaassa ja maan päällä on.”¹⁷⁵ Hän jatkaa, että luomisessa, lunastuksessa ja pyhityksessä Jumala

¹⁷⁵ Mannermaa 1995b, 35.

lahjoittaa eri tavalla ja erilaista hyvää. Näiden monenlaisten lahjojen takana on Mannermaan mukaan kuitenkin yksi ja sama Jumalan edellytyksetön, antava rakkaus.¹⁷⁶

Luomisessa Jumala lahjoittaa olemassaolon ja kaiken, mikä siihen liittyy.¹⁷⁷ Lunastuksessa Jumala antaa itsensä kokonaan lahjaksi ihmiselle antamalla Kristuksen maailmaan ja ristinkuolemaan. Kristuksessa Jumala lahjoittaa Mannermaan mukaan kaksi toisistaan erottamatonta asiaa: syntien anteeksiantamuksen ja oman itsensä läsnäolevana. Pyhityksessä Kristuksen armahtava läsnäolo tulee todelliseksi ihmisissä. Jumalan ominaisuudet läpäisevät ihmisen Pyhän Hengen välityksellä. Mannermaa kuvaa tätä niin, että Jumalan voima, Jumala itse läsnäolevana, muuttaa ihmisen heikkoutta vahvuudeksi. Samoin Jumalan valo tekee ihmisen pimeyttä valoisaksi, ja Jumalan rakkaus, Jumala itse läsnäolevana, alkaa oikaista ihmisen käpertyneisyyttä itsensä ympärille.¹⁷⁸

Vaikka SVL:ssa ei puhuta Jumalan lahjoista Mannermaan käyttämien luominen-lunastus-pyhitys –termien kautta, on SVL:n Jumalan lahjojen ja Mannermaan lahja-ajatusten välillä yhteyttä. Erityisesti pyhityksen kautta saatavat Jumalan lahjat näkyvät SVL:ssa selvästi, ja juuri sillä ajatuksella, että nimenomaan Jumalan läsnäolo ihmisessä vaikuttaa lahjat.

Jumala on voimallinen, ja hänellä on valta käyttää voimaansa ihmisen hyväksi. Jumalan voimalla ihminen voi voittaa itsessään olevan pahan.

”Sä, Herra, vahvan sankari, mun ole luja linnani,
mua päästä vainoojasta, niin avullas ja voimallas,
saan voiton saatanasta.” SV 264: 3

Jumalan voima tulee ihmiselle voimaksi, kun ihminen kokee itsessään Jumalan läsnäolon. Erityisesti Kristus koetaan SVL:ssa voiman lähteeksi. Jumalan voimasta ihminen saa apua jaksaa elämänsä eri vaiheet. Jumala nostaa voimallaan ihmisen syvyyksistä, ja vaikka ihmisen omat voimat eivät riittäisi edes pyytämään voimaa, Jumala auttaa etsimään sitä eikä syytä ihmistä voimattomuudesta. Jumalan lahjoittama voima auttaa ihmistä seuraamaan Jumalan tahdon tietä.

¹⁷⁶ Mannermaa 1995b, 35.

¹⁷⁷ Tässä tutkimuksessa voisi sijoittaa Jumalan Luojana Jumalan lahjat -kategoriaan, mutta pitäydyn kuitenkin siinä, että Luoja Jumala edustaa SVL:ssa Jumalan olemuksen ensimmäistä persoonaa Isä Jumalan sijaan.

¹⁷⁸ Mannermaa 1995b, 36-43.

”Voimasi anna voimakseni, tietäsi käydäkseni.” SV 282:4

Ihmisen voimat hupenevat helposti ympäröivän maailman esittämiin vaatimuksiin ja oman paikan etsintään. Siksi ihminen rukoilee Jumalalta yhden päivän voimaa kerrallaan. Voimattomalle ihmiselle voi Jumalan voimaa antaa esimerkiksi jokapäiväinen leipä.

”Luoduillesi eksyneille, väsyneille anna päivän voima vain.” SV 298:4

”Voimaksi voimattoman, toivoksi toivottoman,
tuo leipä arkeemme!” SV 302:4

Jumalan lahjoittamat voima ja valo liittyvät läheisesti yhteen. Mielen pimeys vie ihmiseltä voimat, ja Jumalalla puolestaan on valta antaa sekä voimia että valoa ihmiselle. Seuraavaksi Jumalan lahjoista käsitelläänkin valoa ja sen eri ulottuvuuksia. Jotta voimme ymmärtää, mikä merkitys Jumalan antamalla valolla on, täytyy ensin nähdä, mikä vaikutus valon poissaololla eli pimeydellä, on ihmiseen.

Pimeys ja yö kuvaavat Lempiäisen mukaan Jumalan poissaoloa, kuolemaa, pahaa, paholaista ja pimeyden ruhtinasta.¹⁷⁹ Pimeydellä onkin Lisävihkossa vahva valta ihmiseen. Ihminen kokee SVL:ssa pimeyttä sekä sisällään että ympäröivässä maailmassa. Pimeys suorastaan saartaa ihmisen, eikä tällä ole voimia päästä pimeydestä pois yksin. Pimeys vie ihmiseltä kaikki voimat. Pimeydessä ihminen kaipaa Jumalan läsnäoloa.

”Oi Herra, huudan sinua mieleni syvyydestä.
Armahda, auta minua! En omin voimin kestä.
En jaksa enää rukoilla, en uskoa, en toivoa.
Pimeys minut saartaa.” SV 273:1

Pettymykset, kärsimykset ja jatkuva kaipaus pitävät ihmistä pimeässä. Pimeys on niin voimakas, että se sulattaa päivän ja yön pelkäksi pimeydeksi. Pimeässäkin ihminen yrittää hapuilla kohti Jumalaa.

”En jaksa, Jeesus enempiä! Kuule köyhää pyytäjää:
Ole luonani, nyt on pimeää!” SV 270: 1

Wikströmin mukaan Jumala vie jossain vaiheessa pimeyteen jokaisen ihmisen, joka todella haluaa seurata Kristusta ja kulkea hengellistä tietä. Pimeyteen viety ihminen

¹⁷⁹ Lempiäinen 2002, 243.

ei voi rakentaa mitään omien kykyjensä tai tunteiden suoman lohdutuksen varaan. Pimeydessä toimii yksin Jumala, joka johdattaa ihmisen kokemaan, ettei hän ole inhimillinen eikä häntä ole mahdollista ymmärtää järjellä. Hengellisen tien alussa ihminen etsii Wikströmin mukaan lohdutusta, voimaa ja menestystä eli omien tarpeidensa täyttymistä Jumalalta. Vähitellen näkökulma kääntyy Jumalan lohdutuksen etsinnästä lohdutuksen Jumalan kaipaamiseen. Kun huomio kääntyy ihmisen tunne-elämästä Jumalan armahtavaisuuteen ja totuuteen, syttyy Wikströmin mukaan pimeyteen valo.¹⁸⁰ Lisävihkossa näytetään kaipaavan sekä Jumalan lahjoja että Jumalaa itse, ja nämä kulkevat lomittain.

Valo kuvaa Lempiäisen mukaan Jumalaa, Kristusta ja elämää. Valo on Jumalan läsnäolon merkki. Raamatusta, erityisesti luomiskertomuksesta, nousee Lempiäisen mukaan näkemys Jumalasta aurinkona, jonka valo on kaiken elämän alku ja edellytys.¹⁸¹ Valon tarve ihmisen elämässä on siis suunnaton. Miten Jumala SVL:ssa valonsa lahjoittaa? Jumalan sana ja Sana, Jumalan Poika ja Lunastaja, ovat valon alkulähteitä.

”On tullut Poika Jumalan jo Lunastajaksemme.
Niin loistaa valo pimeään, tuo toivon ihmiselämään
ja riemun sydämeemme.” SV 313:1

Kristuksen lunastustyön ansioista pimeys ei voi saada lopullista voittoa. Kristus kuvataan aurinkona, jonka valo loistaa ihmisten ja maailman pimeyden keskelle.¹⁸² Kristuksen rististä ihminen saa toivoa, ja toivo luo valoa. Myös armo ja usko ovat SVL:ssa valon lähteitä.

”Vain sinä uskon liekkiin sytytät pimeään.
Jos tieni yöhön viekin, armosi valoon jään.” SV 267:4

Jumalan ihmisille antama valo toimii johdattajana ihmisen elämän matkalla, ja ilman tätä valoa ihminen tuntee eksyvänsä Jumalan tahdon mukaiselta tieltä. Valo on elämän edellytys paitsi ihmiselle, myös luonnolle. Ahdistuksen ja pimeyden keskellä ihminen odottaa ikuisen valon lopullista voittoa.

”Armon suuren lohdutuksen salli meihin virrata,
siihen niin kuin suuriin vesiin ahdistuksen hukkaa,
kunnes yön ja kurjuuden voittaa valo ikuinen.” SV 310:4

¹⁸⁰ Wikström 1998, 236-237; 242-244.

¹⁸¹ Lempiäinen 2002, 243-244, 69.

¹⁸² Virsikirjan pääsiäisvirsissä 101 ja 105 verrataan myös Kristusta aurinkoon. Virsikirja 1986.

Seuraaviksi Jumalan lahjoista käsitellään armoa, rakkautta sekä uskoa. Jumala antaa SVL:ssa armon ihmiselle ilman tämän omaa ansiota.¹⁸³ Vaikka ihmisen teot vaativat tuomiota, Jumala muistaa armoaan, eikä tuomitsekaan ihmistä, vaan antaa anteeksi. Armosta Jumala myös auttaa ihmistä pääsemään pois synnistä ja vihasta. Jumalan armo on ihmiseen kohdistuvien hyvien tekojen lähde. Jumalan armo kuvataan ikuiseksi, pysyväksi ja vahvaksi. Vaikka maailmaa koettelevat muutokset, Jumalan armo ei muutu eikä häviä.

”Maailma murtuu, haihtuu, tyhjyyden häviää,
aikamme väistyy, vaihtuu, vaan Herran armo jää.” SV 292:2

Armon lahjan merkitys ihmisen elämälle ja uskolle on SVL:ssa laaja-alainen. Armon kokemukset ulottuvat pienestä vilauksesta¹⁸⁴ armon valtavuuteen. Ihminen uskaltaa anoa Jumalalta armoa, koska tämä on itse antanut siihen luvan. Ihminen on tietoinen siitä, että saa armossa lahjan, jota ei ole ansainnut, ja Jumalan armo herättääkin ihmisessä kiitollisuutta. Jumalan armo merkitsee ihmiselle turvaa ja suojaa Jumalan luona. Jumalan armossa ihminen tulee hoidetuksi. Armo on myös lohdutuksen ja siunauksen lähde.

”Armosi siunatkoon, varjelkoon yöni,
siunatkoon rakkaani, ystäväni!
Yhdessä veisaamme kiitostasi!” SV 293:5

Jumalan armo voi antaa ihmiselle uskallusta luoda uutta elämässään ja vahvistaa ihmisen toivoa ja voimaa. Armo on SVL:ssa myös sylinä, jossa ihminen kokee Jumalan rakkauden.

”Herrani, Jumalani, sinua rukoilen: Armosi syliin sulje sieluni saastainen
ja rakkaudellasi lämmitä luotujasi, pääsiäisaamu suo.” SV 288:6

Jumalan viitoittama tie on armon tie, jota ihminen haluaa ja yrittää seurata. Sanansa kautta Jumala antaa ihmiselle uutta suuntaa, ja näyttää armopolun, jota ihminen kul-

¹⁸³ Ruokasen mukaan armo on ihmisiä rakastavan Jumalan vapaa ja ilmainen suosionosoitus sekä lahja, jota ihminen ei mitenkään voi ansaita. Tämä erottaa Ruokasen mukaan kristinuskon muista maailmanuskonnoista. Ruokanen 1997, 138. Lisävihkon käsitys Jumalan armosta ei siis eroa kristinuskon yleisestä linjasta.

¹⁸⁴ Ajatus armon vilauksesta periytyy Paavo Ruotsalaiseen (1777-1852) saakka. Järveläisen mukaan Ruotsalainen oli ”tunnekristitty”, joka korosti välitöntä kokemusta niin sanotuissa armon vilauksissa. Välitön kokemus merkitsee Järveläisen mukaan puhdasta emotionaalista tilaa, jossa kokijan ja kokemuksen kohteen välissä ei ole mitään, vaan nämä sulautuvat toisiinsa. Järveläinen 2006, 28. Ehkäpä nämä armon vilaukset riittävät heränneille juuri siksi, että niissä hetkellisesti koetaan voimakas yhteenliittyminen Jumalan kanssa. Vrt. SV 274: 3 ”Virsi Siionin riittää, kelpaa armosta edes vilaus.”

kee. Armon tien päässä odottaa taivas, ja sinne pääsykin on yksin Jumalan armosta kiinni. Vielä elämänsä lopussa ihminen luottaa Jumalaan ja tämän armoon.

”Ja kun lopulta päätän matkaa, mitä silloin itkisin.
On vain armoa, jos saan jatkaa täältä taivaan pitoihin.” SV 275:4

Rakkaus ja armo liittyvät kristinuskossa läheisesti yhteen. Martti Lindqvist vie tämän ajatuksen niin pitkälle, että hän sanoo kaiken olevan armoa. Jumalan rakkaus ihmiseen ja ihmisen kyky rakastaa lähimmäistään ovat armoa.¹⁸⁵ Siionin virsien Lisävihkossa armo ja rakkaus kuitenkin erottuvat toisistaan, ja vaikka armoon liittyvän sisällön taustalla on kenties ajatus Jumalan rakkaudesta, on rakkautta syytä tarkastella erikseen. Vaikka tässä luvussa käsitelläänkin Jumalan lahjoja, on Jumalan rakkaudesta puhuttaessa katsottava myös, miten se vaikuttaa ihmisessä. Seuraavaksi käsitellään sekä Jumalan että ihmisen rakkautta Siionin virsien lisävihkossa.

Jumalan rakkaus kuvataan SVL:ssa voimakkaaksi ja ikuiseksi. Sillä on voima häätää ihmisestä synnin ja kiusaajat. Jumalan rakkautta verrataan myös isän rakkauteen lastansa kohtaan.

”Kuin isä lastaan rakastaa hän armahtaa
ja pelkääväistään muistaa.” SV 283:3¹⁸⁶

Jumalan rakkaus koskettaa ihmistä Jeesuksen välityksellä. Rakkaudesta ihminen saa voimaa ja turvan, ja sen kautta tuleva toivo kantaa ihmistä. Jumalan rakkaus näkyy myös hyvytenä ja huolenpitona ihmistä kohtaan. Ihmisen luottamus Jumalan rakkauteen on vahva, ja kärsimystenkin keskellä hän haluaa uskoa siihen. SV 296¹⁸⁷ kuvastaa kokonaisuudessaan tätä uskoa ja luottamusta.

”Oi katso, Herra, puoleemme ja huomaa pelko, hätä!
Huudamme suurta tuskaamme, huokaamme: ethän jätä.
Myös meitä viet nyt vuorelle kuin Abrahamin matkalle
veit Morialle kerran.

Oi, auta meitä uskomaan rakkautesi yhä
ja kasvojasi kaipaamaan, salattu Herra, pyhä!
Kun itse kärsit tuskamme, kun tunnet hauraan uskomme,
kiiruhda avuksemme!” SV 296: 1, 4

¹⁸⁵ Lindqvist 1998, 9.

¹⁸⁶ Vain tässä virressä rinnastetaan Jumalan rakkaus ja armahtavaisuus toisiinsa.

¹⁸⁷ Virsi 269 on lajissaan harvinainen SVL:ssa. Siinä rinnastetaan Raamatun kertomus Abrahamin uhrista (1.Moos. 22:1-19) sekä virren veisaajan (kenties myös virsirunoilijan itsensä) kokemukset toi-

Jumalan rakkaus on pysyvää, mutta ihmisten välinen rakkaus puolestaan häviää helposti. Ihminen saattaa pitää rakkautta vain kauppatavarana. Tästä huolimatta ihminen kokee Jumalan rakkauden vaikutuksen itsessään, ja tämä herättää ihmisessä tahdon toimia lähimmäistensä hyväksi.

”Siis, Jeesus, meitä kosketa taas rakkaudellasi ja vaivannäköön suostuta hoivaamaan luotujasi.” SV 313:3

Ihminen rukoilee Jumalalta kasvavaa rakkautta myös kotiinsa ja lähimpien ihmisten välille. SVL:ssa esiintyy toive siitä, että rakkaus yhdistäisi ihmiset ja sitoisi heidät toisiinsa niin, että oikeudenmukaisuus ja rauha voisivat toteutua maailmassa.

Siionin virsien Lisävihkossa Jumala on uskon luoja. Pienenä ja heikkonakin usko on Jumalan lahja ihmiselle. Uskon uudistuminen ja vahvistuminen tapahtuu sekin Jumalan voimasta.

”Luo minuun uutta uskoa, pois turhat huolet hädästä. Niin rauhassa saan asua, nimesi turviin jäädä.” SV 290:8

SVL:ssa ei ole tarkkoja oppilausemia uskon syntymisestä ja sen eri muodoista. Enemmän se puhuu ihmisen kamppailusta uskon ja epäuskon välillä, kuitenkin muistetaan, että usko tulee lahjana Jumalalta. Ihminen ei SVL:ssa riemuitse uskon varmuudesta, vaan kokee uskonsa heikoksi ja hauraaksi, koska se horjuu vaikeuksien kohdatessa.¹⁸⁸ Ihminen jopa epäilee, että antamalla kärsimyksen kohdata ihmistä Jumala koettelee tämän uskon kestävyyttä.

Siionin virsi 272¹⁸⁹ Jos lienen joskus uskonut käsittelee kokonaisuudessaan uskon problematiikkaa. Virren minä on jatkuvasti niin uskon ja epäuskon kuin varmuuden ja epäilysten ristivedossa. Ihmisten kärsimys saa epäilemään Jeesusta ja tämän hyvää tahtoa ihmistä kohtaan. Epäilyksistä ja uskon lapsellisuudesta huolimatta virren veisaaja ymmärtää, että vain ristissä on ainoa turva. Veisaajan tilanne on ristiriitainen. Hän ei usko kenenkään kuulevan rukouksiaan, mutta kääntyy kuitenkin epäonnistumisen kohdatessa jälleen Jeesuksen puoleen. Luottamuksesta ei virressä puhuta ol-

siinsa. Raamatun kertomuksia rinnasteisina ihmisen kokemuksille käyttävät myös virret 271:6 säkeistö, 276, 288 ja 291:1-2 säkeistö.

¹⁸⁸ Myös Siionin virsien peruskokoelmassa uskon heikkous kuvaa Lehtisen mukaan parhaiten uskon tiellä kulkevan ihmisen tuntoja. Lehtinen 1983, 56.

¹⁸⁹ Ks. Liite 2, virren sanat. Tekijä Jouko Mäki-Lohiluoma.

leenkaan, mutta se tuntuu olevan perusedellytys koko virrelle. Usko onkin SVL:ssa suurelta osin nimenomaan toiveikasta luottamusta Jumalan lupauksiin.¹⁹⁰

Paavali kirjoittaa ensimmäisessä kirjeessään korinttilaisille: ”Niin pysyvät nämä kolme, usko, toivo ja rakkaus. Mutta suurin niistä on rakkaus.” (1.Kor 13:13). Siionin virsien Lisävihkon sisällössä Jumalan lahjoista suurin on kuitenkin rakkauden sijaan toivo. Tästä kertoo jo se, että toivon liittyviä teemoja on 19 virressä. Toivo on se, mikä jää ihmisille viimeisenä jäljelle. Viimeisillä toivon rippeillä ihminen pitää kiinni luottamuksestaan Jumalaan ja tämän hyvään tahtoon elämää kohtaan. Wille Riekkisen sanat sopivat hyvin kuvaamaan SVL:ön käsitystä toivosta: ”Niin kauan kun on toivoa, on elämää.”¹⁹¹

SVL:n sisältö osoittaa selvästi, että toivon merkitystä kristityn ja yleensä ihmisen elämässä ei pidä aliarvioida. Toivosta pidetään kiinni, vaikka sitä ei tunnu olevan ollenkaan. Jumalan läsnäolo ja rakkaus ovat toivon lähteitä. Jumalan rakkaus ja ihmisen toivo kulkevat käsi kädessä, sillä ilman kokemusta Jumalan rakastavasta läsnäolosta ihminen ei jaksa toivoa. Toivo puolestaan kohdistuu nimenomaan tähän rakkauteen, joka ilmenee selvimmin Jeesuksen ristinkuolemassa. Rististä loistaa toivo.

”Toivona risti säteilee, syntiset yössä valaisee.” SV 286:4

Myös Vapahtaja kuvataan SVL:ssa toivon antajaksi ja itse toivoksi. Erikoisempi kielikuva on toivon enkeli, jota käytetään virressä 311. Toivon enkelin kautta kyseisen virren minä saa mahdollisuuden löytää ilo ja armo elämäänsä. Toivo on vahvaa luottamusta siihen, että ihminen tulee kannetuksi myös murheiden aikana. Elämässä tapahtuvat erehdykset ja koetut pettymykset heikentävät toivoa, mutta silti ihminen ei lakkaa toivomasta.

¹⁹⁰ Kalevi Toiviainen pohtii kirjassaan uskosta juuri tätä luottamuksen ja uskon suhdetta. Luottamus kuvaa uskon luonnetta, ja tällaisesta uskosta Toiviainen mainitsee esimerkkinä Abrahamin uskon. Abraham käy esimerkiksi SVL:n kuvaukseen uskosta myös siksi, että hänenkin uskoonsa sekaantui epäily Jumalan mahdollisuuksia kohtaan. Toiviainen 1995, 86; 88. Ikola puolestaan sanoo ruotsalais-ta spiritualiteetin tutkijaa Ann Aldenia lainaten, että uskonnollisen kielen muutokset voivat merkitä myös teologian muutoksia. Yhtenä esimerkkinä Aldenin vanhan ja uuden uskonnollisen kielen jännitepareista Ikola mainitsee Usko totena pitämisenä – Usko luottamuksena –parin. Ikola 2007, 57. Lisävihkon sisällöstä on mielestäni löydettävissä molempia näistä, mutta usko luottamuksena heijastuu läpi kokoelman.

¹⁹¹ Riekkinen 1996, 12. Riekkinen jatkaa, että elämä ilman toivoa on ihmiselle mahdotonta. Joskus pelkkä uhka toivon katoamisesta riittää suistamaan elämän pois totutuilta raitelta. Toisaalta toivon varassa eläminen on mahdollista mahdottomiltakin tuntuviissa olosuhteissa. Riekkisen mukaan toivo on ihmisen elämän keskeisimpiä ja kantavimpia voimia.

”Jos rakkauden kadotin, jos vaikka kuolee uskokin,
en lakkaa toivomasta.” SV 272:5

Toivolla on SVL:ssa myös eskatologinen ulottuvuus. Se, että kristitty on jo maan päällä eläessään osallinen myös taivaan valtakunnasta eli kahden maan kansalaisuus, ulottaa toivon arkipäiväisiä asioita laajemmalle. Riekkisen mukaan toivo suuntautuu tulevaisuuteen ja sen äärimmäisenä kohteena on pääsy Jumalan luo. Perimmäinen toivo voi säilyä samana, vaikka tulevaisuus osoittautuisi erilaiseksi kuin oli toivottu.¹⁹² SVL:ssa ihmisen päämääränä on pääsy kotiin Jumalan luo, toivon maahan. Tästä tulevaisuudesta ja kahden maan kansalaisuudesta kumpuaa sinnikkyys toivoon.

”Vaikka vaellus on vaivaista, minä vielä jaksan toivoa;
olen kahden maan kansalainen.” SV 312:1

”Surutonta, ah, matkalla en majaa saa,
sinne kiirehdin, missä on toivoni maa,
lepo iäinen missä mun kätkee.” SV 281:1

5.3 Mikä on Jumala?

Siionin virret Lisävihkon jumalakuva muodostuu Jumalan olemuksen, Jumalan tekojen ja Jumalan antamien lahjojen kautta. Jumala on SVL:ssa Isänä ja Luojana elämän antaja, uudistaja sekä erityisesti ihmisen Luoja. Jumala on turvallinen ja läsnäoleva, lohtu ja lohdutus. Jumala ei hylkää ihmistä. Kristuksena Jumala on lahja ihmiselle, joka tulee maailmaan pienen lapsen muodossa, jotta ihmisen olisi helpompi vastaanottaa hänet. Kristuksen kärsimys on Jumalan rakkauden osoitus ihmistä kohtaan. Kristus astuu SVL:ssa alas ihmisen kärsimykseen, hätään ja tuskaan. Näin SVL:n kuva Kristuksesta muistuttaa Lutherin ristinteologiaa. Jumala Pyhänä Henkenä on opastaja ja yhteyden Henki, joka tekee ihmisen vastaanottavaiseksi Jumalan armolle.

Jumala toimii SVL:ssa sanansa kautta. Jumalan sana sisältää sekä käskyt ja niiden vaatimukset että opastuksen ja lupaukset. Jumala on tehnyt liiton ihmisten kanssa ja luvannut auttaa heitä. Jumalan apu tulee vahvimmin ilmi johdatuksena. Jumalan tekoihin kuuluvat SVL:ssa myös tuomio, pelastus ja armahdus. Valta tuomita kuuluu

selkeästi vain Jumalalle. Ihminen ei SVL:ssa tuomitse toisia ihmisiä, mutta on hyvin tietoinen ansaitsemastaan tuomiosta ja pyytää Jumalaa myös toimimaan sen mukaisesti. Tuomittavina asioina mainitaan käskyjä vastaan toimiminen sekä Jumalaa ja ihmistä vastaan rikkominen. Ihmistä ei SVL:ssa jätetä tuomion alle, vaan pelastus ja armahdus ovat tarjolla. Ne ovat mahdollisia Kristuksen tähden ja Kristuksen kautta. Pelastuksen ja armahduksen keskiössä on Kristuksen risti.

Jumala on lahjojen antaja. SVL:ssa Jumala lahjoittaa ihmiselle voiman, valon, armon, rakkauden, uskon ja toivon. Lahjojen antaminen on kokonaan Jumalan vallassa, ihminen puolestaan pyytää ja rukoilee niitä Jumalalta jatkuvasti. Lahjat todellistuvat ihmisen elämässä Jumalan läsnäolon kautta. Jumalan voima auttaa ihmistä voittamaan itsessään olevan pahan, ja Jumalan antama voima auttaa ihmistä seuraaman tämän tahdon mukaista tietä. Ihmiselle riittää yhden päivän voima kerrallaan. Erityisesti Kristus ja hänen tekonsa kuvataan SVL:ssa voiman lähteeksi. Voimaton ihminen kulkee pimeydessä. Jumala voi voimansa kautta lahjoittaa ihmiselle valon. Wikström korostaa, että ihminen ei voi saada aikaan valoa pimeyteensä omilla ponnistuksillaan, hyveiden harjoittamisella tai terävällä ajattelukyvyllään. Valo vuodetaan ihmisen yli lahjana.¹⁹³ Valon alkulähteinä mainitaan SVL:ssa sekä Jumalan sana että Sana, joka on Jumalan Poika, Vapahtaja ja Kristus. Toivo, armo ja usko ovat myös valon lähteitä. Ihminen odottaa ikuisen valon voittoa.

Jumalan armo kuvataan ikuiseksi, pysyväksi ja vahvaksi. Armo on SVL:ssa lahja, joka annetaan ihmiselle ansaitsemattomasti. Armostaan Jumala antaa synnit anteeksi ja pitää ihmisen armon tiellä. Armon lahja herättää ihmisessä kiitoksen. Armoa on myös se, että ihminen pääsee lopulta taivaaseen. Armo ja rakkaus kuuluvat yhteen. Jumalan rakkaus koskettaa ihmistä Kristuksen kautta. Myös rakkaus kuvataan SVL:ssa ikuiseksi ja voimakkaaksi. Ihminen vastaa Jumalan rakkauteen luottamuksella. Jumalan rakkauden kautta ihminen pystyy rakastamaan toisia.

Jumala on uskon luoja, joka vaikuttaa myös uskon uudistumisen ja vahvistumisen ihmisessä. Usko kuvastuu SVL:ssa vahvimmin luottamuksena Jumalaan. Ihminen sortuu helposti vaikeuksien keskellä epäilyksiin ja epäuskoon, mutta jaksaa silti luot-

¹⁹² Riekkinen 1996, 74. Riekkisen mukaan Paavalin kirjeissä esiintyy ajatus siitä, että toivo suuntauu tulevaisuuteen. Toivon perimmäisenä kohteena on pääsy Jumalan luo tule.

¹⁹³ Wikström 1998, 243.

taa siihen, että Jumala on olemassa.¹⁹⁴ Toivo lahjoitetaan ihmiselle Jumalan rakkauden ja läsnäolon kautta. Ilman kokemusta Jumalan rakastavasta läsnäolosta ihminen ei jaksa toivoa. Silti toivo on se, joka ihmiselle viimeisenä jää jäljelle Jumalan antamista lahjoista. Toivo onkin SVL:ssa merkitykseltään suurin Jumalan lahjoista. Jeesuksen risti on myös toivon keskus. Toivolla on SVL:ssa eskatologinenkin ulottuvuus, toivon päämääränä on pääsy kotiin, taivaaseen. Tämä päämäärä pitää toivoa yllä myös arjen keskellä. Toivon on SVL:ssa vankkaa luottamusta siihen, että ihminen tulee kannetuksi murheidenkin aikana.

Herännäisyys haluaa korostaa Jumalan suuruutta ja ihmisen pienuutta. Jumala nähdään sekä uskon että elämän antajana. Odottava ja ikävöivä usko nousee siitä, että ihminen luottaa Jumalan aikatauluun.¹⁹⁵ Näistä näkökulmista katsottuna Siionin virret Lisävihkon kuva Jumalasta tukee herännäisyyden painotuksia Jumalan olemuksesta ja toiminnasta.

¹⁹⁴ Siionin virret Lisävihkon käsitys uskosta ei suuremmin eroa peruskokoelmasta. Viljo Porhola kuvailee artikkelissaan Siionin virsien teologia peruskokoelman näkemystä uskosta seuraavasti: ”siinä veisaaja rukoilee itselleen uskoa, joka hänellä oikeastaan on. Hän uskoo näkemättä, että hänellä on jo uskoa. Usko on kiinnittynyt armoon ja Kristuksen ristiin.” Siionin veisaajan usko antaa Porholan mukaan tilaa Jumalan toiminnalle. Porhola 1991, 65. Sic! Porkola.

¹⁹⁵ Kts. luku 2.1, s. 14.

6 IHMINEN

6.1 ”Lähellesi ikävöin, ole läsnä päivin, öin”

Tässä luvussa käsitellään niitä ihmisyyteen liittyviä asioita, jotka SVL:ssa kuuluvat olemuksellisesti ihmiseen. Tällä tarkoitan sitä, että nämä asiat ovat SVL:ssa jatkuvasti osa ihmistä, eivät vain satunnaisia tuntemuksia tai tekoja. Ne ovat enemmän sisäisiä kuin ulkoisia, vaikka niiden vaikutukset voivat näkyä ulkoisestikin. Ihmisen olemukselliset ominaisuudet kuvaavat sitä, mitä ihminen on suhteessa Jumalaan ja Jumalan todellisuuteen. Ihmisen olemuksen kuvaus muodostaa yhden osan Siionin virsien Lisävihkon ihmisenäkemyksestä.¹⁹⁶

Synti on osa ihmisen perusolemusta, näin myös Siionin virsien Lisävihkossa. Ihminen on SVL:ssa tietoinen omasta syntisyydestään ja tuntee syntien painon ja kauheuden. Koska Jumala tuntee ihmisen ja tämän elämän kokonaan, ei ihminen voi paeta synnin todellisuutta, vaan joutuu kohtaamaan Jumalan.

”Sinä tunnet minut, Herra, elämäni kokonaan. Tili täytyy siitä tehdä.
Se saa pääni painumaan. Totuus puolustelut särkee,
syntini se paljastaa: Usko, toivo, rakkauskin, on vain hylkytavaraa.” SV 280:3

Ihmisen synnit kohdistuvat SVL:ssa sekä Jumalaan että lähimmäisiin. Rakkaudesta, uskosta ja toivosta luopuminen paljastuu synniksi. Virressä 294 esiintyy ajatus siitä, että synti on erityisesti käskyjen rikkomista, joka kohdistuu Jumalaan ollen siksi tuomittavaa. Lindqvistin mukaan synti ei ole rikkomus vain jotain abstraktia käskyä vastaan, vaan rikkomus nimenomaan Jumalaa, elämää ja lähimmäistä vastaan. Jumalan kymmenen käskyn tarkoituksena on ohjata ihmistä pois synnistä suojelemaan ja kunnioittamaan elämää. Lindqvistin mukaan synti ei viime kädessä muodostu erilli-

¹⁹⁶ Tässä tutkimuksessa puhutaan ihmisenäkemyksestä, kun muodostetaan Lisävihkon kuvaa ihmisestä. Wikströmin mukaan on tärkeää, että ihmiskäsitys koostuu sekä ihmisen toiminnallisesta että olemuksellisesta puolesta. Olemuksellisia kysymyksiä ovat Wikströmin mukaan ihmisen tarkoitusta ja päämäärää selvittävät kysymykset sekä kysymys siitä, kuka ihminen on. Wikströmin mielestä ihmisen eksistentiaaliset kysymykset pitää huomioida oleellisena osana ihmisenäkemyksestä. Wikström 2000, 48-50. Kristilliseen ihmiskäsitykseen kuuluu Wikströmin mukaan näkemys ihmisen olemassaolon alkuperästä, keskipisteestä ja päämäärästä. Kristillisen ihmiskäsityksen yhteydessä voidaan puhua sielusta, hengestä ja Jumalan kaipauksesta. Wikström 1998, 111.

sistä teoista, vaan synnin ytimessä on ihmisen epäusko ja kapina Jumalaa vastaan.¹⁹⁷ Tämä näkemys on löydettävissä myös SVL:sta. Siionin virttä 272 on käsitelty jo aiemmin sekä uskon että toivon yhteydessä. Juuri siinä esiintyy ajatus epäuskosta suurimpana syntinä.

”Suo anteeksi nyt syntini, myös suurin synneistäni,
se, etten usko kenenkään kuulevan pyyntöäni.” SV 272:4

Syntien tunnistaminen saa ihmisessä aikaan surua ja katumusta. Anteeksipyyntö kohdistetaan Herralle Jumalalle. Siionin virsi 286 puhuu paastosta aikana, joka johdattaa ihmisen tutkimaan omaa sydäntään sekä tunnustamaan sen kovuuden sekä ihmiselle että Herralle. Omasta kunniaasta on vaikea luopua ja nöyryä Jumalan edessä.

”On työläs työ ja toivotonkin sydämen kovuus tunnustaa,
niin Herralle kuin läheisille särkynyt sisin paljastaa.
Mieluummin näytän hymyillen vain julkisivun ehyen.” SV 286:2

Myös Lindqvistin mukaan oman pahuuden myöntäminen on tuskallista. Ihmisessä kamppailevat hyvyys ja pahuus, eikä siitä pääse irti. Ihminen on altis painamaan koko kysymyksen omasta pahuudestaan pois mielestä. Tällöin ihminen Lindqvistin mukaan menettää kykynsä itsekritiikkiin ja omien tekojen arviointiin. Tässä tilanteessa ihminen tarvitsee rajoja, jotka tulevat ulkopuolelta sekä jotain, mihin peilata omaa itseään. Lindqvistille tämä peili on toinen ihminen.¹⁹⁸ SV 286:ssa pyydetään Jumalaa avuksi pahuuden kohtaamisessa.

”Oi Herra, koske sydämeeni, tahtosi tielle taivuta.
Lyö särö väärään varmuuteeni, kun olen tuhkaa tomua,
niin rohkeasti havaitsen myös pahuuteni salaisen.” SV 286:3

Syntiin läheisesti liittyvät Jumalan teot; tuomio, pelastus ja armahdus, on käsitelty luvussa 5.2. Seuraavaksi ihmisen olemuksesta SVL:ssa käsitellään ihmisen henkeä, sielua ja mieltä.

Ihmisen sielu kuvataan SVL:ssa helposti haavoittuvaksi ja pelokkaaksi. Erityisesti kuolema aiheuttaa sielussa pelkoa. Sielu kohdistaa turvallisuuden kaipuunsa Herraan, ja tarvitsee virvoitusta Jumalan sanasta. Jumalan sanassa käskyt neuvovat antamaan myös sielulle lepoa. Mieli, sielu ja henki ovat niitä ”paikkoja”, jotka erityisesti iloit-

¹⁹⁷ Lindqvist 1997, 44-45. Myös Siionin virsien peruskokoelmassa epäusko on keskeinen synnin muoto. Lehtinen 1983, 62.

¹⁹⁸ Lindqvist 1997, 44.

sevat ja kiittävät Jumalan armosta. Armon kautta ihminen saa uuden mielen. Kun ihminen arkailee toimia kärsimysten poistamiseksi, Pyhä Henki lahjoittaa tyyneen mielen.

SVL:ssa ihminen on lapsen asemassa suhteessa Jumalaan; Jumala on Isä ja Luoja, kaiken antaja. Ihminen kuvataan pieneksi, heikoksi ja köyhäksi. Ihmisen vaivaisuuden ja voimattomuuden korostaminen korostaa tämän pienuutta. Ihminen on köyhistä köyhin, köyhä pyytjä, ihmisen ääni on köyhän ääni (SV:t 268, 270, 290). Köyhyys ei ole SVL:ssa kirjaimellista köyhyyttä, rahan tai muun omaisuuden puutetta, vaan sen tunnustamista, että ihminen ei ole ilman Jumalaa mitään eikä ihmisellä ole mitään ilman Jumalaa.¹⁹⁹ Ihminen on armon kerjääjä, joka luottaen tarrautuu Jumalan lupaukseen kuulla ihmisen pyynnöt.

”Seisomme ovellasi, oi Herra, Auttaja.
Armahda lapsiasi ja ovi raota.
Huomaatko kolkutusta köyhistä köyhimmän;
kuuletko anomusta myös armon kerjääjän!” SV 268:1

Ihminen kuvataan SVL:ssa kulkijaksi, joka yrittää pimeässäkin löytää tiensä Jumalan luo. Ilman Jumalaa ihminen ei näe, mihin hänen pitäisi mennä. Hän on heikko ja uupuu yrityksiinsä. Pelko ja voimattomuus saavat ihmisen helposti luopumaan Jumalan tahdon seuraamisesta.

”Luovumme, Herra, helposti ja unohdamme tahtosi.
Lahjoita usko kestävä, Henkesi meille lähetä.” SV 307:3

Ihmisen sisintä, sydäntä, kuvataan erämaana, joka ei ole valmis ottamaan Herraa vastaan. Ihmisen keskeneräisyys, ylpeys, ahneus, kauna ja epäusko saavat ihmisen epäilemään Jumalan halukkuutta tulla tuohon erämaahan asumaan. SVL:n sanoma on tässä kohdin lohdullinen ja rohkaiseva. Ei ole mitään hävettävää siinä, että on köyhä, pieni, keskeneräinen tai kerjäläinen. Ihminen saa tarkertua Jumalaan ja pyytää tältä jatkuvasti apua ja voimia.

¹⁹⁹ Ehkä Siionin virsien Lisävihkon ihmisessä on sitä köyhyyttä, jonka Jeesus julisti autuaaksi vuorisarnassaan: ”Autuaita ovat hengessään köyhät, sillä heidän on taivasten valtakunta.” Matt. 5:3. Nikolainen selittää, että köyhien autuudessa ei ole kysymys hurskaudesta tai ansioista. Hengessään köyhä on Nikolaisen mukaan kaikesta Jumalan edessä köyhä. Julistamalla hengessään köyhät autuaiksi Jeesus halusi toivottaa heidät tervetulleiksi Jumalan eteen juuri sellaisina kuin he ovat, tyhjinä ja kaikesta köyhinä. Nikolainen 1983, 39-40. Siionin virsien Lisävihkon evankeliumi, ilosanoma lienee juuri tässä.

Luottamus on SVL:ssa oleellinen osa Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta. Ihmisen luottamus kohdistuu Jumalan antamiin lupauksiin ja siihen, mitä tapahtui ristillä. Ilman tätä luottamusta ihminen ei edes kääntyisi Jumalan puoleen, koska kokee itsensä huonoksi ja heikoksi. Ihmisen luottamus Jumalaan näyttää olevan suurinta silloin, kun ihmistä koetellaan eniten. Arjen ongelmat saavat luottamuksen kuitenkin horjumaan. Luottamusta Jumalaan ja tämän lupauksiin on käsitelty myös luvuissa 5.2 ja 5.3. Luottamus voidaanakin käsittää yhdeksi koko SVL:n sisältöä yhdistäväksi asiaksi. Sana luottamus ei esiinny sellaisenaan kovin monessa virressä, mutta suurin osa virsistä ilmaisee kokonaisuudessaan luottamusta Jumalaan. Ilman luottamusta ei virtäkään ehkä olisi olemassa.

Ikävä ja kaipaus ovat SVL:ssa jatkuvasti osa ihmisen olemusta. Ikävöinti kohdistuu Jumalan läsnäolon tuntemiseen, Jumalan lähelle pääsyyn.

”Lähellesi ikävöin, ole läsnä päivin, öin,
hyvä Jumalamme.” SV 295:1

Ikävöinti on ikään kuin ihmisen vastausta Jumalalle. Jos rukoukselle ei löydy sanoja, voi ihminen silti ikävöidä. Ikävä on ihmisen osa silloin, kun hän kuuluu Herran kansaan, on kahden maan kansalainen.

Ikävöinti, kuolema ja taivas liittyvät SVL:ssa yhteen.²⁰⁰ Taivasikävä on niin oleellinen osa ihmisen olemusta, että se on perusteltua käsitellä osana ihmisyyttä, eikä niinkään liittyneenä Jumalan olemukseen tai tekoihin. Ihminen ei SVL:ssa kuitenkaan ikävöi kuolemaa, vaan sitä kotia, joka odottaa taivaassa ja jonne kuoleman kautta päästään. Ihminen kaipaa perille pääsyä. Kuolema kuvataan SVL:ssa sekä loppuna että alkuna. Kuolema elämän loppuna aiheuttaa hätää ja levottomuutta sekä paljon kysymyksiä. Tällöin kuolema koetaan kielteisenä asiana.

”Salattu on jokaiselta määrä elinpäivien.
Minullekin lähdön hetken saattaa tuoda huomina.
Levoton ja arka mieli huokaa, Herra, puoleesi.
Kuolemani tumma varjo peittää heikon uskoni.” 280:1

²⁰⁰ Kuolemaa ja erityisesti taivasta olisi tässä tutkimuksessa voinut käsitellä myös edellisessä pääluvussa, kun aiheena oli Jumala. Sisällöllisesti kuolema ja taivas liittyvät SVL:ssa mielestäni lähemmin ihmisen olemukseen. Lehtinen käsittelee pro gradu –tutkielmassaan synnin ja kuoleman Pahan valta –nimisen otsakkeen alla. Taivasta ja iankaikkista elämää hän käsittelee luvussa Eskatologia. Lehtinen 1981, 60-65, 66-69. Lehtisen aineistojaottelu perustuu kristinuskon oppiin ja sen perinteiseen järjestykseen. Siksi hänen tutkimuksessaan ikävöinti, kuolema ja taivas sijoittuvat SV:ien sisällön kokonaisuudessa eri tavalla.

Kun kuolema näyttäytyy kotiinpaluuna, se muuttuu myönteisemmäksi, odotettavaksi ja ikävöitäväksi asiaksi. Kuolemassa päättyy maanpäällinen elämänmatka ja alkaa uusi elämä taivaassa.

”Perille kerran taivaan kotiin päästään vain yksin armostaan.
Armahda heikkoa ja kurjaa, käy, Herra, meitä siunaamaan.” SV 314:6

Kun ihmisen päämääränä nähdään taivaan koti, kuolema ja siihen liittyvä tuomio ovat vain välietappeja. Taivaassa ihminen pääsee osallisuudeksi autuudesta ja taivaan pidoista (SV 275). Taivaassa odottaa loppumaton ilo.

”Tämä ruumis kun kylmäksi jäähtyvä on
ja kun kuolema silmäni sulkee,
ilo taivaassa lahjoita loppumaton,
pyhät minne sun tielläsi kulkee.” SV 281:3

6.2 Matkalla maailmassa

Tässä luvussa käsitellään sitä, millaisena ihmisen elämä näyttäytyy SVL:ssa ja millaisena maailma kuvataan. Niistä muodostuu toinen osa SVL:n ihmisenäkemyksestä. Elämä saa SVL:ssa hyvinkin synkkiä sävyjä, mutta vastapainona on myös rauhaa, hiljaisuutta sekä iloa ja kiitollisuutta kodista, läheisistä ja jokapäiväisestä leivästä. Ensin käsitellään sitä, millaisessa maailmassa²⁰¹ ihminen SVL:n mukaan elää.

Maailma kuvataan SVL:ssa hyvin synkin sävyin. Maailma näyttäytyy pahana, itkun ja tuskan paikkana ja se saa ihmisen lannistumaan. Maailma ei jätä ihmistä rauhaan, se vaivaa jatkuvasti. Maailmalla on tarjottavana ihmiselle vain katkeraa kunniaa sekä pilkkaa Jumalan voiman tunnustaville. Vastakohtana Jumalan pysyvyydelle maailma on SVL:ssa häviävä ja häilyväinen, se ei tarjoa mitään pysyvää, vaan murtuu ja haihtuu pois.

”Maailma murtuu, haihtuu, tyhjyyteen häviää,
aikamme väistyy, vaihtuu, vaan Herran armo jää.” SV 292:2

SVL:n kuva maailmasta on hyvin saman kaltainen kuin Johanneksen evankeliumissa. Johanneksen evankeliumia hallitsee vahva dualismi eli vastakohtaisuus Jumalan ja maailman olemusten välillä. Johanneksen maailma on jumalanvastainen tuhovoima,

²⁰¹ Maa ja maailma erottuvat SVL:ssa sisällöllisesti toisistaan, siksi ne myös käsitellään erikseen.

jota ihminen ei voi omin voimin paeta. Dualismin hallitsevia vastapareja ovat esimerkiksi valo ja pimeys, totuus ja valhe, ylhäällä ja alhaalla sekä elämä ja kuolema.²⁰² Ihmisellä ei ole maailmassa mitään suojaa ilman Herran varjelusta. Tämä maailma on kuitenkin Jumalan taidolla luoma.²⁰³

”Kun, Herra, maailmamme loit, sen taiten uurastit
ja viimein lepäsit. Näin meille työn ja levon toit.” SV 303:1

Ristiriita maailman pahuuden ja Jumalan hyvän luomistyön välillä näyttää SVL:ssa jäävän ratkaisematta. Toisaalta pahuuden ongelmaa ei maailman tasolla oikeastaan käsitelläkään, vaan pahuus ja sitä seuraava kärsimys ovat ennemmin ihmisen sisäisiä ongelmia.

Maa saa puolestaan SVL:ssa myönteisempiä sävyjä kuin maailma. Tosin myös maa kuvataan rauhattomana paikkana, jonka koettu hulluus saa ihmisen pettymään. Kuitenkin ihminen on hyvällä tavalla sidottu maahan. Maa antaa ihmiselle leivän ja ihminen on kutsuttu tekemään työtä maan hyväksi. Maa on SVL:ssa sekä konkreettista maata (multaa) että abstraktimpi maa, jota ei erityisemmin tarkenneta. Virressä 312 puhutaan kahden maan kansalaisuudesta. Tässä maalla tarkoitetaan maailmaa eli maailmaa ajassa sekä Jumalan maailmaa. Oma maa (SV 302), kotiseutu (302) sekä isänmaa (304) ovat konkreettisimmat viittaukset siihen, että virressä puhutaan maasta nimeltä Suomi. Jumala on maalle elämän antaja, eikä maa uudistu ilman Jumalan antamaa siunausta, vaan köyhtyy.

”Ei mikään kasvaa saata, elämän antaja,
jos köyhtynyttä maata et siunaa, uudista.” SV 300:2²⁰⁴

Ihminen on maailmassa muutosten keskellä. Erityisesti SV 302²⁰⁵ puhuu ihmisestä, joka kamppailee ympärillään tapahtuvien muutosten paineessa. Ihminen joutuu etsimään ja pohtimaan omaa paikkaansa ja arvoansa. Ympäriä tulevat vaatimukset, erityisesti tehokkuuden vaatimukset, vievät voimia. Jos omaa paikkaa ja tehtävää ei

²⁰² Schulz 1992, 78.

²⁰³ Myös Johanneksen evankeliumissa maailma on pahuudestaan huolimatta Jumalan luomus, eikä peräisin Jumalan vastaisesta voimasta, kuten Johanneksen taustalla vaikuttavassa gnostilaisuudessa ajateltiin. Luomakunta on kuitenkin olemuksellisella tavalla erossa Luojastaan ja tämän kirkkauden maailmasta. Schulz, 80.

²⁰⁴ Tässä voidaan nähdä jonkinlaista kritiikkiä myös yhteiskunnan köyhyyttä vastaan. Kuitenkin virren kokonaisuus osoittaa, että kyseessä on konkreettinen maa, jossa kasvaa ihmiselle leipä. Tämä virsi liittyy kokonaan teemoiltaan maahan ja leipään.

²⁰⁵ Ks. Virren sanat liite 3. Virren sanoittaja on Jouko Ikola.

löydy, ihminen kyseenalaistaa oman arvonsa ja muuttuu juurettomaksi. Tässä virressä on havaittavissa SVL:lle harvinaista yhteiskunnallista kantaaottavuutta.²⁰⁶

Seuraavaksi käsitellään SVL:ön kuvauksia ihmisen kärsimyksestä ja ahdistuksesta sekä elämän synkkyydestä. Ahdistus on ihmisen jatkuva seuralainen. Huolet, rauhatomuus, toivottomuus, tyhjyyden tunne ja käskyjen vaatimukset saavat ihmisen ahdistumaan. Elämän pettymykset tyhjentävät ihmisen ja ihmisen sielu on tyhjä ilman Jumalan armoa. Kärsimykset ja ahdistus lisäävät ihmisen tuskaa ja pelkoa siitä, että Jumala hylkää. Ei pelkästään oma kärsimys, vaan myös maailmassa näkyvä kärsimys, saa ihmisen hätäntymään ja kokemaan ahdistusta.

”Voi ristien saattoa kauhistavaa, sen mitta on myös minun syyni,
vaan vaihi on taivas ja mykkä on maa, en lohtua saa hätäilyyni.” SV 305:4

Ihmisen kokemaa murhetta ja kärsimystä verrataan Siionin virressä 288 Kristuksen kärsimykseen ja pitkäperjantaihin. Kärsimyksen keskellä oleminen on kuin jatkuvaa pitkäperjantaita. Luottamus pääsiäisaamun valoon ja Jumalan rakkauteen syntyy kärsimyksen keskellä siitä, että Jumala on Pojassaan kokenut saman kuin ihminen.²⁰⁷ Kärsimykset herättävät ihmisen myös epäilemään, koetteleeko Jumala kärsimyksillä ihmisen uskoa.

Sihvosen mukaan kristityn kärsimystä ja kiusauksia on läpi kirkon historian pidetty luonnollisena asiana, koska kristitty on kutsuttu seuraamaan Herraansa myös kärsimyksissä, ristin kantajana.²⁰⁸ Myös SVL:n sisältö viittaa samansuuntaisesti, että kärsimys on osa kristityn elämää. Ihminen pyrkii kuitenkin kapinoimaan ristiään vastaan.

”Kun risti piti kantaa, sen torjuin pilkaten.
Vain parhaakseni antaa, Herrani, tahdoit sen.
Nyt taakkaan taipuisin, tahtoisin sanaan luottaa.
Ristisi toivon tuottaa, se kantaa kurjatkin.” SV 267:3

²⁰⁶ Vahvin kannanotto jäi tosin pois, kun virressä ollut viides säkeistö jäi pois virren lopullisesta versiosta. Säkeistö oli vielä mukana Veisuut-kokoelmassa. ”Herätä esivalta, maan vastuunkantajat, jakamaan leivän lahjat, kätesi siunaamat. Huutavat kivet ääneen oikeutta yksin jääneen, jos vaikenevat muut.” Veisuut 304:5.

²⁰⁷ Sihvosen mukaan kärsivä ihminen tuntee läheistä yhteyttä nimenomaan sellaiseen Jumalan kanssa, joka itse astuu yhtä alas kuin missä ihminen on. Tässä ihminen liittyy ensimmäisen sukupolven kristittyjen kokoemukseen siitä, että Herra, joka on jo kokenut kaikki kiusaukset, kulkee heidän vierellään ja ymmärtää heitä. Sihvonen 1996, 55-56.

²⁰⁸ Sihvonen 1996, 68.

Säkeistön lopussa ihminen toteaa, että hän voisi olla valmis kantamaan oman ristinsä. Sanaan luottaminen viittaa ehkä samaan, mistä Sihvonen Bonhoefferia lainaten puhuu. Bonhoefferin mukaan ristin kantaminen ei tarkoita kärsimyksen etsimistä, vaan sitä, että jokaiselle on olemassa oma, mittatilaustyönä tehty risti. Ristissä on tietty määrä kärsimystä ja hylättynä olemista, mutta ei enempää kuin ihminen jaksaa kantaa. Sihvosen mukaan ristin raskaus riippuu siitä, millä mielellä ihminen sitä kantaa. Jos jatkuvasti torjuu ristin, on se raskas, mutta jos suostuu ottamaan sen mielellään vastaan, se tulee kevyemmäksi kantaa.²⁰⁹

Kärsimykset ja ympäröivä paha maailma saavat ihmisen elämän näyttämään hyvin synkältä²¹⁰ SVL:ssa. Kaiken kattava pettymys, yksinäisyys ja ilottomuus tekevät elämästä raskaan. Murheita riittää sekä eiliselle, tälle päivälle että huomiseksi. Toivottomuudesta ja levottomuudesta on vaikea päästä eroon. Ihmisen oma itsekkyyks ja pettäminen aiheuttavat sisäistä turtumusta.

”Pyydän, Jeesus, että peität jäljet itsekkyytemme.
Hyvin tiedät sinä, Herra, kuinka usein petämme,
kuinka kuihtuu rakkaus, meissä voittaa turtumus.” SV 310:1

Kaiken tämän kärsimyksen, ahdistuksen ja synkkyyden keskeltä nousee kuitenkin kutsu ryhtyä toimimaan yhdessä Jumalan kanssa kärsimysten vähentämiseksi²¹¹.

Ihmisen elämää kuvataan SVL:ssa usein sanoilla matka tai tie. Ihminen on elämässään matkalla, jota sävyttävät kodin etsintä ja ikävä. Matkallaan ihminen kulkee, ainakin yrittää kulkea, Jumalan tahdon ja Kristuksen viitoittamaa tietä pitkin. Usein matkanteko tuntuu etenevän tuntemattomia reittejä, ihminen harhailee ilman suuntaa ja on kuin tuuliajolla.

”Olemme tuuliajolla, Jumala, ilman sinua.
Huudamme vasten myrskyä: Henkesi meille lähetä.

Saa pelko meidät valtaansa, keskellä merten kuohuja.
Me emme suuntaa ymmärrä, Henkesi meille lähetä.” SV 307:1,2

Matkalla ihmisellä on turvanaan Vapahtaja, Jumalan opastus ja risti, joka näyttää oikeaa suuntaa. Matkaa ei tarvitse tehdä yksin, sillä kristittyjen matka on yhteinen, niin kuin on päämääräkin.²¹²

²⁰⁹ Sihvonen 1996, 75; 80.

²¹⁰ Synkkyyttä kuvailevia ydinsanoja olivat: yksinäisyys, outous, hylkääminen, pettymys, pettäminen, itsekkyyks, ilottomuus, murhe, murheinen, toivottomuus sekä levottomuus.

²¹¹ Ihmisen tehtävää maailmassa käsitellään tarkemmin luvussa 6.3.

Elämä on SVL:ssa vahvasti kulkemista, matkalla oloa. Matkalla tarvitaan kahdenlaisia tietä²¹³. Ensin ihmisen pitää tehdä tietä eli mahdollistaa Jeesuksen tuleminen sekä itseensä että maailmaan. Sisäisen tien tekeminen on vaikeaa, ihmisen pitää raivata esteitä sekä sisältään että kohdata maailman vastustusta.²¹⁴ Toinen tie on se, jolla ihminen kulkee seurattessaan Jeesusta.

”Oi Herra, koske sydämeeni, tahtosi tielle taivuta.” SV 286:3

Tälle tielle ihminen saa kutsun Herralta. Jumalan tie²¹⁵ on SVL:ssa ristin tie, se riisuu ihmiseltä oman kunnian ja särkee ihmisen. Tiellä kulkeminen voi viedä pimeään ja yöhön, sillä kohdataan vaikeuksia ja eksytyksiä. Tien määränpäänä on lepopaikka Kristuksen ristin juurella, mutta ollessaan matkalla ihmisen tarkoituksena on löytää lähimmäistensä luo.

”Ellet ohjaa selvemmin minuakin tiellä,
kuinka sitten löytäisin toisten luokse siellä?” SV 308:4

Tiellä ei kuljetakaan yksin, vaan Jumalan tahdon tie on yhteinen tie, niin kuin matkantekokin on yhteistä kristityille. Tiessä on Huhuhtasen mukaan Siionin virsien peruskuvaa. Tiellä seurataan Kristusta, joka on tie, totuus ja elämä, eikä muuta tietä ole.²¹⁶

Matkalla ollessaan ihminen tarvitsee hiljaisuutta, lepoa ja rauhaa. Hiljaisuus antaa ihmiselle mahdollisuuden tarkastella itseään ja elämäänsä. Hiljaisessa rukouksessa viipyminen antaa voimia hoitaa omat tehtävänsä. Hiljaisuus nousee ristikästä ja sisäinen hiljaisuus on Jumalan antamaa. Myös rauha ja lepo ovat lahjoja, jotka Jumala Kristuksen kautta antaa. Toisaalta Kristus itse kuvataan SVL:ssa ihmisen lepopaikaksi. Jumalan oma esimerkki ohjaa ihmistä etsimään lepoa. Rauhaa ei tunnu kuiten-

²¹² Erityisiä matkavirsiä SVL:ssa ovat virret 281 Minä vaivainen vain, 312 Edessä reitti tuntematon sekä 314 Viimeisen laulun vielä laulan.

²¹³ Tie on Lempiäisen mukaan Raamatun tavallisimpia sanoja, VT:ssa se esiintyy yli 700 ja UT:ssa 101 kertaa. Valtaosa näistä on Lempiäisen mukaan muuta tie sen konkreettisesti merkityksessä. Myös evankelis-luterilaisen kirkon virsikirja suosii tie-symbolia. Lempiäisen mukaan se esiintyy siinä toistasataa kertaa, yleensä yhdessä jonkin muun sanan kanssa. Lempiäinen 2002, 332-333. Käyttäessään tietä ja matkalla oloa kuvauksena elämästä ja Jeesuksen seuraamisesta SVL liittyy siis perinteisiin kielikuviin.

²¹⁴ Tien raivaamisesta puhuvat SV 276 ja SV 313.

²¹⁵ Jumalan tie merkitsee Lempiäisen mukaan pitäytymistä Jumalan antamissa elämänohjeissa sekä elämästä Kristuksen esikuvan mukaan. Lempiäinen 2002, 333.

²¹⁶ Huhuhtanen 1985, 66.

kaan löytyvän maan päältä. Niinpä ihmisen rauhan kaipuu ei rajoitu SVL:ssa vain sisäiseen rauhaan, vaan rauhaa toivotaan koko maailmaan.

Hieman konkreettisemmin elämää kuvataan SVL:ssa perheen, kodin, työn ja leivän kautta. Koti, perhe, rakkaat ihmiset ja ystävät ovat SVL:ssa esirukousten kohteena. Kodille ja perheelle pyydetään Jumalan siunausta ja läheiset ihmiset kannetaan Jumalan eteen.

”Kotini, rakkaat, ystävät eteesi Herran kannan.
Myös vihamiehet kitkerät armosi hoitoon annan.” SV 290:7

Ihminen rukoilee myös voimaa ja toivoa, jotta jaksaisi olla tukena läheisilleen. Lisäksi pyydetään rakkauden vahvistumista kodeissa. Koti kuvataan yhteisenä turvapaikkana. Kodeissa näkyvät myös arkielämän paineet ja harmaus, uupumus sekä erehdykset. Näihinkin rukoillaan Jumalalta voimaa ja iloa. Koti, perhe, rakkaat ja ystävät herättävät kiitoksen, joka kohdistuu Jumalaan. Siionin virret 295 ja 298 ovat SVL:ön ainoat selvästi kotiin ja perheeseen keskittyvät virret. Muut maininnat perheestä ja kodista ovat osia laajemmista esirukouksista (esim. SV 304, 292 ja 290).

Työ ja leipä liittyvät läheisesti toisiinsa. Ihminen on SVL:ssa kutsuttu sekä arkityöhön että työtoveriksi Herran työhön.

”Herra, arkipäivässämme kutsut meitä työhösi,
käytät meidän käsiämme, taitat armoleipääsi.” SV 309:2

”Isiltä perinnöksi me saimme oman maan
ja kutsun heidän työtään arjessa jatkamaan.” SV 302:1

Erityisesti Jumalan rakkaus kutsuu ihmistä työskentelemään myös lähimmäistensä hyväksi. Rakkaus antaa ihmiselle rohkeuden ja toivon tehdä työtä. Työnteko kuvataan SVL:ssa aherruksena, raskaana ja kiireisenäkin; työnteko merkitsee vaivannäköä. Samalla muistutetaan siitä, että työ antaa ihmiselle jokapäiväisen leivän. Tästä syystä työ on myös kiitoksen aihe.

”Vaana aina sitä muista en: On syytä kiitokseen,
kun työni, jota teen, tuo leivän jokapäiväisen.” SV 303:5

Jumala on luomisellaan antanut ihmiselle esimerkin työn ja levon vaihtelusta. Näin luotu ihminen voi luvallisesti levätä kiireiden keskellä.

”Kun työ on raskas, kiireinen ja alleen uuvuttaa,
niin luvallasi saa levätä voimaa keräten.” SV 303:3

Lisäksi ihminen pyytää Jumalaa varjelemaan itseään siltä, että tekisi töitä vain maallisen kunnian, vallan tai tavaran takia, koska se kahlitsee ihmisen katoavaan ja ihmisen päämäärä unohtuu.²¹⁷

Työ tuo siis ihmiselle jokapäiväisen leivän. Jokapäiväisellä leivällä tarkoitetaan yleensä kaikkea sitä, minkä ihminen elääkseen tarvitsee (kuten koti, perhe, ruoka, juoma, vaatteet, kengät, omaisuus, hyvät yhteiskunnalliset olosuhteet, rauha, terveys, järjestys).²¹⁸ Leipä on SVL:ssa kuitenkin sisällöltään jotain syvempää kuin materiaaliseen hyvinvointiin tarvittavat asiat. Leipä kuvataan elämän edellytykseksi ja Jumalan lahjaksi, jonka kautta ihminen saa siunauksen. Leipä sitoo ihmisen maahan ja menneisiin sukupolviin. Leipä on toivon ja voiman lähde ja Kristus itse kuvataan taivaan leipänä.²¹⁹

”Oi Kristus, ole meille myös taivaan leipänä.
Suo usko uupuneille, virvoita Hengellä.” SV 300:6

6.3 ”Että valtakuntasi keskellemme versoisi”

Tässä luvussa käsitellään sitä, millaisia tehtäviä ihmiselle SVL:ssa annetaan. Ne jakautuvat Jumalan suuntaan kohdistuviin ja maailmaan kohdistuviin tehtäviin. Ihmisen tehtävät maailmassa muodostavat kolmannen osan SVL:n ihmisenäkemyksestä. Katsotaan ensin, millaisiin tehtäviin ihmistä kutsutaan suhteessa Jumalaan.

Ihmisen ensimmäinen tehtävä suhteessa Jumalaan on lopettaa oma yrittäminen ja avautua vastaanottamaan Jumala. Näin ihminen vapautuu ottamaan vastaan myös Jumalan hyvät teot ja Jumalan tarjoaman rakkauden.²²⁰ Ihmisen vastauksena ja tehtävänä on kiittää ja ylistää Jumalaa. Kiitoksen ja ylistyksen aiheita SVL:ssa ovat esimerkiksi Jumalan armo ja hyvät teot ihmistä kohtaan, Jumalan lahjat ihmiselle, huo-

²¹⁷ SVL:n työvirreksi voi sanoa virttä 303 Kun, Herra, maailmamme loit. Siinä käsitellään laajimmin työhön liittyviä sisältöjä. Työstä muodostuu Lisävihkossa monipuolisempi kuva kuin minkä peruskokoelma antaa. Lehtisen mukaan Siionin virsien peruskokoelmassa ei vapaa-ajasta (levosta) tai omaisuudesta puhuta ollenkaan. Lehtinen 1983, 41. Lisävihkossa kuitenkin muistutetaan myös levon tärkeydestä sekä puhutaan maallisen omaisuuden vaaroista.

²¹⁸ Lempiäinen 2002, 328.

²¹⁹ SV 300 on todellinen leipävirsi, siinä leipä kuvataan sekä konkreettiseksi leiväksi, siunaukseksi että taivaan leiväksi ja leipä liitetään osaksi koko ihmisen elinkaarta.

lenpito, rakkaat ihmiset, koti, elämä, ystävät, arkityö, isänmaa, vapaus ja seurakunta. Erityisiä kiitos- ja ylistysvirsiä SVL:ssa on yllättävän monta. Siionin virret 279 Herraa hyvää kiittäkää, 283 Ylistä Herraa, sieluni, 284 Halleluja! Iloisin äänin, 301 Hyvyttä Herran sekä 304 Kiitos rakkaimmista sisältävät runsaasti kiitoksen aiheita. Näistä kuitenkin vain yksi, SV 304 on uusi virsi, muut näistä virsistä ovat olleet jo vuoden 1701 virsikirjassa. Näyttää siis siltä, että ilon ja kiitoksen sävyt eivät puhutelleet uuden polven virsirunoilijoita.²²¹

SVL:ssa ihmisen ilo elämässä ei ole itsestäänselvyys ja siksi ihminen kohdistaa toivonsa taivaassa odottavaan iloon. Ihminen tarvitsee Jumalalta apua ilon ja kiitoksen löytämiseen elämäänsä. Erityisesti ihminen kaipaa pääsiäisen iloa ja riemua.

”Oi, suothan toivon enkelin, Jumala, rinnalleni,
niin että ilon löytäisin ja armon turvakseni.” SV 311:1

”Jo pääsiäisen riemuun ikävöi arka mieli.
Armoa janoan.” SV 288:2

Edellisessä luvussa mainittiin jo, että ihminen on kutsuttu Jumalan työtoveriksi. Erityisenä työtehtävänä SVL:ssa mainitaan Jumalan valtakunnan kasvun edistäminen. Jumalan valtakunnan toivotaan kasvavan ihmisten keskelle, mutta siihen tarvitaan ihmisen ja Jumalan yhteistyötä. Tämän yhteistyön tavoitteena on Jumalan valtakunnan lopullinen voitto. Valtakunta kuvataan SVL:ssa ikuisena ja se on olemassa sekä maan päällä että taivaassa.

”Näytä meille lähimmäinen kärsivien kasvoista,
anna hädän, vainottujen meitä työhön kutsua,
että valtakuntasi keskellemme versoisi.” SV 310:2

Edellinen virsilainaus viittaa myös niihin tehtäviin, joita ihmiselle SVL:ssa annetaan suhteessa toisiin ihmisiin ja lähimmäisiin. Ihmisten välinen yhteys näkyy SVL:ssa sekä seurakunnassa ja veisuussa että haluna auttaa kärsiviä lähimmäisiä. Lähimmäisyyden toteuttaminen merkitsee yhdessä jakamista ja konkreettista auttamista.

²²⁰ Nämä kuvaukset tulevat lähelle herännäisyyden näkemystä kilvoituksesta. Kilvoitteluna nähdään omista yrityksistä luopuminen sekä rauhoittuminen luottamaan Jumalan armoon. Ks. luku 2.1, s. 14.

²²¹ Jukka Hautala kritisoi lausunnossaan uusista veisuista positiivisten sävyjen puuttumista. Hän oli löytänyt ehdotuksesta ainoastaan 8 säkeistöä, jossa virren rukoilija kiittää joko yksin tai yhdessä Jumalaa. Hän sanookin, että kiitoksen näkökulmasta ehdotus on Siionin virsien peruskokoelmaa pidättyväisempi. Hautala 31.8.2004. Hautala ei kuitenkaan lausunnossaan arvioinut kuin 41 virttä, yllä mainituista kiitosvirsistä näistä oli mukana vain virsi 304. Tämä korostaakin vanhempien virsien osuutta kiitoksen ja ylistyksen sävyjen tuomisessa mukaan Lisävihkoon.

”Sen turvin jaamme yhdessä kuin Kristus elämämme
kuunnellen, käyden vierellä, auttaen käsillämme.” SV 311:3

Kristityn haaveena SVL:ssa on, että oikeus toteutuisi maan päällä. Oikeus nähdään yleisen onnen takeena.

”Pois sota, nälkä, taudit vie, varjele koko maata.
Oikeudelle avaa tie – vain se voi onnen taata.” SV 290:6

Toisten ihmisen palvelemisen kautta, kärsivien ja hädässä olevien auttamisen kautta, oikeudenmukaisuudella on mahdollisuus.²²²

”Sido meidät rakkaudella kiinni kaikista köyhimpiin,
että oikeus toteutuisi, rauha vihdoon saataisiin.” SV 306:3

Lähimmäisten palveluun liittyy myös SV 313, joka antaa hieman toisenlaisen näkökulman kuin edelliset lainatut virret. Virressä 313 Me saimme hyvän sanoman annetaan näkökulma lähetystyölle, ainoana Lisävihkossa. Jeesuksen lähetyskäskyn toteuttaminen on mahdollista sanaa levittämällä, mutta myös palvelemalla ja rakastamalla lähimmäisiä.

”Vaan Jeesus käski sanansa maan ääriin asti viedä.
Hän kutsuu työhön kansansa ja valmistamaan tietä.
Me rakastaen, palvelen ja todistaen, uhraten
käskyä voimme täyttää.” SV 313:2

Lisävihkon näkemykset ihmisen vastuusta ja tehtävästä maailmassa ovat laajemmat kuin peruskokoelmassa. Lehtisen mukaan Siionin virsien peruskokoelmassa kilvoittelun ja taistelun kentäksi jää ihmisen oma sisäinen kenttä. Peruskokoelman ainoa yhteys koko maailmaan on Lehtisen mukaan lähetystyö, mikä taas Lisävihkossa jää vähemmälle huomiolle oikeudenmukaisuuden ja maailman rauhan teemojen taakse.²²³

Viimeinen SVL:ssa kuvatuista ihmisen tehtävistä suhteessa maailmaan liittyy luontoon ja luomakuntaan. Luodut kuvaavat SVL:ssa kaikkea Jumalan luomaa. Jumala antaa luomilleen ravinnon ja luodut vastaavat siihen kiitoksella. Luonto on kauneu-

²²² Selanderin mukaan rauhan ja oikeuden teemat tulivat ruotsalaisiin uusiin virsiin vapautuksen teologian ajatusten leviämisen myötä. Myös ruotsalaisissa uusissa virsissä näkyy ajatus siitä, että oikeudenmukaisuuden, rauhan ja vapauden puolesta pitää rukoilla, mutta myös toimia. Selander 2007, 11. Tähän sosiaalis-eettisen asennoitumisen lisääntymiseen kiinnittää huomiota myös Åge Haavik esitelmässään IAH:n kongressissa vuonna 2007. Haavik 2007, 18. Herännäisyyden omien painotusten mukaan tässä on kyse myös parannuksen teosta. Parannusta tehdään lähimmäisen hädän kyselemisen sekä oikeudenmukaisemman maailman rakentamisen kautta. Ks. luku 2.1, s. 14.

den lähde, ja luonnon uusiutuminen keväällä vertautuu Jumalan ihmiselle antamaan uuteen puhtauteen.

”Kevätillan yllä tuuli hiljaa kulkee.
Kauneutta tulvien luonto syliin sulkee.

Siinä taaskin tunnen levon suloisuuden.
Luoja pukee luoduilleen puvun puhtaan, uuden.” SV 289: 1-2

Vaikka Jumala on tarkoittanut kaiken luomansa hyväksi, eksyvät luodut eli ihmiset Jumalan tahdon mukaiselta tieltä. Tällöin ihminen unohtaa tehtävänsä luonnon varjelijana ja luonto on tuhon edessä.

”Voi luontoa, ihmisen turmelemaa, voi tehtävää hoitamatonta.
Jo nääntyvät metsät, jo vaikeroi maa, on jälkemme korjaamatonta.” SV 305:2

Mitään ohjelmanjulistusta luonnonsuojelun puolesta SVL ei sisällä, mutta se haluaa muistuttaa, että ihmisen alkuperäinen tehtävä oli varjella luontoa ja maailmaa.

6.4 Mikä on ihminen?

Siionin virret Lisävihkon ihmisenäkemyksessä koostuu kolmesta osasta: ihmisen sisäisestä olemuksesta, erityisesti suhteessa Jumalaan, ihmisen elämästä ja siihen liittyvistä kysymyksistä sekä ihmiselle annetuista tehtävistä suhteessa Jumalaan ja suhteessa maailmaan. Lisävihkon ihminen suuntautuu kohti Jumalaa vahvasti toivon ja luottamuksen varassa. Ilman luottamusta Jumalan hyviin aikeisiin ihmistä kohtaan SVL:n ihminen ei kääntyisi Jumalan puoleen kaikista rankimmissa kokemuksissaan, epäuskon ja epäilysten keskellä. Toivo puolestaan pitää yllä elämänuskoa ja antaa kestävyyttä kulkea Jumalan tietä. Kahden maan kansalaisena SVL:n ihmisen toivo on kiinnittynyt Kristuksen ristiin sekä matkan päässä odottavaan kotiinpaluuseen. Toivon ja luottamuksen lisäksi ihmisen perusolemukseen SVL:ssa kuuluu ikävä. Ihminen ikävöi Jumalan läsnäolon kokemusta ja armoa. Ikävä on vahvasti myös koti-ikävä, ikävöintiä siihen kotiin, joka odottaa ihmistä kuoleman jälkeen.

Ihminen on SVL:ssa syntinen. Ihmisen synnit kohdistuvat sekä Jumalaan että lähimmäisiin. Synti saa ihmisessä aikaan katumusta ja anteeksipyyntö kohdistetaan Jumalalle. Suhteessa Jumalaan ihminen on SVL:ssa kuin lapsi. Hän on köyhä ja kerjäläi-

²²³ Lehtinen 1983, 43.

nen, joka luottamuksellaan tarrautuu kiinni Jumalaan. Ihminen tuntee kuolevaisuutensa. Kuolemaan elämän loppuna ihminen suhtautuu SVL:ssa pelokkaasti ja ahdistuneena, mutta kuolema kotiin pääsynä ja uuden elämän alkuna saa myönteisempiä sävyjä. Ihminen ikävöi taivaaseen pääsyä.

Maailma kuvataan SVL:ssa synkkänä ja ahdistavana paikkana. Maa puolestaan koetaan hieman positiivisemmin; maasta ihminen saa ravinnon ja maa pitää ihmisen paikallaan muutosten keskellä. Maailman muutokset saavat ihmisessä aikaan kysymyksiä ja vievät voimia. Ihminen kokee SVL:ssa paljon ahdistusta ja tyhjyyttä sekä kärsimystä. Kärsimys näyttäytyy kuitenkin luonnollisena osana kristityn elämää, se on oman ristin kantamista. Ihmisen elämän kuvauksissa SVL:ssa käytetään paljon matkaan ja tiellä kulkemiseen liittyvää sanastoa. Tie on Jumalan viitoittama tie, joka vie joskus kärsimyksiin ja särkee ihmistä. Matkalla ihminen voi joutua eksyksiin, mutta turvana tiellä on Vapahtaja ja matkaseurana toinen ihminen. Hiljaisuus, lepo ja rauha antavat voimia tien kulkemiseen ja omien tehtävien hoitamiseen.

Koti on SVL:ssa ihmiselle turvapaikka, johon rukoillaan rakkautta ja yhteyttä. Koti ja perhe ovat esirukousten kohde. Perhe, koti, ystävät ja rakkaat mainitaan kuitenkin vain harvoissa virsissä. Kodin ja perheen lisäksi ihmisen elämän arkeen liittyy SVL:ssa työ ja siitä saatava jokapäiväinen leipä. Työ tai sen puuttuminen näyttävät määrittävän ihmisen omaa kokemusta arvostaan. Työ on SVL:ssa paitsi arkityötä, myös työtä, johon ihminen kutsutaan Jumalan työtoveriksi. Tällaista työtä on muun muassa lähimmäisten hyväksi toimiminen jakaen ja auttaen sekä lähetyskäsken mukainen toiminta palvelen ja rakastaen. Lisäksi ihminen haluaa SVL:ssa toimia oikeuden toteutumiseksi ja rauhan edistämiseksi. Suhteessa luontoon ihminen näyttäytyy kaksijakoisena: toisaalta luonnon kauneutta ihmetellään ja se herättää kiitollisuutta Jumalaa kohtaan, toisaalta ihmisellä on osuutensa luonnon tuhoutumisessa. SVL muistuttaaakin ihmisen alkuperäisestä tehtävästä suhteessa luontoon. Oikeudenmukaisuuden, rauhan, lähimmäisten ja luonnon puolesta työskenteleminen edistää SVL:n näkemyksen mukaan Jumalan valtakunnan kasvua ihmisten keskellä.

7 LUOTTAMUKSEN JA TOIVON VIRSIKIRJA

Herättäjä-Yhdistyksen Veisuut-hanke sijoittui otolliseen ajankohtaan. 1990-luvulta alkaen oli ollut nähtävissä uudenlaista kiinnostusta virsiin, niin Suomessa kuin Pohjoismaissa. Kiinnostus vain lisääntyi uuden vuosituhannen alkaessa, kun juhlittiin Vanhaa virsikirjaa ja eri alojen muusikot julkaisivat virsilevyjään. Herättäjä-Yhdistyksen toive saada uusia virsiä löysi yllättävän suurta vastakaikua veisaavasta kansasta. Uusia virsitekstiehdotuksia saatiin yli 600, joista erinäiset työryhmät lähtivät niitä karsimaan yrittäen löytää tekstejä, jotka sekä istuisivat perinteeseen että toisivat jotain uutta ja erilaista Siionin virsiin. Nurmon ja Järvenpään herättäjäjuhlilla julkaistut Veisuut-viHKot innostivat sekä veisaamaan ehdotuksia uusiksi Siionin virsiksi että antamaan niistä palautetta. Näiden palautteiden ja oman asiantuntemuksensa perusteella Veisuut-työryhmä teki lopulliset virsivalinnat. Siionin virret Lisävihko otettiin virallisesti käyttöön Saarijärven herättäjäjuhlilla heinäkuussa 2005.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli muodostaa sisällöllinen kokonaiskuva Siionin virret Lisävihkosta. Koska Siionin virret Lisävihkoa ei oltu tutkittu aiemmin, oli perusteltua, että tällä tutkimuksella pyrin selvittämään Lisävihkon olemuksen ja sisällön keskeiset teemat. Kokonaiskuvan muodostamiseksi kuvasin Lisävihkon yleisilmeen virsisubjektien ja -objektien sekä virsien yleisen luokittelun kautta. Lisäksi tutkin, miten toiveet uusista virsistä toteutuivat. Sisällön teemoja tutkin Jumalan toiminnan ja olemuksen sekä ihmisen näkökulmista, sillä ne nousivat keskeisiksi aineistoa analysoitaessa.

Tutkimuksessa käytin nalyysimenetelmänä sisällönanalyysiä, jonka pyrin tekemään aineistolähtöisesti ja laadullisella otteella. Menetelmällisenä heikkoutena voidaan pitää sitä, että analyysiä ei suoritettu etukäteen luodun analyysiapparaatin tai tarkkojen menetelmien pohjalta, vaan tutkimusmenetelmä kehittyi tutkimuksen edetessä. Tähän liittyvät luotettavuusongelmat pyrin välttämään kirjaamalla tutkimuksen kulun mahdollisimman selkeästi ylös. Virsien erityislaatuisen olemuksen sekä symbolisen

ja väljien kuvien kielen takia tutkimus perustuu paljolti tekemiini tulkintoihin sanojen ja sanontojen merkityksistä. Jotta nämä tulkinnat eivät olisi tyhjän päällä, olen yrittänyt kommentoida ja linkittää niitä teologiseen kirjallisuuteen.

Monta tutkimuksellista näkökulmaa jäi käyttämättä, kun keskityin kokonaiskuvan muodostamiseen. Nykypäivän herännäisyyttä ajatellen voisi olla tärkeää tutkia, mikä merkitys Siionin virsillä, ja erityisesti Lisävihkon laajemmalla sisällöllä, on niille lähinnä heränneille, jotka kokevat läheisyyttä liikkeeseen, mutta eivät ole sen aktiivisia jäseniä. En myöskään perehtynyt kovin tarkkaan siihen prosessiin, mikä teki joistakin Veisuista Siionin virsiä, vaan keskityin valmiiseen tuotokseen. Tulevia virsiuudistuksia ajatellen voisikin tutkia prosessia, jonka sekä erilaiset työryhmät että virren tekijät käyvät läpi virsiä tehdessään ja valitessaan. Näkökulmana voisi olla myös yhden tai useamman virren kehityskaari ja siihen liittyvät teologisetkin seikat. Nyt olen kartoittanut Lisävihkon sisällöllisen kokonaiskuvan, mutta Lisävihkoon sisältyviä teologisia teemoja voisi tutkia esimerkiksi systemaattisen teologian näkökulmasta vielä erikseen. Seuraavaksi kerrataan tutkimuksen keskeisimmät tulokset ensin virsi-toiveiden ja sitten muun sisällön näkökulmista.

Veisuut-prosessin alussa lähdettiin etsimään virsiä, jotka toisivat Siionin virsiin perhe-elämää, yhteiskunnan murrosta, kiitosta, luontoa, epäoikeudenmukaisuutta, epävarmuutta sekä lähimmäisyyttä käsitteleviä virsiä, siis läheisesti ensimmäiseen uskonkappaleeseen liittyvää ainesta. Näitä samoja aiheita oli kaivattu virsikirjoihin myös Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa. Lisäksi haluttiin antaa ääni tämän päivän virsirunoilijoille. Siionin virret Lisävihko vastaa näihin toiveisiin vaihtelevasti. Toisaalta ensimmäiseen uskonkappaleeseen yhdistyviä aiheita on Lisävihkossa runsaasti, mutta toivottuja uusia näkökulmia kuitenkin vähemmän. Parhaiten esille pääsee lähimmäisyys ja yhteisvastuu, myös perhe-elämä ja kiitoksen aiheet saavat huomiota. Lisävihkossa on vähiten virsiä niistä toivotuista aiheista, jotka liittyvät yhteiskunnan murrokseen ja luontoon. Lisävihkon sisällön kokonaisuudessa epävarmuuteen ja ahdistukseen liittyvät teemat ovat hyvin edustettuina, mutta niistä puuttuu yhteiskunnallinen näkökulma. Tavoite ensimmäisen uskonkappaleen painottamisesta siis toteutui, mutta uusien näkökulmien ja rohkeammin kantaaottavien virsien esilletuonti aihepiirin sisältä olisi ollut enemmän alkuperäisten tavoitteiden mukaista.

Veisuut-prosessi onnistui paremmin toisessa tavoitteessa, äänen antamisessa uusille virsirunoilijoille. Lisävihkon virsistä kolmetoista on ollut mukana jo 1701 vuoden virsikirjassa, muut virret ovat uudempaa tuotantoa. Kuusitoista eri kirjoittajaa sanoitti tämän päivän ihmisen tuntoja Lisävihkoon. Myös nykypäivän virsirunoilijoita puhuttelivat ”ikiaikaiset” aiheet; usko ja epävarmuus, syyllisyys, armahduksen etsintä ja Jumalan kaipuu. He sanoittivat myös ihmisen arjen kipukohtia, kuten uupumusta ja pettymystä, mutta vastapainoksi perhe-elämää, työtä ja lähimmäisyyttä. Uusien ja vanhojen virsien välille ei silti voi tehdä sisällöllistä rajaa, vaan virret muodostavat kokonaisuuden. Kiitoksen ja ilon sävyt tulevat Lisävihkoon yllättäen vanhoista virsistä, vain yksi uusi virsi on selvästi kiitosvirsi.

Siionin virret Lisävihko on pääosin yksilön, heikon, pienen, kurjan ja köyhän ihmisen vuoropuhelua Jumalansa kanssa. Jumala, joka on ihmisen Luoja, Herra ja Auttaja, ottaa vastaan ihmisen huudot ja kuiskaukset. Ihminen jää luottaen ja toivoen odottamaan Jumalan vastausta. Lisävihkon minä-muotoiset virret keskittyvät ihmisen uskonelämässään kokemiin vaikeuksiin, ahdistukseen ja tyhjyyteen. Kollektiivisessa me-muodossa olevat virret puhuvat enemmän yhteisistä asioista, vastuusta, perheestä ja lähimmäisyydestä.

Koska Lisävihkon sisällön olennaiseksi näkökulmaksi nousi Jumalan ja ihmisen välinen suhde, käsiteltiin tässä tutkimuksessa sisältöä näistä näkökulmista käsin. Siionin virret Lisävihkon kuva Jumalasta muodostuu Jumalan olemuksen, tekojen ja lahjojen kautta. Jumalan olemukseen kuuluvista persoonista Luoja, Kristus ja Henki kuvaavat parhaiten Lisävihkon näkemystä Jumalasta. Henki on opastaja ja yhteyden aikaansaaja. Luojana Jumala on kaiken elämän edellytys ja ylläpitäjä, johon ihminen kohdistaa kyselynsä ja epäilynsä omasta paikastaan maailmassa. Kristuksessa Jumalan rakkaus tuli maailmaan, ja Kristus viitoittaa sitä tietä, jota ihminen yrittää kulkea. SVL:ssa Kristusta pyydetään tulemaan kaikista synkimpään loukkoon, syntisten ihmisten keskelle. Tässä kohdin Lisävihko yhdistyy Lutherin ristinteologian ajatukseen siitä, että Jumalan rakkaus suuntautuu alaspäin, ei-mihinkään ja pahaan.

Keskeisimmät Jumalan teot Lisävihkossa ovat Jumalan tahdon ilmaukset sanan kautta sekä tuomio, pelastus ja armahdus. Jumalan sana merkitsee Lisävihkossa pääasiallisesti Jumalan puhetta ihmiselle Raamatun kautta. Raamatun sanassa Jumala ilmaisee ihmiselle tahtonsa käskyjen kautta, mutta lupaa myös auttaa ja johdattaa ihmistä.

Oleellista Jumalan sanassa on myös se, että Jumala on itse luvannut kuulla ihmistä, kun tämä huutaa Jumalan puoleen. Tähän lupaukseen Lisävihkon ihminen myös vetoaa. Koska Jumalan tahto on ilmaistu käskyissä, on tuomiolla yhteys käskyihin. Käskyjä ja Jumalaa vastaan tehdyt teot sekä lähimmäistä vastaan rikkominen ovat Lisävihkossa tuomittavia. Tuomiovalta kuuluu Lisävihkossa selkeästi Jumalalle, ja ihminen on hyvin tietoinen ansaitsemastaan tuomiosta. Tuomio ei ole kuitenkaan lopullinen, sillä armahdus ja pelastus ovat Lisävihkossa mahdolliset Kristuksen tähden ja tämän kautta.

Voima, toivo, valo, rakkaus, usko ja armo. Jumalalla on Lisävihkon mukaan monta lahjaa annettavanaan ihmiselle. Ilman Jumalaa ihmiseltä puuttuisivat nämä kaikki, sillä koettelemukset, oma ja toisten kärsimykset, epäonnistumiset sekä pettymykset vievät ihmistä pois Jumalan lahjojen luota. Jumalan ja erityisesti Kristuksen läsnäolo ihmisessä vaikuttaa nämä lahjat. Jumalan antamien lahjojen keskiössä on Kristuksen risti. Jumalan lahjat nousevat Lisävihkossa esille vahvasti vastakkainasettelun kautta. Ihminen on voimaton ja kulkee pimeydessä, Jumalalla on valta ohjata ihminen kohti valoa ja antaa tälle voimia. Aiemmin mainitsin, että Jumalan sana merkitsee Lisävihkossa pääosin Raamattua ja sen sisältämää Jumalan puhetta ihmiselle. Puhuttaessa valosta Jumalan lahjana esille nousee myös Jumalan Sana, Kristus ja Lunastaja, joka saapumisellaan maan päälle tuo valon koko maailmaan.

Lisävihkon virsissä ovat vastakkain myös syntinen, tuomion alla oleva ihminen ja tälle armon antava Jumala. Ihmisestä ei ole muuhun kuin anomaan armoa, jonka Jumala vapaasta tahdostaan tälle antaa. Armo kuvataan Lisävihkossa valtavaksi, pysyväksi ja ikuiseksi. Silti ihmiselle kelpaa pieni pilkahdus armosta, lyhytkin yhteyden kokemus Jumalan kanssa riittää. Armon merkitys Lisävihkossa onkin hyvin laaja-alainen. Armo on lohdutuksen ja siunauksen lähde, turva ja suoja Jumalan luona. Armon kokemus antaa ihmiselle uutta voimaa ja toivoa. Armo on yksi osoitus Jumalan rakkaudesta ihmistä kohtaan. Rakkaudella on kuitenkin muitakin ilmenemismuotoja Siionin virret Lisävihkossa. Jumalan rakkaus näkyy hyvytenä ja huolenpitona ihmistä kohtaan. Kuten armosta, myös rakkaudesta ihminen saa voimaa ja turvaa sekä toivoa.

Rakkaus vaikuttaa ihmisessä eri tavoin suhteessa Jumalaan ja suhteessa ihmiseen. Kokemus rakkaudesta herättää ihmisessä uskon ja luottamuksen Jumalaan. Ihmisen

ei Lisävihkossa kuvata rakastavan Jumalaa, vaan vastauksena Jumalan rakkauteen ihminen luottaa Jumalaan kaikessa. Vahvinta luottamus näyttää olevan silloin, kun ihminen kokee vaikeimpia asioita ja jopa epäilee Jumalan aikomuksia. Suhteessa toisiin ihmisiin Jumalan rakkaus kuitenkin herättää rakkautta ja halun toimia lähimmäisten hyväksi.

Ihminen ei voi Lisävihkon mukaan omin teoin rakastaa Jumalaa, vaan vastaa Jumalan rakkauteen luottamuksella ja uskolla. Usko on yksi Jumalan lahjoista, jota ihminen ei itse voi saada aikaan. Jumala lahjoittaa uskon, joka Lisävihkon ihmisessä näyttäytyy pääosin heikkona ja pienenä. Lisävihko puhuu ihmisen kamppailusta uskon ja epäilysten välillä. Epäilystenkin keskellä ihminen kääntyy Jumalan puoleen, vaikka epäilee, että Jumala ei kuule. Luottamus ja toivo saavat epäuskosta huolimatta ihmisen tarrautumaan Jumalaan. Uskon kuvaaminen luottamuksena saattaa olla osoitus myös jonkinlaisesta muutoksesta teologisessa ajattelussa. Usko asioiden totena pitämisenä jää sivuun, kun usko luottamuksena kuvaa paremmin sitä, miten usko todellisuudessa koetaan.

Tämä tutkimus nostaa Lisävihkon kuvaamista Jumalan lahjoista suurimmaksi toivon. Kun ihminen on kerran saanut kokea Jumalan läsnäolon ja rakkauden, jotka ovat luoneet toivon tulevaan, hän ei päästä tästä toivosta irti. Toivo on se, mikä viimeisenä jää jäljelle. Toivolla Lisävihkon ihminen pitää kiinni luottamuksestaan Jumalaan ja tämän hyvään tahtoon elämää kohtaan. Toivo nousee Lisävihkossa vahvasti Kristuksen rististä. Toivo kohdistuu Siionin virret Lisävihkossa sekä arkipäiväisen elämän asioihin että siihen tulevaisuuteen, joka kristittyä odottaa Jumalan luona. Kokeemus kahden maan kansalaisuudesta auttaa toivomaan silloinkin, kun toivoa ei näytä olevan.

Edellä on jo sanottu jotain siitä, millaisen kuvan Siionin virret Lisävihko antaa ihmisestä. Näkökulma oli kuitenkin Jumalassa. Seuraavaksi katsotaan tarkemmin, millaiseksi Lisävihkon ihmisenäkemyks muodostuu, mikä on ihmisen suhde lähimmäisiin ja maailmaan. Jos Jumala on Lisävihkossa kaikkien lahjojen antaja, Luoja, ikuinen ja pysyvä, niin mikä jää ihmisen osaksi suhteessa Jumalaan? Ihmisen osaksi näyttää Lisävihkossa jäävän se, mitä herännäisyydessä on perinteisestikin ajateltu ihmisestä.

Ihminen on syntinen, kurja, köyhä ja kerjäläinen, joka nöyränä ja armoa anoen tulee Jumalan eteen, joskus kuitenkin huutaen. Ihminen on Lisävihkossa riisuttu omista teoista ja yrittämisestä, oleellisinta on, että hän asettautuu vastaanottamaan ja ikävöimään Jumalaa luottaen Jumalan omaan aikatauluun. Ihmisen ikävä kohdistuu Jumalan läsnäolon tuntemiseen, Jumalan lähelle pääsyyn. Ikävässä on samaa kuin toivossa; jos ei muuta jaksa tai osaa, niin voi ikävöidä. Ja kuten kristityn toivo kohdistuu tulevaisuuteen, myös ikävän perimmäisenä kohteena on lopullinen pääsy Jumalan luo. Kuolema elämän loppuna näyttäytyy Lisävihkossa kielteisenä, mutta kuolema uuden elämän alkuna, pääsynä taivaan kotiin, on kristityn ikävöinnin kohde.

Ennen kuin ikävä saa täyttymyksensä, on Lisävihkon ihmisellä kuljettavanaan elämänmatka, joka jokaisella on oman mittaisensa. Matkaa tehdään yhdessä toisten ihmisten kanssa siinä maailmassa, jonka Jumala on luonut. Maailma näyttäytyy Lisävihkossa kuitenkin toisenlaisena, kuin miksi Jumala oli sen tarkoittanut. Lisävihkon maailma on synkkä ja paha paikka, joka on täynnä itkua ja tuskaa. Maailma suorastaan lannistaa ihmisen. Maailmalla on Lisävihkon mukaan tarjottava ihmiselle vain katkeraa kunniaa ja pilkkaa Jumalan voiman tunnustaville. Vastakohtana Jumalan pysyvyydelle maailma on häviävä ja häilyväinen, se ei tarjoa mitään pysyvää. Ristiriita maailman pahuuden ja Jumalan hyvän luomistyön välillä ei ratkea Lisävihkossa. Pahuus ja sitä seuraava kärsimys nähdään Lisävihkossa ennemmin ihmisen sisäisinä ongelmina.

Maailma ja maa saavat Lisävihkossa erilaisia merkityksiä. Maa kuvataan pääosin myönteisemmin kuin maailma, maa on jotain konkreettisempaa ihmisen elämään liittyvää. Maa antaa ihmiselle juuret ja maasta saadaan leipä elämiseen. Maa tarkoittaa maailmaa silloin, kun puhutaan ihmisen osallisuudesta sekä tämän- että tuonpuoleiseen todellisuuteen. Jumala antaa maalle elämän ja siunaa sen, jotta se uudistuisi. Joissakin virsissä maalla viitataan selvästi Suomi-nimiseen maahan. Maassa ja maailmassa ihminen on Lisävihkossa muutosten keskellä.

Maailman lisäksi myös ihmisen elämä näyttäytyy Siionin virret Lisävihkossa ajoittain synkkänä, täynnä tyhjyyttä, ahdistusta ja kärsimystä. Kärsimykset ja ahdistus lisäävät ihmisen tuskaa ja pelkoa siitä, että Jumala hylkää. Kärsimyksen keskellä luottamus valoon ja Jumalan rakkauteen syntyy siitä, että Jumala on Pojassaan kokenut saman kuin ihminen. Ihminen ei kuitenkaan näytä Lisävihkossa kapinoivan kär-

simystä vastaan, vaan kärsimys nähdään osana kristityn elämää. Elämän synkkyiden kuvauksissa asettuvat vastakkain ihmisen kokema todellisuus ja Jumalan todellisuus. Kaikista pimeimmissä hetkissä voi kysyä, missä Jumalan rakkaus ja valo nyt ovat? Alas maailmaan ja syntiseen ihmiseen tulleen Kristuksen kautta Jumalan todellisuus kuitenkin avautuu myös ihmisen vaikeimmissa kokemuksissa.

Kuvaillessaan ihmisen elämää matkana ja tien kulkemisena Siionin virret Lisävihko liittyy Raamatusta periytyviin kielikuviin. Kristitty on matkalla maailmassa, kulke-massa Jumalan tahdon mukaista tietä. Tai kuten Lisävihkossa, matkalla, jolla pyri-tään seuraamaan tietä, jonka Kristus on viitoittanut. Ihminen tarvitsee opastusta ja johdatusta pysyäkseen tällä tiellä. Jumalan tie on Lisävihkossa ristin tie, se riisuu ih-miseltä oman kunnian ja voi viedä pimeään. Tien määränpäänä on Kristuksen risti, mutta ollessaan matkalla ihmisen on tarkoitus löytää lähimmäistensä luo. Matkaa tehdään Lisävihkossa yhdessä toisten ihmisten kanssa, ja kuten toivon ja ikävän, niin myös matkan päämäärä ja suunta on koti taivaassa. Elämän matkaa tehdessään ihmi-nen saa Lisävihkossa myös levätä hiljaisuudessa. Hiljaisuus nousee ristikästä ja sisäi-nen hiljaisuus on Jumalan vaikuttamaa.

Koti, perhe, työ ja leipä ovat sitä elämän konkretiaa, joka Lisävihkossa on osa ihmi-sen elämää maailmassa. Koti, perhe, läheiset ja rakkaat ihmiset ovat esirukousten kohteena. Kodeissa näkyvät arkielämän paineet ja harmaus, uupumus ja erehdykset, siksi koteihin rukoillaan uutta rakkautta ja toivoa. Lisävihkon ihminen on kutsuttu tekemään sekä arkityötä että Herran työtä Jumalan työtoverina. Työ on Lisävihkossa kiitoksen aihe, koska se antaa ihmiselle jokapäiväisen leivän. Ihmistä muistutetaan myös levon tärkeydestä. Työstä muodostuu Lisävihkossa monipuolisempi kuva kuin Siionin virsien peruskokoelmassa on. Kuitenkin työn puuttumiseen liittyvät näkö-kulmat jäävät Lisävihkossa huomiotta. Leipä on Lisävihkossa muutakin kuin materi-aaliseen hyvinvointiin tarvittava jokapäiväinen leipä. Leipä kuvataan elämän edelly-tykseksi ja Jumalan siunaukseksi. Kristus itse on taivaan leipää, joka antaa toivon ja voiman.

Siionin virret Lisävihkon ihmisellä on erityisiä tehtäviä Jumalan luomassa maailmas-sa. Suhteessa Jumalaan ihmisen tehtävänä on ottaa vastaan se, minkä Jumala haluaa lahjoittaa sekä kiittää ja ylistää Luojaansa kaikista näistä lahjoista. Jumalan työtove-rina ihmisen tehtävänä on toimia Jumalan valtakunnan kasvamiseksi jo tämän maa-

ilman keskelle. Jumalan valtakuntaa edistää ihmisen ja Jumalan yhteinen työ maailman kärsimyksen lievittämiseksi.

Suhteessa maailmaan ja lähimmäisiin ihmisen tehtäviä määrittää yhteinen vastuu. Lähimmäisyys toteutuu konkreettisena auttamisena ja yhteisestä hyvästä jakamisena. Jumalan rakkaus antaa voimaa toimia lähimmäisten hyväksi. Lisävihkon ihminen sekä rukoilee että pyrkii toimimaan oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi ja rauhan saamiseksi maailmaan. Tämän oikeudenmukaisuuden piiriin kuuluu myös luonto ja luomakunta. Jumala on tarkoittanut kaiken luomansa hyväksi, mutta ihminen unohtaessaan tehtävänsä luonnon varjelijana osallistuu luonnon turmelemiseen. Siionin virret Lisävihko haluaa muistuttaa tästä alkuperäisestä tehtävästä. Yhteinen vastuu ja sosiaalieettiset aiheet olivat usein teemoina myös pohjoismaisissa uusissa virsissä. Näin Lisävihko liittyy yleisempään kysymyksenasetteluun ihmisen ja kristityn vastuusta.

Millainen kokonaiskuva Siionin virret Lisävihkon sisällöstä siis muodostuu? Lisävihko sisältää sekä uutta että vanhaa; tuttua ja turvallista, mutta myös uusiin ajatuksiin johdattavaa. Jumalan ja ihmisen väliseen suhteeseen liittyvät ikuisuuskysemykset, kuten usko, armo, epäily, rakkaus, synty ja toivo, ovat niitä tuttuihin sielunmaisiin vieviä teemoja, joita ovat sanoittaneet myös uudet virsirunoilijat. Uutta ajateltavaa antavat maailman muutoksiin, työhön ja yhteiseen vastuuseen liittyvät virret. Yksittäinen ihminen huokaa ja huutaa Jumalan puoleen ahdistustaan ja tyhjyyttään, yhdessä rukoillaan lähimmäisten ja kodin puolesta ja kiitetään Jumalaa. Yhdessä veisattaessa kaikista näistä asioista ajatellaan tulevan yhteistä rukousta Jumalalle, joka on luvannut kuulla rukoukset.

Siionin virret Lisävihkossa Jumala ja ihminen asetetaan herännäisyyden korostusten mukaisille paikoille. Jumala on kaiken Luoja ja elämän antaja. Jumalan suuruus näkyy sekä hänen teoissaan että lahjoissaan. Ihminen ei ole mitään muuta kuin pieni ja köyhä kerjäläinen. Juuri tähän ei-mihinkään Jumala tulee erityisesti Kristuksessa olemaan ja antamaan rakkautensa ja toivonsa ihmiselle. Ihminen riisutaan omista teoista ja yrittämisestä, jotta Jumala voisi tulla ihmiseen. Jumalan ja ihmisen välisen suhteen keskeisimpiä asioita Siionin virret Lisävihkossa on luottamus, jota ihminen osoittaa Jumalaa kohtaan. Luottamukseen perustuen ihminen voi kääntyä kaikessa, jopa epäuskossaan Jumalan puoleen. Uskaltaisin tämän tutkimuksen tulosten perus-

teella väittää, että tämä luottamus on myös virren olemassaolon ja sen veisuun edellytys.

Vaikka ensimmäisenä Lisävihkosta näyttää löytyvän vain synkkyyttä, pimeyttä, ihmisen ahdistusta ja tyhjyyttä sekä maailman pahuutta, kuultaa kaiken läpi kuitenkin valoa, toivoa ja luottamusta Jumalaan. Vaikka Siionin virret Lisävihkon ensimmäinen virsi (SV 262) alkaakin ehdollisella ”Jos tahdot olla kristitty” –lauseella, ei Lisävihkon sisällöllisessä kokonaisuudessa esiinny tällaista ehdollistamista. Jumalan ja ihmisen välinen suhde perustuu Jumalan ihmiselle antamaan rakkauteen ja armoon, jotka annetaan ilman ihmisen omaa ansiota tai tekoa. Ihminen vastaa tähän rakkauteen toivomalla ja ikävöimällä Jumalan läsnäoloa sekä luottamalla Jumalan lupauksiin. Siinä, että ihmiselle ei aseteta ehtoja, että hän saa tulla Jumalan luo köyhänä, kurjana, tyhjänä, keskeneräisenä ja epävarmana, on Siionin virret Lisävihkon ilosanoma sitä veisaavalle ihmiselle.

8 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

8.1 Lähteet

8.1.1 Painamattomat lähteet

Herättäjä-Yhdistys, Lapua

Hautala, Jukka. Lausunto Uudet Veisuut –vihkosen virsien ”rukous-asennosta”. 31.8.2004. Herättäjä-Yhdistyksen arkisto.

Häkkinen, Sakari.

Siionin virsi 296 ”Oi katso, Herra, puoleemme”. Tekijän elämäkertatiedot ja virren syntyhistoria. Herättäjä-Yhdistyksen arkisto.

Musiikkitoimikunnan kokouspöytäkirja

Musiikkitoimikunnan kokous 8.4.2005. Heränneiden ylioppilaskoti, Helsinki. Herättäjä-Yhdistyksen arkisto.

Puhto, Heikki

Yhteenveto paikallistoimikuntien antamasta Siionin virsien lisävihkoa koske-
vasta lausunnosta. 10.11.1993. Herättäjä-Yhdistyksen arkisto.

Tuppurainen, Erkki [erkki.tuppurainen@fimnet.fi]

Uusittu ehdotus Veisuut-järjestykseksi. Sähköposti Petra Berghällille [pet-
ra.berghall@h-y.fi] 8.12.2004. Herättäjä-Yhdistyksen arkisto.

Tekijän hallussa

Kilpiö, Markku. Siionin virsien uudistus. Eräitä näkökohtia sisällöstä ja uu-
distuksen toteutuksesta. Syksy 2007.

Tuppurainen, Erkki [erkki.tuppurainen@fimnet.fi]

Re: Siioninvirsitutkimusta. Sähköposti tekijälle [keto@cc.joensuu.fi]
17.4.2008.

WWW-sivut

Herännäisyyden korostukset. – [<http://www.h-y.fi>], luettu 16.4.2007.

Siionin virsien lisävihko. – [<http://www.h-y.fi/vv2000/vvindex.html>], luettu 13.9.2005.

Siionin virsien uudistus – lisävihko. – [http://www.h-y.fi/sv/sv_uud.html], luettu 31.1.2008.

8.1.2 Painetut lähteet

Siionin virret

2005 Lisävihko. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Veisuut

2000 Ehdotuksia uusiksi Siionin virsiksi. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

2001 Ehdotuksia uusiksi Siionin virsiksi. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Virsikirja

1986 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirja. Hyväksytty kirkolliskokouksessa 13. helmikuuta 1986. Helsinki: Kirkkopalvelut ja Suomen kirkon sisälähetysseura.

8.2 Kirjallisuus

Armo kannattaa

2007 Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 2007. Karjalainen, Urpo (toim.). Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Berghäll, Petra

2003 Veisuut – ehdotuksia Siionin virsiksi. Uusien sävelmien tarkastelua. Painamaton Musiikin maisterin kirjallinen työ. Sibelius-akatemian kirjasto, Kuopio.

2004 Veisattua. Uudet virret valittu. – Hengellinen kuukauslehti 1/2004, s. 12.

2005 Veisuista virsiksi. – Hengellinen kuukauslehti, 9/2005, s. 13.

Bohlin, Folke

2001 De mest omtyckta psalmerna i Norden. – Deilig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv. Hansson, Karl-Johan, Bohlin, Folke & Straaruup, Jørgen (red). Turku: Åbo Akademis förlag.

Deilig er jorden

2001 Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv. Hansson, Karl-Johan, Bohlin, Folke & Straaruup, Jørgen (red). Turku: Åbo Akademis förlag.

Dovring, Karin

1951 Striden kring Sions Sånger och närstående sångsamlingar. En idé- och lärdomshistorisk studie I-II. Diss. Lund.

Engström, Bengt Olof

1997 Ny sång i fädernas kyrka. Församlingssången i svenska kyrkan efter införandet av Den svenska psalmboken 1986. Diss. Lund.

Elenius, Jaakko

1996 Vakavin kasvoin iloisin mielin. Jaakko Eleniuksen kirjoituksia herännäisyydestä. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

1998 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Evertsson, Anna J.

2002 Hymns in relation to life-themes and existential questions in Sweden today. – IAH Bulletin 28/2002, s. 297-306.

Haapalainen, T.I.

- 1972 Siionin virsien uudistettu laitos. – Teologinen Aikakauskirja 77, s. 26-33.

Haavik, Åge

- 2007 The quest for a new hymn in the Nordic countries. – Esitelmä IAH:n kongressissa Trondheimissa 30.7.2007. (Norjasta kääntäneet Åge Haavik & David Scott Hamnes). Painamaton, tekijän hallussa.

Haavio, Jaakko

- 1970 Siionin virsien ääressä. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.
- 1993 Siionin virret – herännäisyyden sydänäänät. – Haavio, Jaakko & Maunumaa, Väinö. Tutustumme Siionin virsiin. Saarelma-Maunumaa, Minna (toim.). Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Hansson, Karl-Johan

- 1992 Palmcronns sångpsaltare. En svensk 1600-talshandskrift, dess ursprung, innehåll och plats i spänningsfältet mellan reformert och luthersk tradition. Åbo Akademis förlag 1992. Diss. Åbo Akademi.
- 2001 Hymnologisen tutkimuksen tilanne Suomessa. – Tabulatura 2000. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 23. Kuopio: Sibelius-Akatemia.

Hansson, Karl-Johan & Straaruup, Jørgen

- 2001 Psalmen i kultur och samhälle. Om NORDHYMNS enkätundersökning. – Delig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv. Hansson, Karl-Johan, Bohlin, Folke & Straaruup, Jørgen (red). Turku: Åbo Akademis förlag.

Huhta, Ilkka

- 2001 ”Täällä on oikea Suomenkansa”. Körttiläisyyden julkisuuskuva 1880-1918. SKHS 136. Helsinki. Diss. Helsinki.

Huotari, Voitto

- 1981 Kirkkomme herätysliikkeet tänään. Helsinki: Kirjapaja.

Huhtanen, Päivi

- 1985 Siionin virsien rukous. Alustus herännäisyyden ja ortodoksisuuden kohtaaminen –seminaarissa Valamossa 20.4.1985. – Vastaa minulle, Herra. Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 1985. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Ikola, Jouko

- 2007 Siionin virsien ja veisujen askelmerkkejä uudella vuosituhanella. Esitelmä Herättäjä-Yhdistyksen Talviveisuissa Espoon Leppävaaran kirkossa 11.3.2007. – Armo kannattaa. Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 2007. Karjalainen, Urpo (toim.). Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Jolkkonen, Jari

- 2006 Systemaattinen analyysi tutkimusmetodina. Versio 15.12.2006. Painamaton opetusmoniste, systemaattinen teologia, Joensuun yliopisto. Tekijän hallussa.

Juntunen, Simo

- 2008 Niukkuudesta löytyy uudistumisen siemen. – Hengellinen kuukauslehti 4/2008, s. 19.

Järveläinen, Petri

- 2006 Alkuräjähdyks. – Järveläinen, Petri & Karjalainen, Urpo. Täällä lounatuulen alla. Näkökohtia armonkerjäläisten aatehistoriaan. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Katekismus

- 2000 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Hyväksytty kirkolliskokouksessa vuonna 1999. Helsinki: Edita.

Keltto, Johanna

- 2004 Veisattua. Musiikkisihteeri keskittyy virsiin ja veisuuseen. – Hengellinen kuukauslehti 3/2004, 12-14.

Kirkkomusiikki

- 2004 Haapasalo, Juhani et al. (toim.). Helsinki: Edita.
- Kivekäs, Pekka
- 2004 Herätysliikkeiden laulukirjat. – Kirkkomusiikki. Haapasalo, Juhani et al. (toim.). Helsinki: Edita.
- Korkalainen, Samuli
- 2004 Työskentely uusien Siionin virsien parissa loppusuoralla. – Mitä opimme tästä kaikesta? – Hengellinen kuukauslehti 11/2004, s. 12-13.
- Koski, Suvi-Päivi
- 1996 Geist=reiches Gesang=Buch vuodelta 1704 pietistisenä virsikirjana. Tutkimus kirjan toimittajasta, taustasta, teologiasta, virsistä ja virsi-runoilijoista. SKHS 172. Helsinki. Diss. Helsinki.
- Kuusinen, Jouko
- 1993 Missä mennään? Siionin virsiin lisävihko. – Hengellinen kuukauslehti 9/1993, s. 316.
- 1995 Siionin virsien lisävihkohanke käynnistyy. – Hengellinen kuukauslehti 6/1995, s. 187-188.
- Kylmä, Jari & Juvakka, Taru
- 2007 Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Lehtinen, Marja
- 1981 Etehes armon istuimen: Sisällönanalyttinen tutkimus Siionin virsien 1972 laitoksesta. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto.
- Lempiäinen, Pentti
- 2002 Kuvien kieli. Vertauskuvat uskossa ja elämässä. Helsinki: WSOY.

Lindqvist, Martti

1997 Pieni kirja ihmisestä. Helsinki: Kirjapaja.

1998 Pieni kirja rakkaudesta. Helsinki: Kirjapaja.

Löytty, Jaakko

2007 Kansan lahja 2100-luvun kirkolle. Mitä körttiläisellä veisuuperinteellä on annettavaa tämän päivän kansalle ja kirkolle. – Armo kannattaa. Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 2007. Lehtinen, Urpo (toim.). Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Mannermaa, Tuomo

1995a Kaksi rakkautta. Johdatus Lutherin uskonmaailmaan. 3. painos (2002). Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 194. Helsinki.

1995b Pieni kirja Jumalasta. Helsinki: Kirjapaja.

Maunumaa, Antti

1998 Siionin virsien lisävihko. – Hengellinen kuukauslehti 12/1998, s. 427.

McGrath, Alister

1996 Kristillisen uskon perusteet. Johdatus teologiaan. – Christian Theology. An Introduction. Satu Norja (suom.). Helsinki: Kirjapaja.

Moilanen, Eero

1994 Melos ja Logos. Siionin virsien ja Siionin kanteleen melodinen toimintaperusta. Acta universitatis Tamperensis A/408. Diss. Tampere.

Niemelä, Kati & Salomäki, Hanna

2006 Herätysliikkeet 2000-luvun kirkollisessa kentässä. – Teologinen Aikakauskirja 4/2006, s. 359-371.

Nikolainen, Aimo T.

1983 Matteuksen evankeliumi. Kuninkaan asialla. Avaa uusi testamenttisi 1. Jyväskylä: Kirjapaja.

Nissinen, Martti

2004 Elinvoimainen virsi. – Kirkkomusiikki. Haapasalo, Juhani et al. (toim.) Helsinki: Edita.

Pajamo, Reijo

1991 Hymnologian peruskurssi. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 2. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Pétursson, Pétur

2001 Psalmer, böner och religiös socialisation. – Deilig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- och samhällsliv. Hansson, Karl-Johan, Bohlin, Folke & Straaruup, Jørgen (red). Turku: Åbo Akademis förlag.

Porhola, Viljo

1991 Siionin virsien teologia. Alustus musiikkijuhilla Karhunmäen toimintakeskuksessa 3.8.1991. – Rauhan juhlaa soittakaa. Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 1991. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Rauhan juhlaa soittakaa

1991 Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 1991. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Riekkinen, Wille

1996 Pieni kirja toivosta. Helsinki: Kirjapaja.

Ruokanen, Miikka

1997 Ydinkohdat. Johdatus kristinuskon ymmärtämiseen. 4. painos. Helsinki: WSOY.

Sarelin, Birgitta

1998 Behålla och förnya. Den finlandssvenska psalmboksrevisionen 1975-1986. Åbo Akademis förlag 1998. Diss. Åbo Akademi.

Selander, Inger

2007 The Swedish hymn renaissance from a literary perspective. – Esitelmä IAH:n kongressissa 31.7.2007 Trondheimissa. Painamaton, tekijän hallussa.

Selander, Sven-Åke

2002 Justice – Peace – Preservation of Creation in a Nordic Lutheran perspective. – IAH Bulletin 28/2002, s. 282-296.

Sihvonen, Matti

1996 Pieni kirja kärsimyksestä. Helsinki: Kirjapaja.

Suokunnas, Seppo

1982 Siionin Kannel 1874-1892. Tutkimus Suomen evankelisen liikkeen laulukokoelman synnystä, lähteistä ja rakenteesta sekä tekstien ja sävelmien alkuperästä. Diss. Helsinki.

Tabulatura 2000

2001 Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 23. Tuppurainen, Erkki & Urponen, Jenni (toim.). Kuopio: Sibelius-Akatemia.

Teinonen, Seppo A.

1999 Teologian sanakirja. 7400 termiä. 2. korjattu painos. Helsinki: Kirjapaja.

Toiviainen, Kalevi

1995 Pieni kirja uskosta. Helsinki: Kirjapaja.

Tolonen, Tiina Johanna

1999 Yksinäisten yhteys – Siionin virren merkitys Kainuun herännäisyydessä. Musiikkitieteen pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopiston elektroninen aineisto [<http://thesis.jyu.fi/tjtolonen.pdf>].

Tukiainen, Heikki

- 1967 Siionin virret –kokoelman synty ja asema virsikirjassamme. Käytännöllisen teologian pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

- 2002 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutustumme Siionin virsiin.

- 1993 Haavio, Jaakko & Maunumaa, Väinö. Saarelma-Maunumaa, Minna (toim.). Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Täällä lounatuulen alla

- 2006 Näkökohtia armonkerjäläisten aatehistoriaan. Järveläinen, Petri & Karjalainen, Urpo. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Vapaavuori, Hannu

- 1997 Virsilaulu ja heräävä kansallinen kulttuuri-identiteetti. Jumalanpalveluksen virsilaulua ja –sävelmistöä koskeva keskustelu Suomessa 1800-luvun puolivälistä vuoteen 1886. SKHS 173. Helsinki. Diss. Helsinki.
- 2001 De mest uppskattade finska psalmer. – Dejlilig er jorden. Psalmens roll i nutida nordiskt kultur- ock samhällsliv. Hansson, Karl-Johan, Bohlin, Folke & Straaruup, Jørgen (red). Turku: Åbo Akademis förlag.

Vastaa minulle, Herra

- 1985 Herättäjä-Yhdistyksen vuosikirja 1985. Lapua: Herättäjä-Yhdistys.

Vähäsarja, Ville

- 1976 Siionin virsien uudistus vuosina 1960-1972. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto.

Wikström, Owe

- 1998 Häikäisevä pimeys. Näkökulmia hengelliseen ohjaukseen. – Den bländande mörkret. Om andlig vägledning och psykologi i vår tid. (1994). Vuokko ja Paavo Rissanen (suom.). Helsinki: Kirjapaja.
- 2000 Salattu ihminen. Elämän syvät kysymykset ja parantava keskustelu. – Den outgrundliga människan. Livsfrågor, psykoterapi och själavård (1990). Taisto Nieminen (suom.). Helsinki: Kirjapaja.

Ylimäki, Antti

- 1982 Siionin virret. Tutkimus heränneiden virsikokoelman uudistetun laitoksen synnystä, rakenteesta ja alkuperästä. Käytännöllisen teologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan kirjasto.

9 LIITE 1

SIIONIN VIRSIEN LISÄVIHKON 2005 VIRRET

- 262** Jos tahdot olla kristitty (san. Olavus Petri/ uud. Pekka Kivekäs, säv. toisinto Pohjois-Savosta)
- 263** Jumala omi linnamme (san. Martin Luther/ uud. Elias Lönnrot, säv. Saksassa 1529)
- 264** Sinuhun, Herra, uskallan (san. Adam Reusner/ uud. Julius Krohn, säv. Saksassa 1480-luvulla)
- 265** Jumalani, Jumalani (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 266** Tuomitset, Herra (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 267** Oi Jeesus, elämäni (san. Hans Christensen Sthen/ uud. Pekka Kivekäs, säv. toisinto Pohjois-Savosta)
- 268** Seisomme ovellasi (san. Martti Rautanen/ suom. Kaija Pispala, säv. Keiteleeltä, täyd. Paavo Soinne)
- 269** Oi Herra, Jumalani (san. Martti Rautanen/ suom. Kaija Pispala, säv. a) Sakari Löytty, b) toisinto Nilsiästä)
- 270** Päivä päivältä vain (san. Jukka Jyrä ja Kaija Pispala, säv. Jukka Jyrä)
- 271** Huokailee huolien painama (san. Leena-Marja Renko, säv. Jaakko Löytty)
- 272** Jos lienen joskus uskonut (san. Jouko Mäki-Lohiluoma, säv. a) J. Mäki-Lohiluoma, b) tois. Sortavalasta)
- 273** Oi Herra, huudan sinua (san. Jouko Ikola, säv. Päivi Karjalainen)
- 274** Ei näy kyntäjää missään (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 275** Minun päiväni paljon kantaa (san. ja säv. Mika Nuorva)
- 276** Ääni huutaa: erämaassa (san. Jouko Ikola, säv. Jaakko Löytty)
- 277** Oi Herra, ilo suuri (san. Haqvin Spegel/ uud. C.G.von Essen ja A-M. Raittila, säv. toisinto Lapualta)
- 278** Suo, Herra mun sinuhun (san. Haqvin Spegel/ uud. K.L.Lindström ja E.Lönnrot, säv. toisinto E-Pohjanm.)
- 279** Herraa hyvää kiittäkää (san. Jesper Swedberg/ uud. Julius Krohn, säv. suomalainen toisinto)
- 280** Salattu on jokaiselta (san. Jouko Ikola, säv. Jaakko Löytty)
- 281** Minä vaivainen, vain mato (san. tuntematon ruotsalainen /uud. J. Krohn & N. Rauhala, säv. toisinto Lapualta)

- 282 Sinuhun turvaan, Jumala (san. Haqvin Spegel/uud. C.G.von Essen ja N.Rauhala, säv. toisinto P-Savosta)
- 283 Ylistä Herraa, sieluni (san. J.L.Runeberg/suom. Julius Krohn, säv. toisinto Pohjanmaalta)
- 284 Halleluja! Iloisin äänin (san. Burkhard Waldis/uud. Pekka Kivekäs, säv. toisinto Lapualta)
- 285 Kiire ruoskii kulkijaa (san. Jouko Ikola, säv. Martti Hemminki)
- 286 Nyt kutsuu paasto (san. Jouko Ikola, säv. Etelä-Pohjanmaalta)
- 287 Huoneen ristin hiljaisuuteen (san. Jouko Ikola, säv. Martti Hemminki)
- 288 Kun Vapahtaja kuolee (san. Leena-Marja Renko, säv. suomalainen toisinto)
- 289 Kevätillan yllä (san. Irja Hiironniemi, säv. Eero Väätäinen)
- 290 Sinua tahdon, Jumala (san. Martin Brunnerus/uud.Pekka Kivekäs, säv. a) Esko Laukkanen, b) suomalainen)
- 291 Jeesus, esimerkilläsi (san. Leena Ravanti, säv. Eero Väätäinen)
- 292 Taas käymme kohti yötä (san.P.Oderborn/uud.P.Kivekäs, säv. a) P.Karjalainen, b) t. Eurajoelta/A.Maasalo)
- 293 Taivas jo tummenee (san. Jouko Ikola, säv. Martti Hemminki)
- 294 Sinun luoksesi, Jeesus (san. Aukusti Oravala, säv. toisinto Pohjanmaalta)
- 295 Herra, siunaa kotia (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 296 Oi katso, Herra, puoleemme (san. Sakari Häkkinen, säv. Jaakko Löytty)
- 297 Arkihuolten alla (san. Päivi Niemistö, säv. Paula Pääkkönen)
- 298 Katso meihin Jumalamme (san. Anna-Riitta Pellikka, säv. Unkarissa 1818)
- 299 Olkoon siunattu nyt hän (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 300 Maan, taivaan Herra, Luoja (san. Kaija Pispala, säv. toisinto Lapualta)
- 301 Hyvyyttä Herran (san. Johann Horn/uud. J.Tengström, säv. toisinto Pohjois-Savosta)
- 302 Isiltä perinnöksi (san. Jouko Ikola, säv. Martti Hemminki)
- 303 Kun, Herra, maailmamme (san. ja säv. Teppo Nuorva)
- 304 Kiitos rakkaimmista (san. Eeva Hekkilä, säv. Jaakko Löytty)
- 305 Voi murheita maailman (san. Jouko Ikola, säv. Etelä-Pohjanmaalta)
- 306 Herra, kuule niiden huuto (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 307 Olemme tuuliajolla (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 308 Tuuli työntää kulkijaa (san. ja säv. Jaakko Löytty)
- 309 Rakas Jeesus, sanassasi (san. Mauno Salomäki, säv. Ruotsissa 1697)
- 310 Pyydän, Jeesus, että peität (san. Anna-Riitta Pellikka, säv. suomalainen)

- 311** Kun luottamuksen kadotan (san. Leena Ravanti, säv. toisinto Eurajoelta)
- 312** Edessä reitti tuntematon (san. Kaija Pispala, säv. Jaakko Löytty)
- 313** Me saimme hyvän sanoman (san. Mauno Salomäki, säv. Olli Pernaa)
- 314** Viimeisen laulun vielä laulan (san. ja säv. Jaakko Löytty)

11 LIITE 2

Siionin virsi 272

1. Jos lienen joskus uskonut,
nyt kaikki se on mennyt.
Kun mietin tätä elämää,
niin vihdoin myönnän sen nyt.
Oi, kuuletko, kun huokauksin
ja pakahtuvin sydämin
näin, Jeesus, rukoilen nyt.

2. Ei lapsellinen uskoni
tuo epäilystä kestä,
vaan nähdessään sen tulevan
pois väistyy sydäimestä.
Sinua, Jeesus, epäilen,
kun kärsimystä ihmisten
vain katsot etkä estä.

3. Sen kuitenkin nyt ymmärrän:
Ei ole turvaa muuta
kuin yli sotatantereen
katsoa ristipuuta.
Voin matkan päästä nähdä sen,
vaan pelkään, että loittonen
pois, kohti surman suuta.

4. Suo anteeksi nyt syntini,
myös suurin synneistäni,
se, etten usko kenenkään
kuulevan pyyntöäni.
Vaan silti, kun taas kompastun,
helmaasi, Jeesus, tarraudun
kuolemanhädässäni.

5. Oi, vielä kerran armahda
lastasi oikukasta,
myös pelasta, jos kerran voit,
laivasta hukkuvasta.
Jos rakkauden kadotin,
jos vaikka kuolee uskokin,
en lakkaa toivomasta.

Jouko Mäki-Lohiluoma

12 LIITE 3

Siionin virsi 302

1. Isiltä perinnöksi
me saimme oman maan
ja kutsun heidän työtään
arjessa jatkamaan.

Vaan silti Luojaltamme
paikkaamme, arvoamme
uudelleen kysymme.

2. Me tänään hätäilemme
keskellä muutosta,
etsimme rukousta,
kivulle sanoja.
Työn haaste tehokkuuteen,
tie outo aikaan uuteen
voi voimat uuvuttaa.

3. Voimansa, rohkeutensa
myös moni menettää,
kun elämässä löydy
ei omaa tehtävää.
Arvossaan poljettuja,
juuriltaan raastettuja
armahda, Herramme!

4. Puolesta kotiseudun
tahdomme rukoilla:
- Muistathan vielä meitä,
vanhurskas Jumala.
Voimaksi voimattoman,
toivoksi toivottoman
tuo leipä arkeemme!

5. Takaisin, anna, Herra,
taas toivo, uskallus
työhön ja huomispäivään
rohkea luottamus.
Siunaa ja hoida meitä,
syliisi hellään peitä
rakkaamme, perheemme!

Jouko Ikola